

KOMISJA KODYFIKACYJNA

PODSEKCJA III PRAWA CYWILNEGO.

TOM I, ZESZYT 5.

PROJEKT PRAWA O ZOBOWIĄZANIACH

PRZYJĘTY W DRUGIM CZYTANIU
PRZEZ PODKOMISJĘ PRZYGOTOWAWCZĄ
PODSEKCJI III PRAWA CYWILNEGO
KOMISJI KODYFIKACYJNEJ.

WARSZAWA — 1932.

KOMISJA KODYFIKACYJNA

PODSEKCJA III PRAWA CYWILNEGO.

TOM I, ZESZYT 5.

PROJEKT PRAWA O ZOBOWIĄZANIACH

PRZYJĘTY W DRUGIM CZYTANIU
PRZEZ PODKOMISJĘ PRZYGOTOWAWCZĄ
PODSEKCJI III PRAWA CYWILNEGO
KOMISJI KODYFIKACYJNEJ.

WARSZAWA — 1932.

325560

KOMISJA KODYFIKACYJNA

BIURO GŁÓWNE

WARSZAWA, Mokotowska 14

tel. 8-91 82.

Dnia 5 marca 1932.

SG. Nr. 225/32.

PISMO OKÓLNE

*Sekretarza Generalnego
Komisji Kodyfikacyjnej*

do

*Sądów, Zrzeszeń i Instytucyj
Prawniczych Rzeczypospolitej
Polskiej*

Mam zaszczyt przestać projekt prawa o zobowiązaniach, przyjęty w drugim czytaniu przez podkomisję przygotowawczą podsekcji III prawa cywilnego Komisji Kodyfikacyjnej.

Sekretariat Generalny Komisji Kodyfikacyjnej niniejszem uprzejmie prosi o nadsyłanie uwag do Biura Głównego Komisji najpóźniej do dnia 1 lipca 1932. Wobec konieczności szybkiego kończenia prac Komisji Kodyfikacyjnej nad rzeczonym projektem, uwagi, nadesłane po tym terminie, nie będą mogły już być wzięte pod uwagę przez odnośną podkomisję przygotowawczą.

E. STAN. RAPPAPORT

Projekt wstępny części ogólnej prawa o zobowiązaniach opracował prof. Ernest Till, jako referent główny, z udziałem komitetu, złożonego z profesorów: Allerhanda, Dolińskiego, Longchamps'a i Stefki. Projekt ten wraz z motywami ogłoszono drukiem w r. 1923, nakładem Komisji Kodyfikacyjnej, jako odbitkę z Przeglądu Prawa i Administracji (Lwów, str. 187). Kontrprojekt części ogólnej opracował adw. Ludwik Domański, jako koreferent. Kontrprojekt ten ogłoszono drukiem w r. 1927 jako nr. 24 ogólnego zbioru „Komisji Kodyfikacyjnej” (Warszawa, str. 109). Tłumaczenie francuskie projektu i kontrprojektu ukazało się, jako ankes, w *Revue polonaise de législation civile et criminelle*, tom I z. 1 i tom III.

Projekt wstępny części szczegółowej prawa o zobowiązaniach opracowali wspólnie prof. Ernest Till i prof. Roman Longchamps de Berier. Projekt ten, wraz z motywami, ogłoszono drukiem w r. 1928, jako nr. 32 ogólnego zbioru „Komisji Kodyfikacyjnej” (Lwów, odbitka z Przeglądu Prawa i Administracji, str. 278). Tłumaczenie francuskie tego projektu ukazało się, jako ankes, w *Revue polonaise de législation civile et criminelle* tom I z. 2.

Na posiedzeniu dnia 17 kwietnia 1929, podsekcja III prawa cywilnego — w składzie: L. Domański, B. Hełczyński, H. Konic, R. Longchamps, I. Łyskowski, M. Rostworowski, B. Stelmachowski, St. Wróblewski oraz jako delegat Ministra Sprawiedliwości K. Głębocki, — uchwaliła, że podkomisja przygotowawcza w osobach: L. Domańskiego, H. Konica, R. Longchamps'a i I. Łyskowskiego, opracuje jednolity własny pro-

projekt polskiego prawa o zobowiązaniach na podstawie projektów Tilla i Domańskiego co do części ogólnej, a Tilla i Longchamps'a co do części szczegółowej, z szerokim uwzględnieniem najnowszej redakcji projektu francusko-włoskiego, co nie przesądza układu, jaki podkomisja ostatecznie przyjmie.

W wykonaniu tej uchwały, podkomisja przygotowawcza przedyskutowała i uchwaliła projekt części ogólnej i szczegółowej w pierwszym czytaniu w czasie od dnia 15 sierpnia 1929 do dnia 18 marca 1931, zaś w drugim czytaniu w czasie od dnia 29 sierpnia do dnia 26 listopada 1931. Podczas obrad podkomisji przewodniczył H. Konic, referentem był R. Longchamps, koreferentem L. Domański. Wyjątkowo podczas pierwszego czytania przepisów o spółce, przewodniczył I. Łyskowski, a referentami byli: H. Konic, który przedłożył swój kontrprojekt i R. Longchamps. W obradach nad projektem części szczegółowej w pierwszym czytaniu brał ponadto udział, jako delegat sekcji prawa handlowego, prof. J. Sułkowski, a w obradach nad przepisami o umowie o pracę w pierwszym czytaniu b. minister A. Raczyński, jako ekspert. Delegatem ministra sprawiedliwości był zrazu K. Głębocki, następnie radca J. Horszowski.

Po uchwaleniu całego projektu w drugim czytaniu, podkomisja poleciła referentowi R. Longchamps'owi opracowanie przepisów o zastawie, które według pierwotnej koncepcji miały być objęte prawem rzeczowym, a obecnie mają wejść w skład projektu prawa o zobowiązaniach, dalej opracowanie przepisów przejściowych, wreszcie dostosowanie motywów projektów wstępnych do projektu podkomisji przyjętego w drugim czytaniu.

ROZDZIAŁ I.

O źródłach i istocie stosunków zobowiązaniowych w ogólności.

Art. 1.

Zobowiązania powstają z oświadczeń woli oraz z czynów i innych faktów, z którymi ustawa łączy powstanie zobowiązania.

Art. 2.

Istota stosunku zobowiązaniowego polega na świadczeniu, czyli na daniu, czynieniu, nieczynieniu, zaniechaniu (zaprzestaniu) lub znoszeniu czegoś przez dłużnika na rzecz wierzyciela.

ROZDZIAŁ II.

O rozmaitych rodzajach zobowiązań.

TYTUŁ PIERWSZY.

O z o b o w i ą z a n i a c h p r z e m i e n n y c h .

Art. 3.

Jeżeli dłużnik winien spełnić albo jedno albo drugie świadczenie, wybór należy do dłużnika, chyba był wyraźnie zastrzeżony dla wierzyciela.

Wierzyciel nie może ani wybierać, ani być zniewolonym do przyjęcia części jednego i części drugiego świadczenia.

Art. 4.

Wybór jest dokonany, gdy strona, uprawniona do wyboru, zawiadomi o nim drugą stronę, jak również gdy uprawniony do wyboru dłużnik świadczenie spełni, albo uprawniony do wyboru wierzyciel jednego ze świadczeń zażąda.

Dokonanego wyboru nie można zmienić bez zgody drugiej strony.

Art. 5.

Jeżeli dłużnik ma prawo wyboru i nie skorzysta z niego przed rozpoczęciem przez wierzyciela kroków przymusowych, wierzyciel może skierować egzekucję do jednego lub do drugiego świadczenia, lecz dłużnik może się zwolnić od zobowiązania spełnieniem jednego ze świadczeń według swego wyboru.

Jeżeli wierzyciel ma prawo wyboru i nie skorzysta z niego w czasie właściwym, dłużnik może wezwać wierzyciela do oświadczenia się, jakie świadczenie wybiera, a jeżeli wierzyciel w oznaczonym przez dłużnika czasie nie dokona wyboru, dłużnik może zwolnić się od zobowiązania spełnieniem jednego ze świadczeń.

Art. 6.

Jeżeli prawo wyboru służy kilku osobom, które zgodnie nie mogą się oświadczyć, wyboru dokona sąd na żądanie osoby interesowanej.

Art. 7.

Jeżeli wybór należy do dłużnika, a jedno z przyrzeczonych świadczeń nie mogło być przedmiotem zobowiązania lub nie może być spełnione, chociażby skutkiem okoliczności, za które dłużnik odpowiada, zobowiązanie przemienne staje się prostem. Jeżeli oba świadczenia nie mogą być spełnione, przyczem jedno z nich z powodu okoliczności, za które dłużnik odpowiada, wówczas dłużnik obowiązany jest uiścić wartość tego świadczenia, którego spełnienie stało się niemożliwym ostatecznie.

Art. 8.

Jeżeli w przypadkach, w poprzednim artykule przewidzianych, wybór należy do wierzyciela, w takim razie, gdy speł-

nienie jednego świadczenia stało się niemożliwym skutkiem okoliczności, za które dłużnik nie odpowiada, wierzyciel powinien przyjąć drugie świadczenie, a w przeciwnym razie wierzyciel może żądać bądź spełnienia drugiego świadczenia, bądź uiszczenia wartości pierwszego.

Jeżeli oba świadczenia nie mogą być spełnione skutkiem okoliczności, za które dłużnik nie odpowiada, zobowiązanie gaśnie.

Art. 9.

Te same zasady stosują się do przypadków, gdy zobowiązanie przemienne obejmuje więcej niż dwa świadczenia.

TYTUŁ DRUGI.

O z o b o w i ą z a n i a c h p o d z i e l n y c h.

Art. 10.

Jeżeli jest dwu lub więcej wierzycieli albo dłużników, a świadczenie może być spełnione częściowo bez zmiany istoty i wartości, wówczas w braku odmiennej umowy lub odmiennej postanowienia ustawy, zarówno wierzytelność, jak i dług dzielą się na tyle niezależnych od siebie równych części, ilu jest wierzycieli albo dłużników.

TYTUŁ TRZECI.

O z o b o w i ą z a n i a c h n i e p o d z i e l n y c h.

Art. 11.

Spółdłużnicy, zobowiązani do świadczenia niepodzielnego, odpowiadają za wykonanie zobowiązania, jak dłużnicy solidarni.

Ta sama odpowiedzialność ciąży na spadkobiercach tego, kto zaciągnął podobne zobowiązanie.

Art. 12.

Jeżeli jest dwu lub więcej wierzycieli, każdy może żądać wykonania zobowiązania niepodzielnego, jeżeli inni wierzyciele przed wykonaniem nie zgłoszą wobec dłużnika sprzeciwu.

W razie, gdy sprzeciw został zgłoszony, można żądać bądź łącznego wykonania zobowiązania, bądź złożenia przedmiotu świadczenia na skład sądowy, do czasu rozstrzygnięcia sporu między wierzycielami.

Art. 13.

Spółwierzyciel zobowiązania niepodzielnego nie może sam zwalniać dłużnika z długu, ani zmieniać zobowiązania pierwotnego lub przyjmować innego, bez zgody pozostałych wierzycieli.

Zwłoka dłużnika oraz przerwanie przedawnienia przez jednego z wierzycieli zobowiązania niepodzielnego idzie na korzyść wszystkich wierzycieli. To samo dotyczy wyroku, zasądzającego dług niepodzielny na rzecz jednego z wierzycieli.

Art. 14.

Dłużnik, który spełnił zobowiązanie niepodzielne, ma prawo żądać od współdłużników zwrotu wartości spełnionego świadczenia w takim stosunku, jaki między dłużnikami istnieje, a w razie wątpliwości — w częściach równych.

Wierzyciel który otrzymał świadczenie niepodzielne, jest odpowiedzialny w stosunku do spółwierzycieli w częściach, które na nich przypadają.

TYTUŁ CZWARTY.

O z o b o w i ą z a n i a c h s o l i d a r n y c h.

D z i a ł I.

Postanowienia ogólne.

Art. 15.

Zobowiązanie jest solidarne po stronie dłużników, gdy każdy z dwu lub więcej dłużników odpowiadać ma za całość długu, a wierzyciel ma prawo żądać zapłaty całości lub części długu od wszystkich dłużników łącznie, od kilku lub od każdego z osobna.

Aż do zupełnego zaspokojenia wierzyciela wszyscy spółdłużnicy pozostają zobowiązani.

Zaspokojenie wierzyciela przez jednego z dłużników solidarnych zwalnia wszystkich dłużników.

Art. 16.

Zobowiązanie jest solidarne między wierzycielami, gdy każdy z nich ma prawo żądać zapłaty całkowitej wierzytelności, a zaspokojenie jednego umarza dług względem wszystkich wierzycieli.

Dłużnik może uiścić dług w całości lub w części, według swego wyboru, któremukolwiek z wierzycieli solidarnych, dopóki jeden z nich go nie zapozwie.

Art. 17.

Zobowiązanie może być solidarne, chociażby każdy z dłużników zobowiązany był w inny sposób lub chociażby wspólny dłużnik zobowiązany był inaczej względem każdego z wierzycieli.

Art. 18.

Jeżeli dwie lub więcej osób przyjęło na siebie zobowiązanie z umowy, dotyczącej ich wspólnego przedsiębiorstwa lub wspólnej własności, za wykonanie takiego zobowiązania dłużnicy odpowiadać winni solidarnie, chyba że umówiono się inaczej.

Podobnie dwu lub więcej dłużników zobowiązania podzielne odpowiadają za jego wykonanie solidarnie, jeżeli wzajemne zobowiązanie wierzyciela jest niepodzielne.

We wszystkich innych przypadkach solidarność, czy to dłużników, czy wierzycieli, nie domniemywa się, lecz winna wynikać z oświadczenia woli stron lub z przepisu ustawy.

Art. 19.

Solidarność nie ma zastosowania do spadkobierców solidarnego dłużnika lub wierzyciela, chyba że strony inaczej się umówiły.

D z i a ł II.

O solidarności po stronie dłużników.

Art. 20.

Poszukiwanie, na jednym z dłużników solidarnych czynione, nie przeszkadza wierzycielowi do wykonywania po-

dobnych poszukiwań na innych dłużnikach, dopóki wierzyciel nie będzie zupełnie zaspokojony.

Art. 21.

Czyny i zaniechania jednego z dłużników solidarnych nie mogą pogorszyć położenia prawnego innych współdłużników ani względem wierzyciela, ani w stosunkach między dłużnikami.

Zwłoka jednego z dłużników solidarnych, jak również uznanie długu przez któregośkolwiek z dłużników nie ma skutku przeciwko pozostałym dłużnikom.

Art. 22.

Każdy z dłużników solidarnych odpowiada tylko za swoją winę.

Jeżeli jednak zobowiązanie solidarne stało się niewykonalnym skutkiem okoliczności, za które jeden lub kilku dłużników solidarnych odpowiada, pozostali współdłużnicy nie są zwolnieni od obowiązku zapłaty wartości świadczenia, lecz nie odpowiadają za szkodę.

Art. 23.

Przerwanie lub wstrzymanie biegu przedawnienia w stosunku do jednego z dłużników solidarnych nie ma skutku względem współdłużników.

To samo dotyczy wyroku, zapadłego przeciwko jednemu z dłużników solidarnych.

Art. 24.

Zrzeczenie się solidarności przez wierzyciela względem jednego z dłużników solidarnych lub zwolnienie go z długu nie ma skutku względem pozostałych dłużników.

Odnowienie między wierzycielem a jednym z dłużników solidarnych dokonane, zwalnia współdłużników, chyba że wierzyciel zastrzegł, iż zachowuje swe prawa do współdłużników solidarnych.

Zwłoka wierzyciela względem jednego z dłużników solidarnych odnosi skutek względem wszystkich. /

Art. 25.

Dłużnik solidarny może bronić się zarzutami, które służą mu oszczędzić wobec wierzyciela, oraz takimi, które ze wzglę-

du na sposób powstania lub treść zobowiązania są wspólne wszystkim dłużnikom.

Wyrok, zapadły na korzyść jednego z dłużników solidarnych, zwalnia pozostałych dłużników, o ile uwzględnia zarzuty, wspólne wszystkim dłużnikom.

Art. 26.

W stosunku do spółdłużników każdy dłużnik solidarny winien przyczynić się do zapłaty w części, która na niego przypada.

W razie wątpliwości, części są równe.

Dłużnik, który zapłacił wierzycielowi więcej, niż przypada na jego część, ma prawo żądać od innych dłużników zwrotu nadwyżki.

Strata, spowodowana niewypłacalnością jednego z dłużników, rozkłada się między pozostałymi oraz tym, który zapłaty dokonał.

Art. 27.

Jeżeli interes, z powodu którego dług został zaciągnięty solidarnie, dotyczył tylko jednego z spółdłużników solidarnych, ten odpowiadać będzie za cały dług względem pozostałych spółdłużników, którzy w stosunku do niego uważani będą tylko za poręczycieli.

D z i a ł III.

O solidarności między wierzycielami.

Art. 28.

Zwłoka dłużnika oraz przerwanie biegu przedawnienia przez jednego z wierzycieli solidarnych idzie na korzyść wszystkich wierzycieli. To samo dotyczy wyroku, zasądzonego dług na rzecz jednego z wierzycieli solidarnych.

Zwolnienie z długu przez jednego tylko z wierzycieli solidarnych uczynione zwalnia dłużnika jedynie co do części tego wierzyciela.

Art. 29.

Wierzyciel solidarny nie może sam zmieniać zobowiązania pierwotnego lub przyjmować innego, bez zgody pozostałych wierzycieli.

Art. 30.

W stosunku do spółwierzycieli wierzyciel solidarny, który otrzymał zapłatę, jest odpowiedzialny w częściach, jakie na nich przypadają, a w razie wątpliwości — w częściach równych.

TYTUŁ PIĄTY.

O z o b o w i ą z a n i a c h w a r u n k o w y c h.

Art. 31.

Zobowiązanie jest warunkowe, gdy powstanie lub ustanie obowiązku świadczenia zależne jest od niepewnego zdarzenia (warunek zawieszający lub rozwiązujący).

Spełnienie się warunku nie ma mocy wstecznej, jeżeli inaczej nie postanowiono.

Art. 32.

Warunkowo zobowiązany odpowiada za wszelkie działania i zaniechania, które mogłyby udaremnić lub opóźnić skutek spełnienia się warunku.

Skoro warunek się spełni, wszelkie rozporządzenia prawem warunkowym tracą moc, o ile są sprzeczne z treścią warunku.

Warunkowo uprawniony może przed spełnieniem się warunku żądać zabezpieczenia swego prawa we wszystkich przypadkach, w których mógłby tego żądać, będąc uprawnionym bezwarunkowo.

Art. 33.

Jeżeli strona, której zależy na niespełnieniu się warunku, wbrew zasadom uczciwego obrotu udaremni spełnienie się warunku, następują skutki takie, jakgdyby warunek się spełnił.

Jeżeli strona, której zależy na spełnieniu się warunku, wbrew zasadom uczciwego obrotu wywoła spełnienie się warunku, następują skutki takie, jakgdyby warunek się nie spełnił.

Art. 34.

Warunek niemożliwy, albo przeciwny ustawie, podstawowym zasadom ustroju prawnego lub dobrym obyczajom, czyni nieważnym zobowiązanie, od niego zawisłe, jeżeli jest za-

wieszający; uważa się za nienapisany, jeżeli jest rozwiązujący.

Jednakże warunek rozwiązujący, przeciwny ustawie, podstawowym zasadom ustroju prawnego lub dobrym obyczajom, czyni nieważnem zobowiązanie, jeżeli był jego przyczyną rozstrzygającą.

Art. 35.

Zobowiązanie jest nieważne, skoro zaciągnięte zostało pod warunkiem zawisłym wyłącznie od woli tego, kto się zobowiązał.

Art. 36.

Postanowienia art. 31 — 34 mają odpowiednie zastosowanie w przypadkach, gdy powstanie lub ustanie obowiązku świadczenia zostało uzależnione od zdarzenia przeszłego, o którym strony nie mają wiadomości.

Wszakże w tych przypadkach obowiązki świadczenia powstają lub ustają od dnia, w którym zdarzenie nastąpiło.

ROZDZIAŁ III.

O sposobach powstania stosunków zobowiązaniowych.

TYTUŁ PIERWSZY.

O o s w i a d c z e n i a c h w o l i .

D z i a ł I.

O oświadczeniu woli w ogólności.

Art. 37.

Oświadczyć wolę celem wywołania powstania, zmiany lub ustania stosunku zobowiązaniowego może każdy, kto posiada zdolność do działań prawnych.

Art. 38.

Kto ukrywając swą niezdolność do działań prawnych, czyni oświadczenie woli drugiej osobie, która o niezdolności oświadczającego nie mogła się z łatwością przekonać, ten obowiązany jest do wynagrodzenia szkody, jaką druga strona

ponosi przez to, że zawarła umowę, nie wiedząc o tej niezdolności.

Art. 39.

Wolę oświadczyć można nietylko słowami i powszechnie przyjętymi znakami, lecz i takim zachowaniem się, które po rozważeniu wszelkich okoliczności nie budzi wątpliwości co do treści oświadczenia.

Art. 40.

Oświadczenie woli, które ma być oznajmione drugiej osobie, jest dokonane z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła o niem powziąć wiadomość.

D z i a ł II.

O wadach oświadczenia woli.

Art. 41.

Nieważne jest oświadczenie woli przez osobę, znajdującą się w stanie nieprzytomności lub przemijającego zaburzenia władz umysłowych.

Art. 42.

O ważności i skutkach oświadczenia woli przez osoby małoletnie, pozbawione zdolności do działań prawnych lub w niej ograniczone oraz przez osoby prawne, stanowią przepisy, zawarte w prawie osobowem.

Osoba, zdolna do działań prawnych, nie może zasłaniać się niezdolnością całkowitą lub częściową strony, z którą bezpośrednio weszła w stosunek zobowiązaniowy. Może jednak wyznaczyć zastępcy ustawowemu niezdolnego odpowiedni termin do oświadczenia się, czy umowę potwierdza; staje się wolną po bezskutecznym upływie tego terminu.

Art. 43.

Nieważne są oświadczenia woli, złożone pod przymusem fizycznym, oświadczenia całkiem niezrozumiałe, same z sobą sprzeczne albo ujawniające brak zamiaru wywołania skutków prawnych.

Art. 44.

Nieważne jest oświadczenie woli, oznajmione drugiej osobie, za jej zgodą, dla pozorów.

Gdy pod takim oświadczeniem woli ukrywa się rzeczywista czynność prawna, należy ją oceniać według jej natury.

Art. 45.

Pozorność oświadczenia woli nie może szkodzić prawom osób trzecich, nabytym w dobrej wierze.

Wierzycciele stron oraz osoby trzecie mogą dowodzić pozorności wszelkich czynności prawnych, działanych na ich szkodę.

Art. 46.

Kto składa oświadczenie woli pod wpływem błędnej pobudki, ten, jeżeli ustawa inaczej nie postanawia, nie może uchylać się od skutków prawnych swego oświadczenia, chyba że prawdziwość pobudki była z woli stron warunkiem ważności oświadczenia woli.

Art. 47.

Kto był w błędzie co do treści swego oświadczenia, albo oświadczenia drugiej strony, ten może uchylić się od skutków prawnych takiego oświadczenia, jeżeli błąd wywołała druga strona swoim zachowaniem się, chociażby bez własnej winy, albo o błędzie wiedziała lub z łatwością mogła się być dowiedzieć.

Można powoływać się tylko na błąd istotny, uzasadniający przypuszczenie, że, gdyby błądzący nie był w błędzie, to, oceniając rzecz rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia, albo nie przyjąłby oświadczenia drugiej strony.

Art. 48.

Jeżeli druga strona oświadczy gotowość spełnienia świadczenia, które błądzący byłby sobie zastrzegł, gdyby błąd nie był zaszedł, błądzący nie może się uchylać od skutków prawnych swego oświadczenia woli.

Art. 49.

Błąd co do prawa pociąga za sobą te same skutki, co błąd co do faktu.

Art. 50.

Jeżeli błąd wywołała druga strona podstępnie, błądzący może uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia bez względu na to, czy błąd dotyczył pobudki, czy treści oświadczenia lub czy był istotny.

Podstęp osoby trzeciej jest równoznaczny z podstępem strony, jeżeli ta o podstępie wiedziała i drugiej strony z błędu nie wyprowadziła.

Art. 51.

Kto pod wpływem bezprawnej groźby drugiej strony, albo nawet osoby trzeciej, zniewolony był złożyć oświadczenie woli albo przyjąć oświadczenie drugiej strony, ten może uchylić się od skutków prawnych swej czynności, jeżeli z okoliczności wynika, że mógł się obawiać, iż jemu samemu lub osobie mu bliskiej grozi poważne niebezpieczeństwo osobiste lub majątkowe.

Art. 52.

Jeżeli kto wyzyskując lekkomyślność, niedołęstwo, rozdrażnienie umysłowe lub przymusowe położenie drugiej strony, wzamian za swoje świadczenie przyjmuje lub zastrzega dla siebie lub dla kogo innego świadczenie, którego wartość majątkowa jest w rażącym stosunku do wartości świadczenia wzajemnego, pokrzywdzony może żądać zmniejszenia swego świadczenia, albo zwiększenia świadczenia drugiej strony, a gdy jedno i drugie jest niemożliwe, zwolnienia od skutków prawnych swego oświadczenia woli.

Art. 53.

Działający pod wpływem błędu, podstępu, groźby, albo wyzysku, winien w ciągu roku zawiadomić drugą stronę o tem, że uchyła się od skutków prawnych swego oświadczenia woli, względnie wytoczyć powództwo.

Termin roczny w przypadkach błędu i podstępu liczy się od dnia ich wykrycia, w przypadku groźby — od dnia, w którym stan obawy ustał, a w przypadku wyzysku — od dnia oświadczenia woli.

Prawa osób trzecich, nabyte w dobrej wierze pozostają w mocy

Art. 54.

Potwierdzenie lub dobrowolne wykonanie czynności prawnej, dokonane po wykryciu błędu lub podstępu albo po

ustaniu obawy, jest równoznaczne ze zrzeczeniem się wszelkich zarzutów z tego tytułu.

Art. 55.

Przepisy niniejszego tytułu mają odpowiednie zastosowanie do oświadczeń woli, uczynionych w imieniu drugiego.

Zniekształcenie oświadczenia woli przez osobę, użyta do jego przesłania, ma te same skutki, co błąd przy złożeniu oświadczenia.

D z i a ł III.

O jednostronnych czynnościach prawnych.

Art. 56.

Jednostronne oświadczenia, wezwania, zawiadomienia, wypowiedzenia i t. p. czynności mają skutek prawny o tyle, o ile ustawa, zwyczaj lub umowa stron nadaje im moc prawną.

Art. 57.

Kto ogłosi publicznie, że wypłaci nagrodę za spełnienie pewnej czynności, ten obowiązany jest dotrzymać przyrzeczenia. Jeżeli do spełnienia czynności nie oznaczy czasu, ani nie zrzeknie się odwołania, wolno mu przyrzeczenie odwołać.

Odwołanie winno być ogłoszone publicznie w ten sam sposób, w jaki uczyniono przyrzeczenie.

Odwołanie jest bezskuteczne względem tego, kto przedtem czynność wykonał.

Art. 58.

Jeżeli czynność spełni dwie lub więcej osób oddzielnie i niezależnie od siebie, każdej należy się nagroda, chyba że przyrzeczoną została wypłata jednej tylko nagrody.

W tym drugim przypadku nagroda będzie wypłacona temu, kto się pierwszy zgłosi, a w razie jednoczesnego zgłoszenia się kilku osób temu, kto pierwszy spełnił czynność.

Jeżeli w spełnieniu czynności brało udział kilka osób, w razie sporu sąd podzieli nagrodę w stosunku do udziału każdej osoby w czynności.

Art. 59.

Publiczne przyrzeczenie nagrody konkursowej za dzieło najlepsze jest nieważne, jeżeli w ogłoszeniu nie oznaczono czasu, w którego ciągu można się ubiegać o nagrodę.

Ocena, czy i które dzieło zasługuje na nagrodę, należy do przyrzekającego, jeżeli w ogłoszeniu nie oznaczono innego sposobu oceny. Przyrzekający nagrodę tylko wtedy staje się właścicielem nagrodzonego dzieła, względnie nabywa prawo autorskie do niego, gdy to zastrzeżono w ogłoszeniu.

Art. 60.

Ogłoszenia, reklamy, cenniki i wszelkiego rodzaju wiadomości o podaży i popycie, skierowane do ogółu lub do poszczególnych osób, bez zastrzeżenia o zobowiązaniu się, w razie powołania się na nie mają ten skutek, że mogą być podstawą do rozpoczęcia rokowań, celem zawarcia umowy.

Jeżeli ten, kto złożył tego rodzaju oświadczenie, uchyla się od rozpoczęcia rokowań bez usprawiedliwionego powodu, albo wprowadza w błąd innych przez podanie fałszywych wiadomości, obowiązany jest do wynagrodzenia szkody.

D z i a ł IV.

O umowach w ogólności.

Art. 61.

Umowa powstaje przez zgodne oświadczenie woli dwóch stron, z których jedna zobowiązuje się do świadczenia, a druga zobowiązanie to przyjmuje.

Przedmiotem umowy może być również powstanie, zmiana lub ustanie stosunku prawnego bez zobowiązania się do świadczenia.

Art. 62.

Jeżeli obie strony zobowiązują się wzajemnie tak, że jedno świadczenie ma być równoważnikiem drugiego, umowa jest wzajemna.

Art. 63.

Wszelkie umowy i porozumienia stron podlegają przepisom o zobowiązaniach w ogólności, o ile ustawa nie poddaje

ich szczególnym przepisom, wyłączającym wyraźnie lub milcząco stosowanie przepisów ogólnych.

Art. 64.

Strony, zawierające umowę, mogą stosunek swój ułożyć według swego uznania, o ile treść umowy nie sprzeciwia się zakazom ustawowym i o ile cel społeczny lub gospodarczy jest godziwy.

Art. 65.

Cel społeczny lub gospodarczy jest godziwy, jeżeli nie sprzeciwia się podstawowym zasadom ustroju prawnego, prywatnego lub publicznego, przepisom ustaw, albo dobrym obyczajom.

Art. 66.

Umowy treści niemożliwej do wykonania, albo zabronionej ustawą, oraz umowy, których cel jest niegodziwy, są nieważne.

Jeżeli treść umowy niemożliwa do wykonania albo zabroniona może się stać w przyszłości możliwą lub dozwoloną, umowa, zawarta na przypadek, gdyby to się stało, uważać się będzie za warunkową.

Gdy wadliwości, wymienione w ustępie pierwszym, odnoszą się tylko do niektórych postanowień umowy, inne postanowienia pozostają w mocy, chyba że uznać należy, iż bez tych postanowień strony nie byłyby zawarły umowy.

Art. 67.

Strona, która wiedziała przy zawarciu umowy o niemożliwości świadczenia, obowiązana jest do wynagrodzenia szkody, którą druga strona ponosi przez to, że zawarła umowę nie wiedząc o jej nieważności.

Art. 68.

Umowy obowiązują nie tylko do tego, co w nich jest wyrażone, lecz zarazem do wszystkich następstw, jakie ustawa, zwyczaj i słuszność nadaje oświadczeniom i zobowiązaniom według ich natury.

Art. 69.

Ważności umowy nie uchybia, jeżeli strony postanowia, iż świadczenie określi osoba trzecia.

Umowa taka jest bezskuteczna, jeżeli osoba trzecia określania odmawia albo go nie daje w ciągu czasu, przez strony oznaczonego, albo jeżeli określi świadczenie w sposób, oczywiście krzywdzący jedną ze stron.

Art. 70.

Rokowania między stronami, chociażby doprowadziły do zgody co do niektórych postanowień, nie mają mocy obowiązującej, dopóki strony nie wyrażą swej zgody co do całości.

Jeżeli jednak strony porozumiały się ostatecznie co do wszystkich istotnych postanowień umowy, pozostawiając porozumienie się co do szczegółów na przyszłość, bez zastrzeżenia, że w razie niedojścia do porozumienia umowę uważać będą za niedoszłą do skutku. w takim razie umowę poczytywać należy za zawartą, a co do szczegółów, w razie sporu, orzeka sąd na podstawie przepisów ustawy, zwyczaju lub słuszności.

Zachowanie określonej formy umowy, w razie wątpliwości, nie zalicza się do istotnych postanowień umowy.

Art. 71.

Jeżeli strony lub jedna z nich przyrzekną zawrzeć umowę w przyszłości, takie przyrzeczenie zobowiązuje tylko wówczas, gdy określą istotne postanowienia mającej się zawrzeć umowy oraz czas, w którym ma być zawarta.

Jeżeli dla umowy przyrzeczonej ustawa wymaga zachowania szczególnej formy, umowa przedwstępna winna być zawarta na piśmie.

W razie uchylecia się strony zobowiązanej od zawarcia umowy przyrzeczonej, druga strona może żądać bądź uznania przez sąd, o ile to jest możliwe, że przyrzeczona umowa obowiązuje strony na warunkach umowy przedwstępnej, bądź wynagrodzenia szkody.

Roszczenia te przedawniają się upływem roku od chwili, kiedy umowa miała być zawarta, o ile nie oznaczono wcześniejszego terminu ich zgaśnięcia.

Art. 72.

Kto w zamiarze zawarcia umowy wymieni drugiej stronie istotne postanowienia tej umowy (oferta) i oznaczy czas, w którego ciągu oczekiwać będzie odpowiedzi o przyjęciu

swego oświadczenia, ten związany jest ofertą aż do upływu oznaczonego czasu.

Gdy czasu nie oznaczy, oświadczenie, złożone drugiej stronie osobiście, albo bezpośrednio zapomocą telefonu lub innego środka porozumiewania się na odległość, winno być przyjęte natychmiast, uczynione zaś w inny sposób winno być przyjęte w takim czasie, w jakim wysyłający oświadczenie mógł się spodziewać nadejścia odpowiedzi, przypuszczając, że odpowiedź wysłano w czasie właściwym.

Art. 73.

Jeżeli z opóźnionej odpowiedzi o przyjęciu okazuje się, że odpowiedź była wysłana w czasie właściwym, czyniący ofertę winien niezwłocznie wysłać zawiadomienie drugiej stronie, że odpowiedź jej nadeszła z opóźnieniem i że umowa nie doszła do skutku. W przeciwnym razie uważać należy, że strony umowę zawarły.

Art. 74.

Oferta traci moc, jeżeli zawiadomienie o jej odwołaniu doszło do drugiej strony przed otrzymaniem lub jednocześnie z otrzymaniem oferty. Przepis ten ma odpowiednie zastosowanie do odpowiedzi o przyjęciu oferty.

Art. 75.

Odpowiedź o przyjęciu oferty pod zmienionymi lub innymi warunkami poczytuje się za nową ofertę.

Art. 76.

Jeżeli wysyłający ofertę żąda niezwłocznego wykonania umowy, albo jeżeli zgodnie z treścią oferty lub zwyczajem zawiadomienie o przyjęciu jest niepotrzebne, umowę uważać należy za zawartą. skoro druga strona w czasie właściwym przystąpi do jej wykonania.

Art. 77.

Jeżeli ofertę złożono na piśmie, odpowiedź o przyjęciu winna być pismem stwierdzona.

Art. 78.

W razie wątpliwości co do miejsca i czasu zawarcia umowy uważać należy, że umowę zawarto w miejscu i czasie otrzymania odpowiedzi na ofertę, a w przypadku, gdy zawiadomienie o przyjęciu jest niepotrzebne, w miejscu i czasie przystąpienia do wykonania umowy przez jedną ze stron.

Art. 79.

Kto w zamiarze zawarcia umowy wykonywa zaofiarowane świadczenie, nie oczekując odpowiedzi o przyjęciu oferty przez drugą stronę, ten w razie niedojścia umowy do skutku ponosi koszty i niebezpieczeństwo wykonywanego świadczenia, chociażby nawet druga strona żadnej odpowiedzi nie udzieliła.

Art. 80.

Regulamin, wydany przez jedną ze stron, wiąże drugą stronę tylko wówczas, gdy został jej wręczony przy zawarciu umowy, a jeżeli posługiwanie się regulaminem jest zwyczajowo w danych stosunkach przyjęte także wówczas, gdy druga strona mogła z łatwością dowiedzieć się o treści regulaminu.

Postanowienia regulaminu nie mogą zmieniać istotnych warunków umowy ani pozbawiać drugą stronę osiągniętych korzyści.

Art. 81.

Jeżeli istnieje wzór umowy (umowa typowa), wydany lub zatwierdzony przez władzę państwową lub samorządową, natenczas strony, zawierające umowę z powołaniem się na ten wzór, są związane jego postanowieniami, o ile miały możliwość zapoznania się z nimi.

D z i a ł V.

O umowach dodatkowych.

Zadatek, odstępné, odszkodowanie umowne i odsetki.

Art. 82.

W braku odmiennego zastrzeżenia umownego lub zwyczajowego uważa się, że zadatek, dany przy zawarciu umowy, orze-

znaczony jest na wynagrodzenie szkody, jakaby wynikła z niewykonania umowy przez jedną ze stron.

W takim przypadku druga strona może bądź dochodzić wykonania umowy, bądź od umowy odstąpić i otrzymany zadek zatrzymać, względnie, jeżeli sama go dała, domagać się sumy dwukrotnie wyższej.

Przepis tego artykułu ma zastosowanie bez względu na to, jaka nazwę strony zadatkowi nadały.

Art. 83.

Przy spełnieniu świadczenia, na które był dany zadek, w braku odmiennego postanowienia umowy, zadek ulega zarachowaniu, a jeżeli zarachowanie jest niemożliwe, winien być zwrócony.

Zwrot zadatku należy się również w razie odstąpienia od umowy za zgodą obu stron, niemożności wykonania umowy wskutek okoliczności, za które żadna ze stron nie odpowiada i rozwiązania umowy z winy obu stron.

Art. 84.

Przy zawarciu umowy każda ze stron może sobie zastrzec prawo odstąpienia od umowy.

Jeżeli strony nie oznaczyły czasu, w którego ciągu bądź jedna, bądź każda z nich może odstąpić od umowy, wówczas stronie uprawnionej może być wyznaczony przez drugą stronę okres czasu, po którego upływie prawo odstąpienia gaśnie.

Art. 85.

Prawo odstąpienia od umowy wykonywa się przez zawiadomienie drugiej strony o odstąpieniu.

Art 86.

Gdy strony umówiły się, że jednej albo każdej z nich z osobna wolno będzie odstąpić od umowy za zapłatą pewnej sumy pieniężnej (odstępne), odstąpienie skuteczne będzie tylko wówczas, gdy odstępne będzie zapłacone przed oświadczeniem o odstąpieniu lub jednocześnie z niem, jeżeli strony nie umówiły się inaczej.

Art. 87.

Jeżeli przy zawarciu umowy z zadatkiem strony zastrzegły sobie prawo odstąpienia od umowy, zadek, w braku odmiennej postanowienia umowy, ma znaczenie odstępnego.

Art. 88.

Po wykonaniu umowy przez obie strony prawo odstąpienia gaśnie.

W przypadku odstąpienia przed wykonaniem umowy przez obie strony, uważa się jakgdyby umowa wcale nie była zawarta.

To, co strony sobie już świadczyły, powinny zwrócić w stanie niezmienionym.

Za świadczone usługi oraz za użytkowanie rzeczy należy się drugiej stronie świadczenie wzajemne, albo zapłata wartości.

Art. 89.

Kto nie może zwrócić tego, co otrzymał, w stanie niezmienionym, obowiązany jest do wynagrodzenia szkody, wywołanej zaginięciem, pogorszeniem lub obciążeniem przedmiotu świadczenia, chyba że szkoda powstała wskutek okoliczności, za które on nie odpowiada, albo że zmiana okazała się konieczna w granicach zwykłego zarządu.

Art. 90.

Jeżeli dłużnik zobowiązał się zapłacić określoną sumę pieniężną, albo spełnić inne świadczenie na wypadek niewykonania zobowiązania, świadczenie takie zastępuje wynagrodzenie szkody.

Dłużnik nie ma prawa zwolnienia się od zobowiązania przez zapłatę umówionego odszkodowania.

W razie zwłoki dłużnika wierzyciel ma prawo, w braku odmiennej umowy, żądać albo wykonania zobowiązania, albo zapłaty umówionego odszkodowania. Jednego i drugiego wierzyciel może żądać tylko wtedy, gdy odszkodowanie zastrzeżono za proste opóźnienie lub za niewłaściwe wykonanie zobowiązania.

Art 91.

Jeżeli świadczenie polega na nieczynieniu, zaniechaniu lub znoszeniu czegoś, odszkodowanie umowne staje się wyma-

galnem z chwilą, gdy dłużnik dokona czynności przeciwnej zobowiązaniu.

Art. 92.

Żądanie zapłaty odszkodowania umownego nie wymaga istnienia winy dłużnika, ani szkody wierzyciela.

Wierzyciel nie może żądać wynagrodzenia szkody, przenoszącej wysokość odszkodowania umownego, chyba że zrzecnie się tego odszkodowania i dochodzić będzie szkody na zasadach gólnych.

Przepis ten ma odpowiednie zastosowanie do zadatku.

Art 93.

Jeżeli zadatek lub odszkodowanie umowne są zbyt wygórowane, albo jeżeli umowa, zawarta z zadatkiem lub pod rygorem odszkodowania, częściowo wykonana została, dłużnik może żądać zmniejszenia zadatku lub odszkodowania umownego, zwłaszcza gdy udowodni, że wierzyciel wskutek niewykonania umowy nie poniósł żadnej szkody, albo poniósł szkodę nieznaczną.

Zastrzeżenie przeciwne jest nieważne.

Art. 94.

Wierzyciel może żądać odsetek od należnych mu sum pieniężnych tylko wówczas, gdy są zastrzeżone przez umowę lub ustawę.

Określenie stopy odsetek umownych zależy od uznania stron, o ile ustawy szczególne nie zabraniają pobierania odsetek ponad oznaczoną normę. W razie nieokreślenia przez strony stopy odsetek, należą się odsetki ustawowe.

Art. 95.

W braku umowy co do terminów płatności odsetek, dłużnik winien je płacić rocznie, po upływie każdego roku, a jeżeli umowę zawarto na krótszy okres czasu, winien zapłacić odsetki jednocześnie z zapłatą dłużnej sumy pieniężnej.

Art. 96.

Dłużnik, który dobrowolnie zapłaci odsetki od dłużnej sumy pieniężnej, nie może żądać ani ich zwrotu, ani zaliczenia

na poczet długu, chociażby odsetki nie były umownie zastrzeżone.

Jeżeli dłużnik zapłaci dług, nie żądając zwrotu nadpłaconych zgóry odsetek, uważać należy, że zrzekł się ich zwrotu.

Art. 97.

Dobrowolne uiszczenie przez dłużnika odsetek za pewien okres czasu nie może być uważane za uznanie obowiązku płacenia takichże odsetek w czasie późniejszym, jeżeli to nie wynika z wyraźnej umowy stron.

Art. 98.

Jeżeli umowę główną zawarto na piśmie, dodatkowe umowy winny być pismem stwierdzone.

D z i a ł VI.

O umowach w stosunku do osób trzecich.

Art. 99.

Umowy mają skutek prawny jedynie między stronami umawiającymi się, wyjąwszy przypadki niżej przewidziane.

Art. 100.

Można przyrzekać za trzecią osobę spełnienie świadczenia.

Jeżeli osoba trzecia odmawia potwierdzenia przyrzeczenia lub spełnienia świadczenia, przyrzekający obowiązany jest wynagrodzić wierzycielowi wynikłą stąd szkodę. Jednak może zwolnić się od obowiązku odszkodowania przez wykonanie przyrzeczonego świadczenia, o ile to jest możliwe bez szkody dla wierzyciela.

Art. 101.

Jeżeli kto, zawierając umowę, zastrzegł świadczenie na rzecz osoby trzeciej, osoba ta, w braku odmienną umowy, może wprost od przyrzekającego żądać spełnienia świadczenia.

Kto takie zastrzeżenie uczynił, nie może go już odwołać, jeżeli osoba trzecia oświadczyła dłużnikowi, że chce z niego skorzystać.

Przyrzekający może podnieść zarzuty z umowy także i przeciwko osobie trzeciej.

D z i a ł VII.

O zawieraniu umów przez zastępcę.

Art. 102.

Umowę zawrzeć można osobiście lub przez zastępcę, jeżeli ustawa inaczej nie stanowi.

Zastępca, który zawiera umowę w granicach swego umocowania, zobowiązuje zastąpionego i nabywa dlań prawa bezpośrednio.

Działanie w zastępstwie może być wyraźne lub wynikać z okoliczności.

Art. 103.

Granice umocowania zastępcy, ustanowionego z mocy przepisów ustawy lub rozporządzenia władzy, określają szczególne wydane w tym przedmiocie przepisy.

Granice umocowania zastępcy, ustanowionego z woli zastąpionego, określa treść pełnomocnictwa.

Art. 104.

Umocowanie, w wyrazach ogólnych udzielone, obejmuje jedynie czynności zarządu.

Jeżeli idzie o zbycie lub obciążenie praw, umocowanie powinno być wyraźne, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.

Art. 105.

Jeżeli do zawarcia umowy konieczna jest forma piśmenna, pełnomocnictwo winno być pismem stwierdzone.

Art. 106.

Ograniczenie zdolności osobistej zastępcy nie skutkuje nieważności oświadczenia woli, uczynionego w imieniu mocodawcy, chyba że nastąpiło już po wydaniu pełnomocnictwa, a mocodawca o tem nie dowiedział się aż do chwili złożenia oświadczenia przez zastępcę, względnie do chwili, w której miał jeszcze czas odwołać pełnomocnictwo.

Art. 107.

Zgaśnięcie lub ograniczenie umocowania nie wpływa na ważność umowy, zawartej przez zastępcę w granicach udzie-

lonego mu pełnomocnictwa, chyba że osoba trzecia w chwili zawarcia umowy z zastępcą o zgaśnięciu lub ograniczeniu umocowania wiedziała, albo z łatwością mogła się dowiedzieć.

Art. 108.

Jeżeli zawierający umowę w imieniu drugiej osoby nie ma pełnomocnictwa, albo pełnomocnictwo przekroczy, skuteczność umowy zależy od potwierdzenia jej przez osobę, w której imieniu umowę zawarto.

Strona interesowana może wezwać zastąpionego, aby się w oznaczonym czasie oświadczył, czy umowę potwierdza.

W razie bezskutecznego upływu tego czasu, uważać należy, iż potwierdzenia odmówiono.

W tym przypadku strona interesowana może żądać od zastępcy wynagrodzenia szkody, jaką poniosła przez to, że zawarła z nim umowę w zaufaniu do istnienia umocowania.

Potwierdzenie umowy przez zastąpionego odnosi skutek od chwili jej zawarcia przez zastępcę. Dobrowolne wykonanie umowy w całości lub w części przez zastąpionego jest równoznaczne z potwierdzeniem.

Art 109.

W braku przepisu ustawy lub wyraźnego porozumienia między stronami, zastępcą nie może w imieniu zastąpionego zawierać umowy z sobą samym.

Art. 110.

Zastępcą, należycie umocowany, może w swe miejsce postawić kogo innego, o ile możność ta nie została mu odjęta przez ustawę lub pełnomocnictwo.

Z kilku zastępców, umocowanych do jednej i tej samej czynności, każdy może działać oddzielnie, o ile inaczej nie postanowiono.

Przepis ten stosuje się również do dalszych zastępców.

Art. 111.

Postanowienia niniejszego działu mają odpowiednie zastosowanie do wszelkich czynności prawnych i oświadczeń woli przez zastępcę.

D z i a ł VIII.

O tłumaczeniu oświadczeń woli i umów.

Art. 112.

Oświadczenie woli należy tak tłumaczyć, jak tego ze względu na okoliczności, w których złożonem zostało, wymaga dobra wiara i zwyczaj ucziwego obrotu.

Art. 113.

Skoło pewne zastrzeżenie może być rozumiane dwojako, trzeba je raczej rozumieć w tem znaczeniu, przy którym może sprawić pewien skutek, a nie w znaczeniu, przy którymby żadnego skutku mieć nie mogło.

Art. 114.

Wyjażenia, które mogą być rozumiane dwojako, należy brać w znaczeniu, jakie najwiecej osnowie umowy odpowiada.

Co jest dwuznaczne, tłumaczy się według zwyczaju okolicy, w której strony stale zamieszkują, a jeżeli strony zamieszkują w różnych miejscowościach, to według zwyczaju miejsca zamieszkania strony zobowiązanej.

Art. 115.

W umowach należy raczej badać, jaki był wspólny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na dosłownem znaczeniu wyrazów.

Art. 116.

Umowę należy uzupełnić zwykłemi w niej zastrzeżeniami, chociażby w niej nie były wyrażone.

D z i a ł IX.

O formie oświadczeń woli i umów w ogólności.

Art. 117.

Ważność oświadczenia woli lub umowy zależna jest od zachowania szczególnej formy tylko w przypadkach, w któ-

rych ustawa wyraźnie wymaga zachowania pewnej formy pod rygorem nieważności.

Wymaganie ustawy bez zagrożenia nieważnością, aby zachowaną była forma piśmienna, ma tylko to znaczenie, że w razie sporu niedopuszczalny jest dowód ze świadków bez zgody obu stron.

Art. 118.

Jeżeli strony umówiły się co do pewnej formy umowy, w razie wątpliwości należy przyjąć, że bez zachowania umówionej formy nie chcą być związane.

Art. 119.

Uzupełnienie, zmiana lub uchylene umowy, zawartej na piśmie, w razie sporu nie może być stwierdzone zeznaniem świadków bez zgody obu stron.

To samo dotyczy wszelkich wezwań, zawiadomień, wypowiedzień i t. p. czynności, związanych z wykonaniem umowy, zawartej na piśmie, jeżeli pismo jest wymagane dla tego rodzaju czynności według umowy.

Art. 120.

Umowa, której zawarcia na piśmie wymaga ustawa albo wola stron, jest zawartą, skoro ją strony własnoręcznie podpiszą.

Wydanie stronie uprawnionej jednego lub kilku egzemplarzy umowy z podpisem strony zobowiązanej jest dowodem zawarcia umowy, chociażby strona uprawniona posiadanego egzemplarza umowy nie podpisała.

To samo dotyczy umów, z których dla stron wypływają zobowiązania wzajemne.

Jeżeli umowę spisano tylko w jednym egzemplarzu, pozostawionym w rękach osoby trzeciej lub jednej strony, a osoba ta lub strona uchyla się od złożenia oryginału umowy, można stwierdzić powstanie i treść umowy wszelkimi dowodami

Art. 121.

Podpis własnoręczny można zastąpić podpisem, odbitym sposobem mechanicznym, jeżeli jest to przyjęte w obrocie.

Za niepiśmiennych lub niemogących pisać, lecz umiejących czytać, może podpisać się inna osoba, której podpis winien być

uwierzytelniony przez sąd, notariusza lub urząd policyjny z zaznaczeniem, że inna osoba podpisała się naskutek prośby niepiśmiennego lub niemogącego pisać, lecz umiejącego czytać.

Osoby, pozbawione wzroku i wogóle nie umiejące czytać, mogą składać oświadczenia woli i zawierać umowy na piśmie jedynie w formie aktu notarialnego.

Art. 122.

W razie ustalenia, w myśl przepisów poprzedniego artykułu, że strony nie mogły zobowiązać się na piśmie, fakt oświadczenia woli lub zawarcia umowy może być stwierdzony innemi dowodami, o ile ustawa nie wymaga zachowania formy piśmiennej.

TYTUŁ DRUGI.

O i n n y c h s p o s o b a c h p o w s t a n i a z o b o w i a z a ń.

D z i a ł I.

O sprawowaniu cudzych interesów bez zlecenia.

Art. 123.

Kto bez zlecenia przyjmuje na siebie pieczę nad osobą lub majątkiem drugiego, wykonanie cudzego zobowiązania lub prowadzenie cudzego interesu, ten obowiązany jest do działania z korzyścią i zgodnie z rzeczywistym lub domniemanym zamiarem osoby interesowanej, a w prowadzeniu cudzego interesu obowiązany jest dokładać zwykłej staranności, wymaganej w obrocie dla prowadzenia podobnych interesów.

Art. 124.

Kto bez zlecenia przyjął na siebie pieczę nad cudzym majątkiem lub podjął się prowadzenia cudzego interesu, ten w miarę możności winien zawiadomić o tem osobę interesowaną i oczekiwać jej zleceń, chyba że okoliczności wymagają działania bez zwłoki.

W każdym razie obowiązany jest doprowadzić interes do końca, względnie prowadzić dalej rozpoczęty interes, do-

póki osoba interesowana lub jej następca prawny nie będzie mógł go objąć.

Z czynności, dokonanych bez zlecenia, prowadzący cudzy interes winien złożyć rachunek, jakgdyby otrzymał zlecenie.

Art. 125.

Opiekujący się osobą lub majątkiem drugiego, albo prowadzący cudzy interes bez zlecenia, ma prawo do zwrotu wszelkich wydatków użytecznych, jakie poczynił, wraz z odsetkami od dnia ich wyłożenia, jeżeli działanie było z korzyścią i odpowiadało rzeczywistemu lub domniemanemu zamiarowi osoby interesowanej.

Przy istnieniu tych samych warunków osoba interesowana, na żądanie opiekującego się osobą lub majątkiem, albo prowadzącego interes, obowiązana jest zwolnić go od zobowiązań, jakie na siebie przyjął.

Art. 126.

Kto prowadzi interes drugiego wbrew oświadczonej albo skądinąd wiadomej mu woli jego, nie tylko nie ma prawa do zwrotu wydatków, lecz odpowiada za wszelkie stąd wynikłe szkody, chyba że zakaz osoby interesowanej sprzeciwia się ustawie, porządkowi publicznemu lub dobrem obyczajom.

Art. 127.

Jeżeli opiekujący się cudzym majątkiem lub prowadzący cudzy interes dokonał zmian w majątku osoby interesowanej bez oczywistej potrzeby lub korzyści, albo też wbrew wiadomej mu woli tejże osoby, obowiązany jest na jej żądanie przywrócić rzeczy do stanu poprzedniego, a gdyby to nie dało się uskuteczyć, wynagrodzić szkodę. Nakłady, na rzecz poczynione, może z powrotem odebrać, o ile to jest możliwe bez uszkodzenia rzeczy.

Art. 128.

Potwierdzenie ze strony osoby interesowanej nadaje prowadzeniu cudzego interesu wszelkie skutki zlecenia, nawet gdy interes był prowadzony przez osobę, która mniemała, że prowadzi interes własny.

Art. 129.

Kto celem odwrócenia niebezpieczeństwa, grożącego drugiemu, ratuje mu życie, zdrowie lub majątek, ten ma prawo żądać od osoby interesowanej zwrotu koniecznych wydatków, chociażby działanie jego nie odniosło skutku, i odpowiada tylko za rażące niedbalstwo.

Przepis ten nie ma zastosowania do czynów, dokonanych przez organy władzy bezpieczeństwa publicznego, lub przez osoby, działające z jej polecenia.

Art. 130.

Kto w celu odwrócenia wspólnego z innymi niebezpieczeństwa dobrowolnie lub nawet przymusowo poniósł szkodę majątkową, ten może żądać od wszystkich, którzy z tego odnieśli korzyść, stosunkowego odszkodowania.

Kto skutkiem zarządzenia władzy państwowej lub samorządowej, wydanego w interesie ogółu, poniósł szkodę majątkową, ten ma prawo żądać odszkodowania od odpowiedniej władzy

D z i a ł II.

O bezpodstawnem wzbogaceniu się.

Art. 131.

Kto bezpodstawnie odniósł korzyść z majątku drugiej osoby, obowiązany jest do wydania tej osobie uzyskanej korzyści w naturze, a gdyby to nie dało się uskutecznić, do wydania wartości.

Art. 132.

Obowiązek wydania w naturze obejmuje nie tylko uzyskana bezpośrednio korzyść, lecz także i to, co w razie zbycia, zniszczenia lub pogorszenia uzyskano, jako równowartość lub odszkodowanie.

Art. 133.

Jeżeli ten, kto zyskał korzyść z majątku drugiej osoby, rozrzadził tą korzyścią na rzecz osoby trzeciej pod tytułem darmym, natenczas obowiązany do wydania jest obdarowany.

Art. 134.

Obowiązany do wydania uzyskanej korzyści lub wartości ma prawo żądać zwrotu nakładów koniecznych i użytecznych. Jeżeli jednak wiedział, że korzyść mu się nie należy, zwrotu nakładów użytecznych może żądać tylko o tyle, o ile nie przenoszą zwiększenia się wartości rzeczy albo dadzą się odebrać bez uszkodzenia rzeczy.

D z i a ł III.

O nienależnej zapłacie.

Art. 135.

Kto w zamiarze uiszczenia długu spełni świadczenie, ma prawo żądać zwrotu tego, co świadczył, o ile w chwili świadczenia nie był zobowiązany względem tego, kto świadczenie przyjął.

Kto jednak spełnił świadczenie, zanim dług stał się wymagalny, nie może żądać jego zwrotu.

Art. 136.

Można żądać zwrotu spełnionego świadczenia, gdy podstawa prawna świadczenia odpadnie albo będzie udaremniona przez to, że zastrzeżonego celu świadczenia nie osiągnięto.

Art. 137.

Nieważność zobowiązania pociąga za sobą obowiązek zwrotu otrzymanego świadczenia, chyba że będzie udowodnionem, iż zobowiązanie po spełnieniu świadczenia stało się ważnem.

Art. 138.

Nie można żądać zwrotu świadczenia:

- 1) jeżeli dług był nieważny jedynie z powodu niezachowania formalności;
- 2) jeżeli ustawa odmawia prawa skargi celem ściągnięcia długu lub uznaje dług za przedawniony;
- 3) jeżeli spełnione świadczenie odpowiada obowiązkowi moralnemu, względom przyzwoitości towarzyskiej lub zwyczajom;

4) jeżeli otrzymujący świadczenie dowiedzie, że spełniający dobrowolnie świadczenie wiedział o tem, że do świadczenia nie był zobowiązany, chyba że spełnienie świadczenia nastąpiło z zastrzeżeniem zwrotu, w celu uniknięcia przymusu albo w wykonaniu umowy zakazanej lub mającej cel niegodziwy.

Art. 139.

Kto drugiemu świadomie płaci za spełnienie czynu zabronionego lub przeciwnego dobrym obyczajom, albo też w celu skłonienia go do takiego czynu, ten nie ma prawa żądać zwrotu tego, co zapłacił.

Również nie ma prawa żądać zwrotu ten, kto wykonał zobowiązanie z umowy o celu niegodziwym, jeżeli niegodziwość zachodzi po jego stronie.

Art. 140.

Kto otrzymał nienależne mu świadczenie, obowiązany jest do zwrotu według przepisów o bezpodstawnem wzbogaceniu się.

Gdy świadczone nienależne usługi, korzystający z nich winien zapłacić odpowiednie wynagrodzenie, a gdy wiedział o tem, że usługi się nie należą, wynagrodzić nadto szkodę.

D z i a ł IV.

O czynach niedozwolonych.

Poddział 1. O odpowiedzialności za własne czyny.

Art. 141.

Kto rozmyślnie lub przez niedbalstwo wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia.

Art. 142.

Winien również odszkodowanie ten, kto rozmyślnie lub przez niedbalstwo wyrządził drugiemu szkodę, wykonywając swoje prawo, jeżeli wykroczył poza granice, zakreślone przez dobrą wiarę lub przez cel, ze względu na który to prawo mu służyło.

Art. 143.

Kto rozpowszechnia wiadomości, uwłaczające czyjejkolwiek czci albo podkopujące zaufanie do zdolności kredytowej lub fachowej jakiegokolwiek osoby lub instytucji, ten obowiązany jest do ich odwołania oraz do wynagrodzenia szkody, o ile nie udowodni, że wiadomości te są prawdziwe i że miał uzasadniony powód do ich rozpowszechniania.

Przepis ten nie stosuje się w przypadkach, gdy wiadomości udzielono osobie trzeciej poufnie, w jej interesie, a ten, kto je podał, o nieprawdziwości ich nie wiedział.

Art. 144.

Jeżeli szkodę wyrządziły dwie lub więcej osób wspólnie, odpowiedzialność ich za szkodę jest solidarna, chyba że udowodnią, kto w jakim stopniu przyczynił się do wywołania szkody.

Za wyrządzoną szkodę odpowiada nie tylko ten, kto ją bezpośrednio wywołał, lecz i ten, kto sprawcę do tego skłonił albo do wyrządzenia szkody był mu pomocny, jak również i ten, kto świadomie skorzystał z wyrządzonej drugiemu szkody.

Kto z pomiędzy zobowiązanych solidarnie do odszkodowania zapłacił całkowitą wartość szkody, ten ma prawo żądać od każdego z pozostałych zwrotu części, którą oznaczy sąd z uwzględnieniem okoliczności, a zwłaszcza winy każdego.

Art. 145.

Jeżeli poszkodowany z własnej winy przyczynił się do wyrządzonej mu szkody albo też wpłynął na jej zwiększenie się, lub jeżeli do zwiększenia się szkody przyczyniła się osoba trzecia, wysokość odszkodowania, należnego od sprawcy, może ulec zmniejszeniu w stopniu, odpowiadającym przewinieniu poszkodowanego lub osoby trzeciej.

Poddział 2. O wyłączeniu odpowiedzialności za własne czyny.

Art. 146.

Sprawca wyrządzonej drugiemu szkody nie jest obowiązany do jej naprawienia, jeżeli udowodni, że szkodę wyrządził pod wpływem bezprawnej groźby lub przymusu fizycznego.

Odpowiedzialność za szkodę w tym przypadku ponosi osoba, winna użycia groźby lub przymusu fizycznego.

Art. 147.

Za szkodę, wyrządzoną w stanie niedorozwoju umysłowego lub niepoczytalności, sprawca w ogólności nie odpowiada.

Jednakże kto znalazł się w stanie przemijającej nieprzytomności umysłu skutkiem użycia napojów odurzających albo innych podobnych środków, ten obowiązany jest do odszkodowania, jeżeli nie udowodni, że stan taki został wywołany bez jego winy.

Art. 148.

Kto działa w stanie obrony koniecznej celem odparcia od siebie lub innych bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub majątek, ten nie odpowiada za szkodę, którą w tym stanie wyrządził napastnikowi.

Art. 149.

Kto zniszczył lub uszkodził cudzą rzecz, albo zabił lub zranił cudze zwierzę, w celu odwrócenia od siebie lub od innych niebezpieczeństwa, grożącego bezpośrednio od tej rzeczy lub zwierzęcia, ten nie odpowiada za szkodę, o ile niebezpieczeństwa sam nie wywołał, a czyn wyrządzający szkodę był konieczny.

Art. 150.

Kto, dochodząc zaskarżalnego, chociażby jeszcze niewymagalnego prawa, samowładnie rzecz drugiemu odbierze, zniszczy lub uszkodzi, dłużnika zatrzyma, albo jego opór użyciem odpowiedniej siły przełamie, nie popełni czynu niedozwolonego, jeżeli nie może w czasie właściwym uzyskać pomocy władzy publicznej, a bez tej pomocy byłby narażony na uniemożliwienie lub znaczne utrudnienie dochodzenia swego prawa. Jednakże obowiązany jest do wynagrodzenia wszelkiej wynikłej stąd szkody, jeżeli bez niepotrzebnej zwłoki nie podejmie kroków, przewidzianych w ustawie postępowania sądowego celem usprawiedliwienia pomocy własnej, albo jeżeli się okaże, iż jego roszczenie nie było uzasadnione.

Art. 151.

Posiadacz gruntu ma prawo zwierzę cudze, które na gruncie szkoda wyrządza, zająć celem zabezpieczenia wynagrodzenia szkody, a nawet zabić, jeżeli okoliczności zabicie usprawiedliwiają. Winien jednak zwierzę zwrócić za równoczesną zapłatą wynagrodzenia wyrządzonej mu szkody oraz kosztów żywienia zajętego zwierzęcia.

Poddział 3. O odpowiedzialności za cudze czyny.

Art. 152.

Kto z mocy ustawy lub umowy obowiązany jest do nadzoru nad osobą, której z powodu stanu umysłowego lub cielesnego winy przypisać nie można, obowiązany jest do naprawienia szkody, jaką osoba ta wyrządziła, wolny zaś będzie od odpowiedzialności, jeżeli udowodni, że uczynił zadość obowiązkowi nadzoru, albo że szkoda byłaby nastąpiła także i przy starannem wykonywaniu nadzoru.

Gdy poszkodowany nie może uzyskać odszkodowania od osób, obowiązanych do nadzoru, obowiązek całkowitego lub częściowego odszkodowania może być włożony na samego sprawcę, jeżeli z okoliczności, szczególnie zaś ze stanu majątkowego poszkodowanego i sprawy wynika, że takie odszkodowanie odpowiada względem słuszności.

Art. 153.

Jeżeli szkoda wynikła nietylko z braku nadzoru, lecz i z winy sprawcy, osoba, obowiązana z mocy ustawy lub umowy do nadzoru nad nim, odpowiada solidarnie ze sprawcą.

W przypadku takim stosuje się odpowiednio przepis o wspólnem wyrządzeniu szkody.

Art. 154.

Kto powierza wykonanie czynności drugiemu, odpowiada solidarnie ze sprawcą za szkodę, zrzadzoną z winy sprawcy przy wykonywaniu powierzonych mu czynności.

Przepis ten nie stosuje się do osób, powierzających wykonanie czynności przedsiębiorstwom i zakładom, które zawodowo zajmują się takimi czynnościami.

W tym przypadku za szkodę, zrzadzoną przy wykony-

waniu czynności, odpowiedzialny jest właściciel przedsiębiorstwa lub zakładu solidarnie ze sprawcą.

Art. 155.

Kto świadomie u siebie przyjmuje lub zatrzymuje osobę niebezpieczną dla otoczenia, odpowiada za szkodę, jaką osoba ta wskutek swych właściwości wyrządzi.

Art. 156.

Osoby, odpowiadające za cudze czyny, mają zwrotne roszczenie do sprawcy, o ile udowodnią, że szkoda powstała z jego winy.

Poddział 4. O odpowiedzialności za szkody, wyrządzone przez zwierzęta i rzeczy.

Art. 157.

Właściciel zwierzęcia lub ten, kto się niem posługuje, odpowiedzialny jest za szkodę, jaką zwierzę wyrządziło, bez względu na to, czy było ono pod jego nadzorem, czy też zbłąkało się lub uciekło, chyba że udowodni, iż szkoda powstała z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, albo że szkoda byłaby nastąpiła mimo dołożenia wszelkiej staranności.

Nawet w tych przypadkach, w których właściciel zwierzęcia lub ten, kto się niem posługuje, nie jest odpowiedzialny za szkodę, przez zwierzę wyrządzoną, sąd może, uwzględniając okoliczności, a zwłaszcza stan majątkowy poszkodowanego i właściciela lub posługującego się zwierzęciem, włożyć na właściciela lub tego, kto się zwierzęciem posługiwał, obowiązek odszkodowania, odpowiadającego względom słuszności.

Art. 158.

Za szkodę, spowodowaną wyrzuceniem, wylaniem lub spadnięciem czegoś z pomieszczenia lub budynku, odpowiada ten, kto je zajmuje, solidarnie ze sprawcą, chyba że udowodni, iż wypadek zdarzył się wskutek działania siły wyższej lub z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, której działania nie mógł przewidzieć i szkodzić, zrzędzonej przez nią, nie mógł zapobiec.

Art. 159.

Za szkodę, wyrządzoną przez zawalenie się budynku lub oberwanie się części budynku albo innego urządzenia, odpowiada właściciel, chybaby udowodnił, że wypadek nie nastąpił ani skutkiem braku utrzymania, ani skutkiem wady w budowie.

Kto narażony jest na szkodę, grożącą mu od zawalenia się budynku lub innego urządzenia, ten może żądać od posiadacza, ażeby podjął środki zaradcze, jakich wymaga odwrócenie grożącego niebezpieczeństwa, a na wypadek ich niepodjęcia może być upoważniony przez sąd do zastosowania środków zaradczych na rachunek posiadacza.

Poddział 5. O odpowiedzialności za szkody, wyrządzone w związku z użyciem sił przyrody.

Art. 160.

Właściciele przedsiębiorstw lub zakładów, używających maszyn, narzędzi i innych urządzeń, wprawianych w ruch za pomocą sił przyrody (pary, wody, gazu, elektryczności i t. p.), albo wytwarzających materiały wybuchowe lub posługujących się nimi, odpowiadają za wszelką szkodę wyrządzoną komukolwiek w związku z ruchem przedsiębiorstwa lub zakładu. Od tej odpowiedzialności właściciele wymienionych przedsiębiorstw lub zakładów uwolnić się mogą tylko wówczas, gdy udowodnią, że szkoda powstała z winy poszkodowanego lub z winy osób trzecich, za których czyny nie ponoszą odpowiedzialności, albo wskutek działania siły wyższej.

Art. 161.

Odpowiedzialność, przewidzianą w poprzednim artykule, ponoszą również właściciele pojazdów, wozów ciężarowych, statków wodnych i powietrznych i wszelkich wogóle środków komunikacji, poruszanych za pomocą siły przyrody.

Jeżeli jednak pojazd, wóz, statek lub inny środek komunikacji oddany był do użytku komu innemu na jego własny rachunek i niebezpieczeństwo, albo jeżeli właściciel skutkiem cudzego czynu bezprawnego pozbawiony był możliwości rozporządzania środkiem komunikacji, za szkodę wyrządzoną odpowiada zamiast właściciela ten, kto miał władze rozporządzania środkiem komunikacji.

Art. 162.

W razie zderzenia się mechanicznych środków komunikacji osoby, które ponoszą odpowiedzialność na podstawie poprzedniego artykułu, mogą dochodzić nawzajem wynagrodzenia szkód, poniesionych wskutek zderzenia, tylko według zasad ogólnych.

Według tych samych zasad ogólnych osoby te odpowiadają za szkody, wyrządzone pasażerom, przewożonym z grzeczności.

Art. 163.

Wszelkie uchylanie się od odpowiedzialności, określonej w trzech poprzednich artykułach, lub jej ograniczenie, zapowiedziane zgóry lub postanowione umową, jest nieważne.

Art. 164.

Postanowienia powyższe nie uchybiają przepisom szczególnym, określającym odpowiedzialność za wypadki, związane z ruchem kolei żelaznych, samochodów, statków powietrznych i innych podobnych środków komunikacji oraz przedsiębiorstw szczególnego rodzaju.

Poddział 6. O odszkodowaniu w ogólności.

Art. 165.

Odszkodowanie obejmuje stratę, jaką poszkodowany poniósł i korzyść, której mógł się spodziewać, gdyby mu szkody nie wyrządzono.

Art. 166.

Wysokość odszkodowania ustali sąd z uwzględnieniem wszelkich okoliczności faktycznych.

Odszkodowanie należy się w pieniądzu. Na żądanie poszkodowanego może jednak sąd, stosownie do okoliczności, nakazać naprawienie szkody przez przywrócenie rzeczy do stanu pierwotnego na rachunek osoby, odpowiedzialnej za szkodę.

Poddział 7. O odszkodowaniu za zabranie rzeczy.

Art. 167.

Kto bezprawnie zabiera cudzą rzecz, obowiązany jest zwrócić ją w naturze, w stanie niezmienionym, wraz z przychodami i przyrostem od dnia zabrania i wynagrodzić poszkodowanemu szkodę, jaką poniósł wskutek wyzucia go z rzeczy.

Art. 168.

Jeżeli ten, kto zabrał bezprawnie cudzą rzecz, wyzuli się z jej posiadania, albo jeżeli rzecz zabrana zniszczała lub zagięła, poszkodowany może żądać bądź wydania innej rzeczy tego samego rodzaju i gatunku, bądź, gdy to jest niemożliwe, zwrotu wartości zabranej rzeczy według oszacowania w chwili zabrania lub w czasie późniejszym aż do zgłoszenia żądania, wraz z odsetkami ustawowemi od dnia zabrania.

Art. 169.

Przy zwrocie w naturze zabranej cudzej rzeczy, obowiązany do odszkodowania może żądać od poszkodowanego jedynie zwrotu koniecznych wydatków, poniesionych na zachowanie rzeczy.

Poddział 8. O odszkodowaniu za uszkodzenie ciała lub zdrowia, za pozbawienie życia, pozbawienie wolności i obrażę czci.

Art. 170.

Kto odpowiedzialny jest za uszkodzenie ciała, albo za szkodę, zrzadzoną na zdrowiu, ponosi wszelkie powstałe z tego powodu koszty, a w razie potrzeby obowiązany jest do wyłożenia zgóry sumy, niezbędnej na leczenie poszkodowanego.

Gdyby wskutek uszkodzenia poszkodowany stracił w całości lub w części zdolność do pracy zarobkowej, albo gdyby zwiększyły się jego potrzeby lub umniejszyły widoki powodzenia w przyszłości, obowiązany do odszkodowania winien wypłacać poszkodowanemu rentę dożywotnią w wysokości, odpowiadającej poniesionej szkodzie.

Jeżeli w czasie wydania wyroku skutki uszkodzenia nie dadzą się jeszcze ustalić dokładnie, poszkodowanemu może być przyznana renta tymczasowa.

Art. 171.

W razie śmierci poszkodowanego, uszkodzeniem spowodowanej, obowiązany do odszkodowania winien zwrócić koszty leczenia i pogrzebu temu, kto je poniósł.

Osobom, do których utrzymania zmarły był obowiązany z mocy ustawy, obowiązany do odszkodowania winien wynagrodzić stracone korzyści przez wypłacanie renty, obliczonej stosownie do wysokości kosztów utrzymania i potrzeb poszkodowanych, oraz stosownie do zarobków i prawdopodobnej długości życia zmarłego, a także do prawdopodobnego czasu trwania wsparcia.

W braku powyższych osób renty mogą żądać krewni, powinowaci, wychowawcy i inne osoby bliskie, którym zmarły dobrowolnie i stale dostarczał środków utrzymania. W przypadku takim renta może być przyznana, jeżeli z okoliczności, a zwłaszcza ze stosunku stanu majątkowego poszkodowanych i osoby obowiązanej do odszkodowania wynika, że odszkodowanie odpowiada względem słuszności.

Art. 172.

W przypadkach, przewidzianych w dwóch artykułach poprzednich, sąd może orzec, zarówno w wyroku przyznającym rentę, jak i później, że renta ma być zabezpieczona na majątku dłużnika i oznaczyć sposób zabezpieczenia.

W razie zmiany okoliczności, wysokość przyznanej renty może być zmieniona na żądanie osób interesowanych.

Art. 173.

Zamiast renty, sąd może przyznać jednorazowe odszkodowanie, jeżeli z okoliczności wynika, że otrzymywanie renty byłoby uciążliwe lub mniej korzystne dla poszkodowanego.

Jednorazowe odszkodowanie nie może przenosić dziesięcioletniej kapitalizacji renty, chyba że strony dobrowolnie zgodzą się na wyższą kapitalizację.

Art. 174.

Kto bezprawnie pozbawi kogo wolności albo fałszywym doniesieniem wywoła pozbawienie kogo wolności, ten obowiązany jest wynagrodzić wynikłą z tego powodu szkodę.

Art. 175.

W razie rozmyślnego uszkodzenia ciała, pozbawienia życia, pozbawienia wolności lub obrazy czci, sąd może w przypadkach, godnych uwzględnienia, przyznać poszkodowanemu, względnie najbliższemu członkowi jego rodziny lub instytucji przez poszkodowanego wskazanej stosowną sumę pieniężną, jako zadośćuczynienie za krzywdę moralną niezależnie od wynagrodzenia szkody majątkowej.

Przepis ten ma również zastosowanie w przypadkach, gdy kobietę, albo małoletniego lub umyślowo upośledzonego mężczyznę zapomocą podstępu, gwałtu lub nadużycia stosunku zależności skłoniono do pozamałżeńskiego obcowania płciowego, albo do wykroczeń płciowych przeciwnych naturze.

Prawo do zadośćuczynienia nie przechodzi na spadkobiorców, chyba że było za życia poszkodowanego prawomocnie przyznane.

Art. 176.

Prawo do odszkodowania, w art. 143 oraz 170 — 175 przewidzianych, nie można ustępować osobom trzecim, z wyjątkiem należności prawomocnie przyznanych i to jedynie już płatnych.

Poddział 9. O odszkodowaniu za skłonienie do zerwania umowy.

Art. 177.

Kto celem zawarcia umowy z osobą związaną już podobną umową z kim innym skłoni ją do zerwania tej umowy, ten odpowiada za szkodę, wyrządzoną drugiej stronie, solidarnie ze stroną winną zerwania, jeżeli z nią zawarł umowę osobiście lub przez osobę podstawioną.

ROZDZIAŁ IV.

O przejściu praw i obowiązków ze stosunków zobowiązaniowych.

TYTUŁ PIERWSZY.

O zmianie wierzyciela.

D z i a ł I.

O przelewie wierzytelności.

Art. 178.

Wierzyciel może bez zezwolenia dłużnika przenieść swą wierzytelność na osobę trzecią, o ile to nie sprzeciwia się właściwości stosunku zobowiązaniowego, ani przepisom ustawy.

Art. 179.

Jeżeli, wbrew zastrzeżeniu umownemu, wierzyciel przenosi swą wierzytelność bez zezwolenia dłużnika, przelew ten obowiązuje dłużnika tylko w tym przypadku, gdy co do przeniesionej wierzytelności istniał dokument piśmienny, w którym nie wspomniano o ograniczeniu wierzyciela w prawie rozporządzania wierzytelnością bez zezwolenia dłużnika, a nabywca polegał na dokumencie.

Art. 180.

Nabywca wstępuje w prawa wierzyciela z chwilą zawarcia umowy o przelew wierzytelności.

Razem z wierzytelnością przechodzą na nabywcę wszelkie związane z nią prawa, jak również prawo do zaległych odsetek, o ile nie umówiono się inaczej.

Art. 181.

Przelew wierzytelności, co do której istnieje dokument piśmienny, winien być pismem stwierdzony. Przelew wierzytelności z tytułu na okaziciela dokonywa się przez wydanie dokumentu.

Art. 182.

Zbywca wierzytelności obowiązany jest udzielić nabywcy wszelkich potrzebnych wyjaśnień i wydać mu dokumenty, dotyczące się wierzytelności, o ile je posiada, a w razie częściowego przelewu — uwierzytelnione odpisy dokumentów.

Art. 183.

Dopóki dłużnik nie otrzymał zawiadomienia o przelewie wierzytelności od zbywcy albo od nabywcy, zapłata dokonana poprzedniemu wierzycielowi i akty prawne, z nim zawarte, mają skutek przeciwko nabywcy, chyba że dłużnik wiedział o dokonanych przelewach wierzytelności w chwili zapłaty długu lub w chwili zawarcia aktów z poprzednim wierzycielem.

Art. 184.

Dłużnikowi służą przeciwko nabywcy zarzuty, jakie miał przeciwko zbywcy wierzytelności do czasu powzięcia wiadomości o przelewach.

Art. 185.

Gdy między dwoma lub kilku osobami toczy się spór o to, która z nich jest wierzycielem, każda strona procesowa może żądać od sądu, aby do czasu ukończenia procesu nakazał dłużnikowi wstrzymać się z zapłatą długu lub złożyć go na skład sądowy jeżeli dług już jest wymagalny.

Art. 186.

Przepisy o przelewach wierzytelności mają odpowiednie zastosowanie do ustąpienia osobom trzecim wszelkiego rodzaju praw, o ile w tej mierze nie obowiązują przepisy szczególne.

D z i a ł II.

O wstąpieniu osoby trzeciej w prawa zaspokojonego wierzyciela.

Art. 187.

Wstąpienie osoby trzeciej, spłacającej wierzyciela, w jego prawa może być umowne albo prawne.

Art. 188.

Wstąpienie w prawa wierzyciela jest umowne:

1) gdy wierzyciel, otrzymując zapłatę od osoby trzeciej, podstawia ją we wszelkie prawa, związane z wierzytelnością. Podstawienie to powinno być wyraźne i równoczesne z zapłatą;

2) gdy dłużnik spłaca wierzyciela sumą pożyczoną w celu zapłacenia długu i podstawienia wypożyczającego w prawa wierzyciela. Ażeby podstawienie to było ważnym, potrzeba, aby oświadczenie o zaciągnięciu pożyczki, pokwitowanie jej odbioru oraz spłaty wierzyciela sporządzone były w jednym akcie przed notariuszem oraz aby w akcie mieściło się oświadczenie, że zapłata dopełniona została pieniędzmi, dostarczonemi w tym celu przez nowego wierzyciela. Wstąpienie to nastąpić może bez współdziałania nowego wierzyciela.

Art. 189.

Wstąpienie w prawa wierzyciela następuje z mocy samego prawa:

1) gdy wierzyciel spłaca innego wierzyciela, mającego przed nim pierwszeństwo co do zaspokojenia;

2) gdy kto płaci cudzy dług, za który odpowiada osobiście albo pewnemi przedmiotami majątkowemi;

3) gdy spadkobierca, który przyjął spadek z dobrodziejstwem inwentarza, spłacił dług spadkowy z osobistego majątku.

Art. 190.

Wstąpienie umowne albo z mocy samego prawa nie może szkodzić wierzycielowi, gdy tylko w części zaspokojony został; może on w tym przypadku wykonywać swe prawo co do pozostałej należności z pierwszeństwem przed tym, od którego otrzymał tylko częściową zapłatę, chyba że zrzekł się dobrowolnie tego pierwszeństwa.

TYTUŁ DRUGI.

O z m i a n i e d ł u ż n i k a .

Art. 191.

Kto przez umowę z dłużnikiem zobowiązuje się zwolnić go od obowiązku świadczenia wobec wierzyciela, powinien

w czasie właściwym zaspokoić wierzyciela i odpowiada względem dłużnika za to, że wierzyciel do spełnienia świadczenia pociągać go nie będzie.

Art. 192.

Wierzyciel, który nie wyraził zgody na zmianę dłużnika, mocen jest dochodzić swej wierzytelności solidarnie od dłużnika i od osoby, która zobowiązała się wobec dłużnika do świadczenia na rzecz wierzyciela, o ile zobowiązanie to nie zostało przez strony uchylone przed rozpoczęciem kroków sądowych przez wierzyciela.

Art. 193.

Kto przez umowę z wierzycielem zobowiąże się do świadczenia zamiast dłużnika, ten wstępuje w miejsce dotychczasowego dłużnika i obejmuje wszelkie jego obowiązki.

Dotychczasowy dłużnik zostaje zwolniony z długu tylko wówczas, gdy to wyraźnie wypływa z umowy.

W razie wątpliwości, nowego dłużnika uważać należy za dłużnika solidarnego.

Art. 194.

Jeżeli wierzyciel zgadza się na zmianę dłużnika na skutek umowy, zawartej między dotychczasowym dłużnikiem a nowym, wstępującym w jego miejsce, dotychczasowy dłużnik zostaje zwolniony z długu, chyba że nowy dłużnik był niewypłacalny w chwili dokonania zmiany, a wierzyciel nie wiedział o tej niewypłacalności.

Art. 195.

Zezwolenie wierzyciela na zmianę dłużnika, udzielone dłużnikowi z góry bez zastrzeżeń, zwalnia tegoż z długu, gdy zamiast siebie wskaże inną osobę, która wobec wierzyciela zobowiąże się do świadczenia, chyba że dłużnik wskaże osobę, jawnie niezdolną do spełnienia świadczenia, albo niewypłacalną.

Art. 196.

Przejmujący cudzy dług może przeciwstawić wierzycielowi wszelkie zarzuty, jakie wynikają ze stosunku wierzycie-

ła z poprzednim dłużnikiem, z wyjątkiem zarzutu potrącenia z wierzytelnością tegoż.

Art. 197.

Wskutek zmiany dłużnika za zgodą wierzyciela gasną ustanowione, celem zabezpieczenia wierzytelności, poręczenia i prawa zastawu, o ile poręczyciel lub osoby, do których należy przedmiot prawa zastawu, nie zgodzą się na dalsze ich trwanie.

Art. 198.

Jeżeli istnieje co do długu dokument piśmienny, zezwolenie stron interesowanych na zmianę dłużnika winno być pisemem stwierdzone.

Art. 199.

Kto nabywa majątek lub przedsiębiorstwo, bez przyjęcia lub zaspokojenia długów, zaciągniętych przez poprzedniego właściciela w interesie majątku lub przedsiębiorstwa, ten odpowiada za te długi z nabytego majątku lub przedsiębiorstwa, o ile o ich istnieniu w czasie nabycia wiedział lub z łatwością mógł się dowiedzieć.

Jeżeli majątek lub przedsiębiorstwo nabywa osoba bliska zbywcy, domniemywa się, że o istnieniu długów wiedziała.

Art. 200.

Jeżeli nabywca nieruchomości obejmuje ciężące na niej długi, rozumieć to należy, w razie wątpliwości, że wstępuje w miejsce dawnego dłużnika.

Art. 201.

W zobowiązaniach wzajemnych zmiana stron, polegająca na przeniesieniu praw i obowiązków, jest dopuszczalna z zachowaniem przepisów, wyłożonych w tytułach pierwszym i drugim rozdziału niniejszego, i o tyle, o ile to nie sprzeciwia się naturze zobowiązań wzajemnych stron, ani przepisom ustawy.

To samo dotyczy zmiany wierzyciela bez przejęcia wzajemnych obowiązków, albo dłużnika bez przejęcia wzajemnych praw.

ROZDZIAŁ V.

O sposobach ustania stosunków zobowiązaniowych.

TYTUŁ PIERWSZY.

O wykonaniu zobowiązań.

D z i a ł I.

Postanowienia ogólne o sposobie, miejscu i czasie wykonania.

Art. 202.

Strony winny wykonywać zobowiązania zgodnie z ich treścią i w sposób, odpowiadający wymaganiom dobrej wiary i zwyczajom uczciwego obrotu.

Art. 203.

Wszelkie czynności, związane ze spełnieniem świadczenia, winien przedsięwziąć dłużnik i to własnym kosztem, o ile z umowy lub z natury zobowiązania nie wynika inaczej.

Art. 204.

Dłużnik obowiązany jest spełnić świadczenie w miejscu, wskazanem w umowie lub odpowiadającym naturze zobowiązania.

Jeżeli miejsce spełnienia świadczenia nie może być w ten sposób określone, świadczenie winno być spełnione w miejscu zamieszkania dłużnika w czasie spełnienia, albo w miejscu siedziby przedsiębiorstwa dłużnika, jeżeli zobowiązanie ma związek z tem przedsiębiorstwem.

Świadczenie, polegające na wydaniu rzeczy co do tożsamości oznaczonej, w razie wątpliwości winno być spełnione w miejscu, w którym rzecz w czasie powstania zobowiązania się znajdowała.

Jeżeli w zobowiązaniach wzajemnych miejsce spełnienia jednego ze świadczeń wynika z umowy lub z natury zobowiązania, wówczas, w razie wątpliwości, świadczenie wzajemne winno być spełnione w tem samym miejscu.

Art. 205.

Dłużnik obowiązany jest spełnić świadczenie w czasie, wskazanym w umowie lub wynikającym z natury zobowiązania.

Jeżeli czas spełnienia nie jest określony, ani nie wynika z natury zobowiązania, dłużnik obowiązany jest spełnić świadczenie niezwłocznie po powstaniu zobowiązania.

Art. 206.

Terminy, ustanowione przez oświadczenie woli lub ustawę, oblicza się według wyraźnej treści oświadczenia woli lub ustawy.

W razie wątpliwości mają zastosowanie przepisy poniższe.

Art. 207.

Przy obliczaniu terminów na dni, każdy dzień liczy się od północy do północy.

Jeżeli początkiem terminu jest zdarzenie, które zaszło w ciągu doby, doby tej nie uwzględnia się przy obliczaniu terminów na dni.

W przypadku przedłużenia terminu, termin przedłużony zaczyna biec od dnia, następującego po upływie poprzedniego terminu.

Art. 208.

Terminy, obliczone na tygodnie, miesiące lub lata, upływają z końcem tego dnia tygodnia lub miesiąca, jaki odpowiada dacie, od której termin zaczął biec.

Art. 209.

Jeżeli koniec terminu, obliczonego na miesiące lub lata przypada na taki miesiąc, który nie ma odpowiedniej daty, termin upływa z końcem ostatniego dnia tego miesiąca.

Art. 210.

Za środek miesiąca, niezależnie od ilości w nim dni, uważa się piętnasty dzień każdego miesiąca, a termin półmiesięczny uważa się za równy piętnastu dniom.

Art. 211.

Jeżeli termin określa się na miesiące lub lata z przerwami, miesiąc liczy się za pełnych dni trzydzieści, rok za pełnych dni 365.

Art. 212.

Jeżeli koniec terminu przypada na niedzielę lub dzień ustawowo uznany za święto powszechne, albo na dzień, w którym świadczenie lub czynność nie może być spełniona wobec zakazu ustawowego, termin upływa w dniu, bezpośrednio następującym po niedzieli, święcie lub ustaniu zakazu ustawowego.

Art. 213.

Świadczenie lub czynność, której spełnienie wymaga współdziałania lub obecności osoby urzędowej, winny być spełnione w porze dnia, odpowiadającej rodzinom urzędowania.

Art. 214.

Należy się zawsze domniemywać, że termin jest zastrzeżony na korzyść dłużnika, chyba że wynikało z okoliczności, z przepisu ustawy lub z umowy, że termin był zastrzeżony na korzyść wierzyciela lub stron obu.

Art. 215.

Jeżeli dłużnik stał się niewypłacalnym, albo czynem swoim zmniejszył zabezpieczenie wierzytelności, zobowiązanie terminowe staje się natychmiast wymagalne.

Art. 216.

Jeżeli z treści zobowiązania wynika, że dłużnik winien spełnić świadczenie wkrótce, albo wtedy, gdy będzie mógł lub gdy będzie miał po temu środki, sąd oznaczy termin spełnienia świadczenia stosownie do okoliczności.

Art. 217.

Zobowiązania bezterminowe o charakterze ciągłym ustają po wypowiedzeniu przez dłużnika lub wierzyciela z zachowaniem terminów umownych, ustawowych lub zwyczajowych, a w braku tychże — niezwłocznie po wypowiedzeniu.

Art. 218.

Sąd może ze względu na położenie dłużnika, używając swej władzy z wielką oględnością, odroczyć dłużnikowi termin spełnienia świadczenia albo rozłożyć dług na raty płatne w terminach, przez sąd oznaczonych, oraz zawiesić wykonanie poszukiwań długu, już rozpoczętych przez wierzyciela.

D z i a ł II.

O osobach uczestniczących w wykonaniu.

Art. 219.

Wierzyciel ma prawo żądać od dłużnika świadczenia osobistego tylko w przypadkach, w których wymaga tego umowa albo natura świadczenia.

Art. 220.

Zobowiązanie, nie wymagające koniecznie osobistego świadczenia dłużnika, może być wykonane przez osobę trzecią nawet bez wiedzy dłużnika.

Art. 221.

Zapłata długu winna być dokonana do rąk wierzyciela lub osoby, umocowanej do odbioru w imieniu wierzyciela, chyba że zobowiązanie jest tego rodzaju, że może być wykonane bez udziału wierzyciela.

Zapłata długu do rąk wierzyciela jest nieważna, jeżeli wierzyciel był niezdolny do odebrania, chyba że dłużnik dowiódł, że spełnione świadczenie obrócone zostało na korzyść wierzyciela, albo że zapłatę potwierdziła osoba umocowana do odbioru lub sam wierzyciel, po uzyskaniu zdolności do odebrania.

Zapłata dokonana do rąk osoby, do odbioru nieumocowanej, będzie skuteczna, o ile wierzyciel ją potwierdzi lub z niej skorzysta.

Art. 222.

Zapłata, dokonana w dobrej wierze do rąk osoby trzeciej, jako następcy prawnego wierzyciela, pozostaje ważna, chociażby prawo następstwa zostało po dokonanej zapłacie unieważnione lub ograniczone.

D z i a ł III.

O przedmiocie wykonania.

Art. 223.

Wierzyciel może odmówić przyjęcia świadczenia częściowego, jeżeli cały dług jest wymagalny.

Jednorazowe lub kilkakrotne przyjęcie przez wierzyciela części wymagalnego długu nie pozbawia go prawa żądania od dłużnika niezwłocznej zapłaty reszty długu, chyba że wierzyciel zgodził się wyraźnie na zwłokę lub rozłożenie długu na raty.

Art. 224.

Wierzyciel nie może być zmuszony do przyjęcia, a dłużnik do świadczenia czego innego, niż to wynika z treści zobowiązania. To samo dotyczy sposobu i miejsca wykonania zobowiązania.

Jeżeli jednak wierzyciel na zaspokojenie swej wierzytelności przyjmuje inne świadczenie, zobowiązanie gaśnie, a dłużnik w tym przypadku obowiązany jest do rękojmi za przyjęte przez wierzyciela świadczenie, tak samo, jak sprzedawca.

Art. 225.

Dłużnik, zobowiązany do dania wierzycielowi rzeczy co do tożsamości oznaczonej, ma obowiązek starannego jej zachowania aż do wydania.

Art. 226.

Jeżeli przedmiotem długu jest rzecz oznaczona tylko co do gatunku, dłużnik celem uwolnienia się nie jest obowiązany do dania jej w najlepszym gatunku, ani też nie może ofiarować jej w najgorszym.

W braku ściślejszego określenia, dłużnik winien dać rzecz średniej jakości i dobroci.

Art. 227.

Jeżeli przedmiotem zobowiązania jest zapłata sumy pieniężnej, dłużnik może zapłacić dłużną sumę w każdym gatunku monety, mającej obieg prawny w miejscu i chwili zapłaty według wartości, jaką państwo tej monecie nadaje (wartość nominalna).

To samo odnosi się do pieniędzy papierowych oraz do monety zdawkowej, o ile obowiązek przyjmowania ich, jako zapłaty, jest nakazany ustawą.

Art. 228.

Jeżeli przedmiotem zobowiązania jest zapłata długu w pewnym gatunku pieniędzy, wierzyciel nie ma obowiązku przyjmowania zapłaty w innym gatunku, o ile umówiony gatunek pieniędzy nie został wycofany z obiegu. Jeżeli umówiony gatunek w czasie płatności długu nie znajduje się w obiegu prawnym, zapłata winna nastąpić w takim gatunku pieniędzy, jaki zastąpił wycofany w obiegu gatunek, a w razie wątpliwości w każdym gatunku pieniędzy, będącym w obiegu w chwili zapłaty w ilości, odpowiadającej wartości wycofanego z obiegu gatunku pieniędzy.

Postanowienia niniejszego artykułu nie uchybia odmiennym przepisom o prawnych środkach płatniczych.

Art. 229.

Jeżeli przedmiotem zobowiązania jest zapłata długu w pieniądzach zagranicznych, dłużnik może jej dopełnić, płacąc dług pieniędzmi krajowymi, chyba że zapłata w obcej walucie była wyraźnie zastrzeżona, a obieg jej w kraju nie jest zabroniony.

Wysokość sumy, którą dłużnik płaci w pieniądzech krajowych, winna być obliczona według kursu giełdowego, a w braku notowań giełdowych, według wartości rynkowej sumy dłużnej w obcej walucie w chwili i miejscu zapłaty.

D z i a ł IV.

O zarachowaniu wypłat.

Art. 230.

Dłużnik kilku długów ma prawo oświadczyć przy zapłacie, który dług chce zaspokoić.

Z tego jednak, co przypada na rachunek pewnego długu, wierzyciel ma prawo zaspokoić przedewszystkiem zaległe koszty, odsetki lub raty.

Art. 231.

Jeżeli dłużnik różnych długów nie oznaczył, na który dług zapłata ma być zarachowana i przyjął pokwitowanie, w którym wierzyciel zarachował dokonaną przez dłużnika wypłatę na jeden lub kilka długów w szczególności, wówczas dłużnik nie może już żądać zarachowania na inny dług, chyba że ze strony wierzyciela zachodził podstęp.

Art. 232.

W braku wszelkiego oświadczenia co do zarachowania, wypłata zarachowana być powinna na dług wymagalny, jeżeli zaś długi są jednakowo wymagalne na dług, który nie jest zabezpieczony.

Gdy długi są tej samej natury, zarachowanie czyni się na dług najdawniejszy, a w jednakowych pod każdym względem warunkach uskutecznia się stosunkowo.

D z i a ł V.

O wykonaniu zobowiązań wzajemnych.

Art. 233.

Świadczenia, należące się obu stronom z zobowiązań wzajemnych, winny być spełnione jednocześnie, o ile nic innego nie wynika z umowy lub natury zobowiązań.

Każda ze stron może wstrzymać się ze swym świadczeniem, dopóki druga strona nie spełni lub nie zabezpieczy spełnienia swego świadczenia.

Art. 234.

Kto zobowiązał się do wcześniejszego świadczenia, może wstrzymać się ze swym świadczeniem aż do spełnienia lub zabezpieczenia świadczenia wzajemnego, jeżeli spełnienie wzajemnego świadczenia jest wątpliwe wobec złego stanu majątkowego drugiej strony.

Prawo to nie służy stronie, która o złym stanie majątkowym drugiej strony w czasie zawarcia umowy wiedziała lub z łatwością mogła się być dowiedzieć.

Art. 235.

Niespełnienie przez jedną stronę świadczenia tylko w nieznacznej części, nie uprawnia drugiej strony do powstrzymania się od spełnienia świadczenia wzajemnego, chyba że takie powstrzymanie się jest dostatecznie usprawiedliwione okolicznościami.

D z i a ł VI.

O prawie zatrzymania.

Art. 236.

Kto obowiązany jest do wydania cudzej rzeczy, może ją zatrzymać, dopóki nie będą mu zwrócone lub należycie zabezpieczone wyłożone na rzecz wydatki konieczne i użyteczne.

Przepis ten nie stosuje się do przypadku, gdy obowiązek wydania cudzej rzeczy wynika z czynu niedozwolonego.

Art. 237.

Jeżeli skutek rozwiązania stosunku zobowiązaniowego strony obowiązane są do zwrotu wzajemnych świadczeń, każdej z nich służy prawo zatrzymania, dopóki druga strona nie zwróci lub nie zabezpieczy zwrotu otrzymanego świadczenia wzajemnego.

D z i a ł VII.

O pokwitowaniach i innych dowodach wykonania zobowiązań.

Art. 238.

Dłużnik, który spełnił świadczenie, ma prawo żądać od wierzyciela stwierdzenia odbioru przez wydanie pokwitowania.

Gdy dłużnik ma interes w tem, aby pokwitowanie nastąpiło w pewnej formie, może żądać wydania pokwitowania z zachowaniem wymaganej formy.

Koszty pokwitowania ponosi dłużnik, jeżeli nic innego nie wynika z treści zobowiązania.

Odmowa wydania pokwitowania nie upoważnia dłużnika

do zaniechania świadczenia, lecz tylko do złożenia przedmiotu świadczenia na skład sądowy.

Art. 239.

Kto wobec dłużnika wykaże się pokwitowaniem wierzyciela, tego uważa się za umocowanego do odbioru świadczenia, jeżeli nie zastrzeżono, że świadczenie ma nastąpić do rąk własnych wierzyciela.

Art. 240.

Gdy istnieje dowód piśmienny zobowiązania, dłużnik ma prawo żądać zwrotu dokumentu jednocześnie ze spełnieniem świadczenia, a jeżeli spełnia świadczenie tylko częściowo, zaznaczenia o tem na dokumencie.

Dobrowolny zwrot dokumentu lub zaznaczenie przez wierzyciela na dokumencie, że świadczenie zostało spełnione częściowo lub zmniejszone, uzasadnieniem, że dług w całości, względnie w części został zapłacony, względnie że dłużnik został z reszty długu zwolniony.

Gdy wierzyciel nie chce zwrócić dokumentu lub odmawia zaznaczenia na dokumencie o częściowej zapłacie, dłużnik może złożyć przedmiot świadczenia na skład sądowy, a w razie zniszczenia lub zgubienia dokumentu ma prawo żądać od wierzyciela, niezależnie od pokwitowania z odbioru długu, wydania uwierzytelnionego na koszt wierzyciela oświadczenia na piśmie, że dokument został zniszczony lub zgubiony.

Art. 241.

Gdy świadczenie polega na zapłacie sumy pieniężnej lub papierów wartościowych z zobowiązania, które jest pismem stwierdzone, wykonanie zobowiązania winno być również pismem stwierdzone.

Art. 242.

Piśmienne potwierdzenie odbioru kapitału uzasadnia domniemanie, że wszelkie należności dodatkowe, jakoto odsetki i t. p. zostały zaspokojone. To samo dotyczy piśmiennego potwierdzenia odbioru świadczenia okresowego za czas późniejszy w stosunku do świadczeń, wymagalnych wcześniej.

D z i a ł VIII.

O dokumentach na okaziciela i znakach legitymacyjnych.

Art. 243.

Kto wystawi dokument, w którym zobowiąże się spełnić świadczenie na żądanie okaziciela, albo wyda kontramarkę lub inny znak symboliczny, stwierdzający obowiązek świadczenia na żądanie okaziciela, ten obowiązany jest do spełnienia świadczenia za okazaniem i zwrotem wydanego dokumentu lub znaku, a w razie częściowego spełnienia świadczenia za zaznaczeniem o tem na okazanym dokumencie lub znaku.

Art. 244.

Jeżeli do wystawienia i puszczenia w obieg dokumentów na okaziciela ustawa wymaga zezwolenia władzy, dokument, wystawiony bez zezwolenia właściwej władzy, jest nieważny, a wystawca odpowiedzialny jest za szkodę, jaką komukolwiek wyrządzi przez wystawienie takiego dokumentu.

Art. 245.

Posiadaczowi dokumentu na okaziciela może wystawca przeciwstawić tylko takie zarzuty, które odnoszą się do autentyczności lub wynikają z treści okazanego dokumentu, albo służą mu przeciw osobie okaziciela.

Art. 246.

Spełnienie świadczenia na żądanie okaziciela zwalnia dłużnika od zobowiązania.

Dłużnik nie ma obowiązku dochodzenia, czy okaziciel jest prawnym posiadaczem okazanego dokumentu lub znaku.

Gdyby jednak dłużnik miał powód do przypuszczenia, że okazany dokument lub znak dostał się do rąk okaziciela sposobem bezprawnym, albo gdyby właściwa władza wydała zakaz spełnienia świadczenia, dłużnik ma prawo zwolnić się od zobowiązania złożeniem przedmiotu świadczenia na skład sądowy.

Art. 247.

W razie zagubienia lub zniszczenia dokumentu na okaziciela, dłużnik może spełnić świadczenie na żądanie osoby, która wykaże, że była prawnym posiadaczem dokumentu i że dokument został zagubiony lub zniszczony.

Gdy dokument na okaziciela został prawomocnie umorzony, dłużnik obowiązany jest wydać osobie, na której żądanie nastąpiło umorzenie, na jej koszt wtórnik, albo gdy wierzytelność jest płatna, spełnić świadczenie.

D z i a ł IX.

O zwłoce wierzyciela i złożeniu na skład sądowy.

Art. 248.

Jeżeli wierzyciel dopuścił się zwłoki w przyjęciu świadczenia, dłużnik ma prawo złożyć przedmiot świadczenia na skład sądowy, a gdyby przedmiot świadczenia do tego się nie nadawał, żądać od sądu wyznaczenia dozorczy lub zarządcy.

Art. 249.

Wierzyciel dopuszcza się zwłoki, gdy bez uzasadnionego powodu uchyla się od przyjęcia świadczenia, rzeczywiście mu zaoferowanego, gdy odmawia wykonania czynności, bez której świadczenie nie może być spełnione, a dłużnik oświadczy gotowość spełnienia świadczenia, albo gdy wierzyciel oświadczy, że świadczenia dłużnika nie przyjmie.

Art. 250.

O złożeniu przedmiotu świadczenia na skład sądowy lub o zarządzeniu sądu co do zachowania rzeczy dłużnik obowiązany jest zawiadomić niezwłocznie wierzyciela.

Art. 251.

Po złożeniu przedmiotu świadczenia na skład sądowy, wierzyciel może żądać wydania go, lecz dopóki takiego żądania nie zgłosi, dłużnik może odebrać przedmiot z powrotem.

W obu przypadkach podniesienie przedmiotu świadczenia, złożonego na skład, może nastąpić tylko z decyzji sądu, po wezwaniu obu stron.

W razie odebrania przedmiotu przez dłużnika z powrotem, złożenie na skład sądowy uważa się za niebyłe.

Art. 252.

Ważne złożenie na skład sądowy zwalnia dłużnika z zobowiązania od dnia złożenia przedmiotu świadczenia na skład

sadowy oraz wkłada na wierzyciela obowiązek zwrotu dłużnikowi wyłożonych kosztów złożenia na skład i przechowania przedmiotu świadczenia. Wierzyciel ponosi również niebezpieczeństwo utraty lub uszkodzenia przedmiotu świadczenia od dnia złożenia go na skład sądowy.

Ł. r.

Art. 253.

Postanowienia niniejszego działu mają odpowiednie zastosowanie w przypadkach, gdy dłużnikowi nie wiadomo, kto jest wierzycielem, lub jakie jest miejsce zamieszkania wierzyciela, gdy wierzyciel został ograniczony w zdolności do działań prawnych lub jej pozbawiony i nie ma zastępcy, uprawnionego do przyjęcia świadczenia, gdy wierzytelność jest sporna między kilkoma osobami, lub gdy zachodzą inne ważne powody.

Zawiadomienie i wezwanie wierzyciela lub innych osób interesowanych w tych przypadkach jest niepotrzebne.

Art. 254.

Jeżeli wierzyciel dopuścił się zwłoki z przyjęciem świadczenia, dłużnik ma prawo żądać wynagrodzenia szkody, wyrażonej mu przez zwłokę wierzyciela.

Art. 255.

Jeżeli dłużnik nie korzysta z prawa złożenia przedmiotu świadczenia na skład sądowy, a przedmiotem świadczenia jest rzecz co do tożsamości oznaczona, niebezpieczeństwo zaginięcia lub pogorszenia się rzeczy wskutek okoliczności, za które dłużnik nie odpowiada, ponosi wierzyciel, będący w zwłoce.

TYTUŁ DRUGI.

O skutkach niewykonania zobowiązań i zwłoce dłużnika.

Art. 256.

Dłużnik obowiązany jest wynagrodzić wierzycielowi wszelką szkodę, wynikłą z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, o ile nie udowodni, że niewykonanie jest skutkiem okoliczności, za które nie odpowiada.

Art. 257.

Dłużnik odpowiedzialny jest nie tylko wtedy, gdy rozmyślnie zaniecha spełnić świadczenie, lecz i wtedy, gdy przy jego spełnieniu nie dołoży staranności, wymaganej w uczciwym obrocie lub w danym stosunku prawnym.

Umowne zastrzeżenie, że dłużnik nie będzie odpowiadał za szkodę, jaką może wyrządzić wierzycielowi rozmyślnie, jest nieważne.

Art. 258.

Dłużnik nie może się zasłaniać tem, że wykonanie zobowiązania zlecił komu innemu, chociażby był do tego uprawniony, albo że zobowiązanie, zaciągnięte w jego imieniu, winien wykonać jego zastępca ustawowy. Za czynności i zaniechania tych osób odpowiada tak, jak za swe własne czynności i zaniechania.

Art. 259.

Wynagrodzenie szkody, należne wierzycielowi, obejmuje w ogólności stratę, jaką poniósł i zyski, jakich został pozbawiony.

Art. 260.

Dłużnik odpowiada tylko za szkodę, będącą normalnym następstwem niewykonania zobowiązania.

Art. 261.

Wyrządzoną wierzycielowi szkodę określać należy według cen miejsca i czasu, gdzie i kiedy zobowiązanie miało być wykonane.

Przy określaniu szkody majątkowej należy brać pod uwagę wartość jej według cen rynkowych, a w razie złej woli lub ciężkiego niedbalstwa ze strony dłużnika także szczególną wartość jej dla wierzyciela.

Art. 262.

Dłużnik dopuszcza się zwłoki, jeżeli nie spełnia świadczenia w czasie oznaczonym w umowie lub w ustawie, a w przypadku, gdy czas nie jest oznaczony, jeżeli nie spełnia świadczenia w czasie odpowiednim po wezwaniu przez wierzyciela.

Art. 263.

Gdy dłużnik dopuści się zwłoki, odpowiada za szkodę, wywołaną zwłoką i ponosi niebezpieczeństwo zaginięcia lub pogorszenia się przedmiotu świadczenia, jeżeli nie dowiedzie, że zaginięcie lub pogorszenie miałyby miejsce, chociażby spełnił świadczenie w czasie właściwym.

Art. 264.

Jeżeli przedmiotem świadczenia jest wydanie rzeczy, oznaczonej tylko co do gatunku, wierzyciel może w razie zwłoki dłużnika żądać odebrania od dłużnika rzeczy określonego gatunku, a jeżeli to jest niemożliwe, upoważnienia do nabycia rzeczy tego samego gatunku na koszt dłużnika, zachowując prawo do wynagrodzenia szkody.

Art. 265.

W razie zwłoki dłużnika w wykonaniu zobowiązania czynienia, wierzyciel ma prawo wykonać czynność na koszt dłużnika, zachowując prawo do wynagrodzenia szkody.

Jeżeli zobowiązanie polega na nieczynieniu, zaniechaniu (zaprzestaniu) lub znoszeniu czegoś, wierzyciel ma prawo usunąć na koszt dłużnika wszystko to, co dłużnik wbrew zobowiązaniu uczynił, zachowując prawo do wynagrodzenia szkody.

O ile jednak wykonanie czynności za dłużnika lub usunięcie tego, co dłużnik wbrew zobowiązaniu uczynił, nie dałoby się skutecznie bez wkroczenia w stan posiadania dłużnika, wierzyciel powinien postarać się unprzednio o upoważnienie sądowe.

Art. 266.

Jeżeli dłużnik dopuści się zwłoki w wykonaniu zobowiązania pieniężnego, winien wynagrodzić wierzycielowi wynikłą stąd szkodę przez zapłatę odsetek umownych lub ustawowych, licząc od dnia zwłoki.

Odsetki te należą się wierzycielowi bez potrzeby usprawiedliwienia przezeń jakiegokolwiek szkody i bez względu na to, czy dłużnik dopuścił się winy.

Sąd może przyznać wierzycielowi dodatkowe odszkodowanie według zasad ogólnych.

Art. 267.

Od zaległych odsetek wolno liczyć odsetki za zwłokę dopiero od chwili ich zaskarżenia, chyba że z woli stron zaległe odsetki zostały skapitalizowane już po powstaniu zaległości.

Zaległe świadczenia okresowe przynoszą odsetki za zwłokę, jak wszelkie zobowiązania pieniężne.

Ustęp pierwszy niniejszego artykułu nie uchybia odmiennym przepisom i zwyczajom handlowym.

TYTUŁ TRZECI

O skutkach niewykonania zobowiązań wzaajemnych.

Art. 268.

Jeżeli jedna ze stron dopuści się zwłoki w wykonaniu zobowiązania wzajemnego, druga strona może według swego wyboru albo żądać wykonania zobowiązania i odszkodowania za zwłokę, albo oświadczyć, że od umowy odstępuje.

Jeżeli jednak strona, będąca w stanie zwłoki, zobowiązanie wzajemne już w znacznej części wykonała, sąd, stosownie do okoliczności, może wyznaczyć jej termin dodatkowy do wykonania zobowiązania z zastrzeżeniem, że po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu umowę należy uważać za rozwiązaną w całości lub części.

Art. 269.

Jeżeli strony zastrzegły sobie prawo odstąpienia od umowy na wypadek niewykonania zobowiązań wzajemnych, strona uprawniona, w razie zwłoki drugiej strony, może wedle swego wyboru albo żądać wykonania zobowiązania wzajemnego i odszkodowania za zwłokę, albo oświadczyć, że od umowy odstępuje. W tym przypadku, nawet w razie częściowego wykonania zobowiązania, sąd nie może już wyznaczyć dłużnikowi dodatkowego terminu do wykonania zobowiązania.

Przepis ten ma również zastosowanie w przypadku, gdy wykonanie zobowiązania przez jedną stronę po terminie nie ma dla drugiej strony znaczenia, bądź z uwagi na naturę zo-

bowiązania, bądź z uwagi na niemożność osiągnięcia celu, dla którego zawarto umowę.

Art. 270.

Gdy zobowiązanie wzajemne stanie się niemożliwym do wykonania skutkiem okoliczności, za które strona zobowiązana odpowiada, strona uprawniona może, wedle swego wyboru, albo żądać odszkodowania za niewykonanie zobowiązania, albo oświadczyć, że od umowy odstępuje. W razie, gdy taka niemożliwość wykonania zobowiązania przez jedną ze stron jest częściowa, druga strona może od umowy odstąpić, jeżeli z natury zobowiązania lub zamierzonego przez stronę celu wynika, że wykonanie częściowe zobowiązania dla strony uprawnionej nie ma znaczenia.

Art. 271.

Strona, odstępująca od umowy, winna zwrócić drugiej stronie wszystko to, co otrzymała od niej z mocy umowy, oraz ma prawo żądać od drugiej strony nie tylko zwrotu tego, co jej dała z mocy umowy, lecz i wynagrodzenia szkody, spowodowanej niewykonaniem zobowiązania wzajemnego.

TYTUŁ CZWARTY.

O potrąceniu wzajemnych długów.

Art. 272.

Dłużnik ma prawo potrącić ze swego długu to, co wierzyciel chociażby z innego stosunku prawnego jest mu dłużny, jeżeli przedmiotem obu długów są sumy pieniężne albo rzeczy zamienne tego samego rodzaju i tej samej jakości, a obie wierzytelności są wymagalne i zaskarżalne.

Gdy dłużnik oznajmi wierzycielowi, że korzysta z prawa potrącenia, obie wierzytelności uważane będą za wzajemnie umorzone w całości lub w części z chwilą, kiedy stały się możliwe do potrącenia.

Art. 273.

Dłużnik może skorzystać z prawa potrącenia, chociażby wierzytelność jego była sporna, byleby w następstwie była uznana przez stronę przeciwną lub przyznana przez sąd.

Dłużnik może wykonać prawo potrącenia, chociażby miejsca płatności obu długów były różne, winien jednak w tym przypadku wynagrodzić wierzycielowi szkodę, jakąby poniósł z tego powodu.

Art. 274.

Odroczenie wykonania zobowiązania, udzielone przez sąd lub bezpłatnie przez wierzyciela, nie przeszkadza potrąceniu.

Wierzytelność przedawniona może być potrącona, jeżeli w czasie, gdy potrącenie stało się możliwym, jeszcze nie była przedawniona.

Art. 275.

Jeżeli między dwiema osobami istnieje kilka długów, nadających się do potrącenia, przy potrąceniu ich należy stosować przepisy o zarachowaniu wypłat.

Art. 276.

Sądowe zajęcie wierzytelności u dłużnika wyłącza potrącenie tylko wtedy, gdy dłużnik został wierzycielem już po zajęciu.

Art. 277.

Wbrew woli wierzyciela nie mogą być umorzone przez potrącenie ze strony dłużnika:

- 1) wierzytelności dotyczące zwrotu rzeczy, oddanych na skład, użyczonych lub samowolnie zabranych;
- 2) wierzytelności z tytułu alimentów oraz wogóle wierzytelności nie ulegające zajęciu sądowemu;
- 3) wierzytelności państwa lub innych związków prawa publicznego, oparte na przepisach prawa publicznego;
- 4) wierzytelności z tytułu wynagrodzenia za pracę.

Art. 278.

Poręczyciel może zaślaniać się potrąceniem tego, co wierzyciel winien jest dłużnikowi głównemu, lecz dłużnik główny nie może zaślaniać się potrąceniem tego, co wierzyciel winien jest poręczycielowi.

Art. 279.

Dłużnik może się zasłaniać wobec jednego z współwierzycieli solidarnych potrąceniem tego, co winien mu jest inny wierzyciel solidarny, jednakże tylko do wysokości udziału tego wierzyciela w stosunku do pozostałych wierzycieli solidarnych.

Art. 280.

Kto z mocy umowy obowiązany jest do świadczenia na rzecz osoby trzeciej, ten nie ma prawa potrącenia wierzytelności, służącej mu przeciw temu, z kim zawarł umowę.

TYTUŁ PIĄTY.

O odnowieniu zobowiązań.

Art. 281.

Gdy dłużnik, w celu umorzenia zobowiązania, za zgodą wierzyciela zobowiąże się świadczyć co innego, niż był zobowiązany, albo choćby to samo, lecz z innej podstawy prawnej, następuje umorzenie zobowiązania przez odnowienie.

Art. 282.

Odnowienia nie domniemywa się; trzeba, aby wola dokonania go wyraźnie z czynności wypływała.

W szczególności zmiany w stosunku zobowiązaniowym, dotyczące jedynie czasu, miejsca lub sposobu spełnienia świadczenia oraz zmiany w zabezpieczeniu, oprocentowaniu lub innych dodatkowych świadczeniach, jak również wystawienie nowego dokumentu, nie powodują same przez się umorzenia zobowiązania.

Art. 283.

Wydanie wierzycielowi wekslu lub czeku, opatrzonego wekslowo lub czekowo obowiązującym podpisem dłużnika albo innych osób, nie powoduje umorzenia zobowiązania, jeżeli tego wyraźnie nie umówiono.

Kto otrzymuje od dłużnika weksel lub czek, nie zwalniając go z pierwotnego zobowiązania, ten odpowiedzialny jest

względem dłużnika jedynie za szkodę, zrządzoną uchybieniem przepisom wekslowym lub czekowym.

Art. 284.

Gdy wierzytelność pierwotna zostaje umorzona przez odnowienie, zabezpieczenia prawem zastawu albo poręczeniem mogą być utrzymane w mocy, jeżeli osoby interesowane na to się zgodzą, a przepisy ustawy nie stają temu na przeszkodzie.

TYTUŁ SZÓSTY.

O zgaśnięciu zobowiązań skutkiem niemożliwości świadczenia.

Art. 285.

Gdy spełnienie świadczenia staje się niemożliwem skutkiem okoliczności, za które dłużnik nie odpowiada, zobowiązanie gaśnie.

Dłużnik, zwolniony w ten sposób od obowiązku świadczenia, traci prawo do świadczenia wzajemnego ze strony wierzyciela, a gdy je już otrzymał, obowiązany jest do zwrotu.

Gdy spełnienie świadczenia stało się niemożliwem tylko w części, zobowiązanie gaśnie w całości, jeżeli z natury zobowiązania albo zamierzonego przez strony celu wynika, że częściowe wykonanie zobowiązania nie ma dla strony uprawnionej znaczenia.

Postanowienia niniejszego artykułu nie uchybiają odmiennej umowie stron, ani szczególnym przepisom ustawy.

Art. 286.

Gdy wskutek okoliczności, za które dłużnik nie odpowiada, rzecz będąca przedmiotem świadczenia zniszczała lub zaginęła, dłużnik obowiązany jest odstąpić wierzycielowi prawa, jakie mu względem osób trzecich z tego tytułu służą.

Art. 287.

Gdyby z powodu niezwykle wyjątkowych wypadków, jako to: wojny, zarazy, zupełnego nieurodządu i t. p. klęsk żywiołowych albo przewrotów gospodarczych spełnienie świadczenia przez dłużnika było połączone z wielkimi trudnościami

lub groziło dłużnikowi znaczną stratą, będącą w rażącym stosunku do korzyści wierzyciela, czego strony nie mogły przewidzieć przy zawarciu umowy — sąd może zwolnić dłużnika w całości lub w części od obowiązku świadczenia.

W razie całkowitego lub częściowego zwolnienia dłużnika od obowiązku świadczenia, druga strona winna być odpowiednio zwolniona od świadczenia wzajemnego.

W przypadkach, objętych ustępem pierwszym, zarówno wierzyciel, jak i dłużnik może być zmuszony do przyjęcia, względnie spełnienia innego świadczenia, albo do przyjęcia świadczenia, względnie spełnienia w innym czasie, miejscu lub sposobie, niż to wynika z umowy, o ile, według słusznej oceny, nie ponosi przez to istotnego uszczerbku.

TYTUŁ SIÓDMY.

O dobrowolnem zwolnieniu z długu i rozwiązaniu umowy.

Art. 288.

Zobowiązanie gasnie, gdy wierzyciel zwalnia dłużnika z długu, a dłużnik zwolnienie to przyjmuje.

Art. 289.

Umowne zobowiązania wzajemne gasną, gdy obie strony zgodnie postanowią, że umowę rozwiązują.

TYTUŁ ÓSMY.

O przedawnieniu.

D z i a ł I.

Postanowienia ogólne.

Art. 290.

Dłużnik może uchylić się od świadczenia, gdy powoła się na upływ czasu, skutkujący według ustawy przedawnienie zobowiązania.

Art. 291.

Sąd nie może z urzędu uwzględniać przedawnienia.

Art. 292.

Jednostronne lub umowne zrzeczenie się prawa korzystania z przedawnienia, dokonane przed upływem czasu przedawnienia, jakoteż zgoda stron na skrócenie lub przedłużenie terminu przedawnienia, są nieważne.

Art. 293.

Dłużnik może wyraźnie lub milcząco zrzec się prawa korzystania z przedawnienia, które już nastąpiło.

Art. 294.

Przedawnienie wierzytelności nie pozbawia wierzyciela możliwości uzyskania zaspokojenia z rzeczy, otrzymanej w zastaw.

D z i a ł II.

O biegu przedawnienia.

Art. 295.

Bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym wierzytelność stała się wymagalna, a w przypadku, gdy wymagalność zależy od woli wierzyciela, od dnia, w którym wierzyciel mógł tę wolę wyrazić.

Art. 296.

Bieg przedawnienia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty wstrzymuje się:

1) względem wierzytelności dzieci przeciwko rodzicom przez czas trwania władzy rodzicielskiej;

2) względem wierzytelności osób bezwłasnowolnych przeciwko osobom i władzom, sprawującym opiekę lub kuratelę, przez czas trwania opieki lub kurateli;

3) względem wierzytelności jednego z małżonków przeciwko drugiemu, przez czas trwania małżeństwa;

4) względem wszelkich wierzytelności, gdy z powodu zawieszenia wymiaru sprawiedliwości albo przeszkód siły wyższej nie można ich dochodzić przed sądami polskimi.

Art. 297.

Przedawnienie biegnie przeciwko osobom bezwłasnowolnym lub ograniczonym w zdolności do działań prawnych, chociażby osoby te nie miały zastępcy ustawowego.

Jednakże termin przedawnienia może się kończyć nie wcześniej, jak po upływie sześciu miesięcy od chwili, gdy ustał powód do ustanowienia zastępstwa, albo gdy zastępstwo ustanowiono.

Art. 298.

Bieg przedawnienia przerywa się:

1) gdy dłużnik uznaje wierzytelność wyraźnie albo milcząco, jako to: np. przez zapłatę odsetek, częściową spłatę wierzytelności, ustanowienie prawa zastawu, poręczenia lub innych sposobów zabezpieczenia;

2) gdy wierzyciel rozpocznie sądowe dochodzenie wierzytelności, chociażby przed sądem niewłaściwym.

Po każdej przerwie bieg przedawnienia rozpoczyna się nanowo.

D z i a ł III.

O terminach przedawnienia.

Art. 299.

Każda wierzytelność ulega przedawnieniu z upływem dwudziestu lat, o ile ustawa inaczej nie postanawia.

Art. 300.

Z upływem pięciu lat ulegają przedawnieniu:

1) wierzytelności z tytułu czynszu najmu i czynszu dzierżawnego;

2) wszelkie wierzytelności z zaległych świadczeń okresowych, powstałe z mocy ustawy lub umów, o ile ustawa nie przewiduje innego terminu;

3) odsetki umowne i ustawowe;

4) wierzytelności osób, należących do wolnych zawodów oraz osób, załatwiających cudze sprawy, z urzędu lub dobro-

wolnie, z tytułu wynagrodzenia za świadczenia i zwrotu poniesionych wydatków, tudzież wierzytelności z tytułu zaliczek, danych tymże osobom.

Art. 301.

Z upływem trzech lat ulegają przedawnieniu wierzytelności z tytułu wynagrodzenia szkody powstałej wskutek czynu niedozwolonego.

Termin ten liczy się od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie sprawcy.

Jeżeli szkoda wynikła ze zbrodni, przewidzianej w ustawach karnych, albo jeżeli poszkodowany nie dowiedział się w ciągu dziesięciu lat o szkodzie lub o osobie sprawcy, wierzytelność ulega dziesięcioletniemu przedawnieniu, licząc od dnia spełnienia czynu, wyrządzającego szkodę.

Art. 302.

Z upływem jednego roku ulegają przedawnieniu:

1) wierzytelności pracowników z tytułu wynagrodzenia za pracę i zwrotu poniesionych wydatków, tudzież wierzytelności pracodawców z tytułu udzielonych zaliczek;

2) wierzytelności przemysłowców, rzemieślników i kupców z tytułu dokonania robót i dostarczenia towarów, tudzież wierzytelności rolników z tytułu dostarczania płodów rolniczych lub leśnych, o ile dokonane roboty nie mają charakteru robót ryczałtowych, a dostarczone towary i płody — dostaw hurtowych;

3) wierzytelności z tytułu utrzymania, pielęgnowania, wychowania lub nauki, przypadające osobom, trudniącym się tem zawodowo, albo w zakładach, na ten cel przeznaczonych;

4) wierzytelności przedsiębiorstw, prowadzących hotele, pokoje umeblowane, domy zajezdne i wszelkiego rodzaju iadłodajnie, z tytułu należności za dostarczone gościom mieszkanie, utrzymanie i usługi oraz z tytułu wydatków, dla nich poniesionych.

Art. 303.

Przedawnienie przewidziane w artykule 300 i 302 następuje, chociażby świadczenia okresowe, praca roboty i dostarczanie trwały w dalszym ciągu.

Art. 304.

Gdy za zgodą stron nastąpiła kapitalizacja zaległych świadczeń okresowych lub odsetek, gdy nastąpiło ustalenie wynagrodzenia za szkodę, wyrządzoną czynem niedozwolonym, gdy nastąpiło zamknięcie rachunku, uznanie długu na piśmie lub przyznanie wierzytelności prawomocnym wyrokiem, wierzytelności w ten sposób ustalone ulegają ogólnemu przedawnieniu dwudziestoletniemu, licząc od dnia ich ustalenia.

Jeżeli wierzytelność, ustalona za zgodą stron lub prawomocnym wyrokiem, obejmuje świadczenia okresowe lub odsetki płatne w przyszłości, świadczenia te lub odsetki ulegają pięcioletniemu przedawnieniu.

ROZDZIAŁ VI.

O prawie wierzycieli do wykonywania praw dłużnika.

Art. 305.

Wierzyciele mogą wykonywać wszelkie prawa dłużnika wyjąwszy te, które są wyłącznie do osoby przywiązane, jeżeli pretensje wierzycieli są wymagalne, a dłużnik uchyla się od korzystania ze swych praw, albo ich się zrzeka.

To, co przez wykonanie praw dłużnika uzyskanem zostało, wchodzi w skład jego majątku.

ROZDZIAŁ VII.

O zaskarżeniu czynności dłużnika, działanych ze szkodą wierzycieli.

Art. 306.

Wierzyciele mogą żądać, aby czynności prawne, dokonane przez dłużnika z ich szkodą, były uznane za bezskuteczne w stosunku do nich.

Mogą dochodzić tego prawa bez względu na czas powstania wierzytelności drogą skargi albo zarzutu przeciwko osobie, która skutkiem czynności prawnej dłużnika nabyła prawa albo zwolniona została od obowiązku, jeżeli czynność dłużnika przedsięwzięta była ze świadomością pokrzywdze-

nia wierzycieli, a osoba trzecia o tem wiedziała lub wiedzieć była powinna i jeżeli pozostały majątek dłużnika nie wystarcza na zupełne pokrycie wierzytelności.

Jeżeli z czynności prawnej dłużnika osiąga korzyść osoba, będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że wiedziała o świadomem działaniu ze szkodą wierzycieli.

Art. 307.

Jeżeli osoba trzecia osiągnęła korzyść pod tytułem daremnych skutków czynności, dokonanej przez dłużnika nie wcześniej jak na rok przed powstaniem wierzytelności, wierzyciel może skorzystać z prawa zaskarżenia czynności dłużnika bez względu na to, czy dłużnik miał świadomość pokrzywdzenia wierzycieli i czy osoba trzecia o tem wiedziała lub wiedzieć była powinna.

Art. 308.

Wierzyciel może dochodzić praw, przyznanych mu w dwóch artykułach poprzednich, przeciwko następcy szczególnemu osoby, która z dłużnikiem czynność zdziałała, jeżeli następca nabył rzecz pod tytułem obciążliwym, wiedząc o okolicznościach, które uzasadniały prawa wierzycieli przeciwko prawozlewcy.

Art. 309.

Kto osiągnął korzyść z czynności dłużnika, dokonanej ze szkodą wierzycieli, ten może zwolnić się od ich roszczeń bądź przez zaspokojenie ich pretensyj, bądź przez wskazanie majątku dłużnika, dostatecznego do zaspokojenia tych pretensyj.

Art. 310.

Sąd może unieważnić w całości darowiznę, uczynioną przez dłużnika, jeżeli wierzytelność ma za podstawę ustawowe prawo do utrzymania przez darczyńcę, a dokonanie darowizny ze względu na okoliczności, w których nastąpiło, stanowi ciężkie naruszenie obowiązków rodzinno-moralnych.

W przypadku takim obdarowany nie może zapobiec unieważnieniu darowizny przez dostarczenie wierzycielowi brakujących środków utrzymania.

Art. 311.

W razie uznania czynności dłużnika za bezskuteczną wobec wierzyciela, korzystającego z prawa zaskarżenia, wierzyciel ten z wyłączeniem innych wierzycieli może poszukiwać swego zaspokojenia na tem, co skutkiem zaskarżonej czynności wyszło z majątku dłużnika lub do niego nie weszło.

Art. 312.

Służące wierzycielom prawo żądania, aby czynność dłużnika była uznana za bezskuteczną w stosunku do nich, gaśnie z upływem lat pięciu. a przy darowiznach lat dziesięciu od daty dokonania czynności.

Jednakże wierzyciel przed upływem powyższych terminów może zawiadomić notarialnie osobę trzecią o zamiarze zaskarżenia czynności dłużnika, zdziałanej z jego szkoda, a wówczas termin pięcioletni, względnie dziesięcioletni liczyć się będzie od daty zawiadomienia.

ROZDZIAŁ VIII.

Sprzedaż i zamiana.

TYTUŁ PIERWSZY.

S p r z e d a ż.

Postanowienia ogólne.

Art. 313.

Przez umowę sprzedaży sprzedawca zobowiązuje się przenieść własność lub inne prawo majątkowe na kupującego, który zobowiązuje się zapłacić określoną cenę.

Art. 314.

Przedmiotem sprzedaży mogą być także prawa, mające powstać w przyszłości.

Art. 315.

Cenę można określić przez wskazanie podstaw, według których jest możliwem jej ustalenie w przyszłości.

Jeżeli strony zgodziły się na cenę rynkową lub giełdową, rozumieć należy w razie wątpliwości przeciętną cenę rynkową lub giełdową w miejscu i czasie, w których przedmiot sprzedaży ma być kupującemu wydany.

Jeżeli w tem miejscu niema targu lub giełdy, stosuje się cenę rynkową lub giełdową miejsca, którego ceny według przyjętego zwyczaju uważane są tam za miarodajne.

Art. 316.

Jeżeli ustalenie ceny pozostawiono słusznemu uznaniu jednej ze stron, w razie sporu sąd cenę ustali.

Art. 317.

Brak określenia ceny przez strony nie skutkuje nieważności sprzedaży, jeżeli z okoliczności wynika, że strony miały na myśli zwykłe ceny, przyjęte wogóle w obrocie lub w ich stosunkach wzajemnych.

Art. 318.

Sprzedaż wierzytelności i praw, których przedmiotem nie są rzeczy zmysłowe, winna być pismem stwierdzona.

Obowiązki sprzedawcy.

Art. 319.

Sprzedawca jest obowiązany spełnić wszystko, czego wymaga przeniesienie sprzedanego prawa na kupującego, i powstrzymać się od wszelkich czynności, któreby mogły udaremnić lub utrudnić przeniesienie prawa.

Jeżeli przedmiotem sprzedaży jest prawo własności rzeczy nieruchomości, sprzedawca winien zwolnić nieruchomości od obciążeń, wynikających z hipotek i zaległości uprzywilejowanych, o ile kupujący nie przyjął na siebie tych obciążeń i zaległości, niemniej obowiązany jest postarać się o wykreślenie tych praw, które powinny być wykreślone.

Art. 320.

Jeżeli przedmiotem sprzedaży jest prawo własności rzeczy zmysłowej, sprzedawca obowiązany jest wydać tę rzecz kupującemu w umówionym czasie i miejscu z wszystkimi przynależnościami, w umowie nie wyłączonemi.

Jeżeli przedmiotem sprzedaży jest inne prawo, sprzedawca obowiązany jest umożliwić kupującemu jego wykonywanie, a jeżeli do tego potrzebne jest posiadanie rzeczy zmysłowej, wydać mu także tę rzecz w posiadanie.

Art. 321.

Jeżeli rzecz ruchoma ma być przesłana kupującemu, uważa się ją, w braku odmiennej umowy, za wydaną, gdy sprzedawca odda ją celem dostarczenia na miejsce przeznaczenia osobie lub zakładowi, zawodowo trudniącym się przewozem rzeczy tego rodzaju.

Sprzedawca winien ze starannością, wymaganą w uczciwym obrocie, dokonać wyboru osoby lub zakładu, którym poleca przesyłkę rzeczy.

Jeżeli kupujący dał sprzedawcy szczególne wskazówki co do sposobu dostarczenia mu rzeczy sprzedanej, a sprzedawca bez usprawiedliwionych powodów od tych wskazówek odstąpił, odpowiada za wynikłą stąd szkodę.

Art. 322.

Sprzedawca winien udzielić kupującemu potrzebnych wyjaśnień o stosunkach prawnych i faktycznych, dotyczących przedmiotu sprzedaży, oraz wydać mu posiadane przez siebie dokumenty, dotyczące sprzedanego prawa i sposobu korzystania z niego. Jeżeli treść takiego dokumentu dotyczy także innych praw, winien mu wydać wyciąg uwierzytelniony.

Art. 323.

Do sprzedaży wierzytelności mają również zastosowanie przepisy ogólne o przelewie praw (zmianie wierzyciela).

Art. 324.

Koszty wydania, a w szczególności odmierzenia, odważenia i opakowania ponosi sprzedawca, koszty odbioru i przesłania ponosi kupujący, wszelkie zaś inne koszty, związane ze sprzedażą, ponoszą obie strony po połowie.

Art. 325.

Jeżeli przedmiotem sprzedaży jest prawo własności rzeczy zamiennych, a kupujący odstępuje od umowy wskutek niewykonania zobowiązania przez sprzedawcę i ma prawo do

wynagrodzenia szkody, może tytułem wynagrodzenia żądać różnicy, jaka się okaże między ceną sprzedaży a sumą, którą wyłożył na nabycie innych rzeczy tego samego rodzaju i gatunku.

Analogiczne prawo służy sprzedawcy rzeczy zamiennych, który skutkiem niezapłacenia ceny przez kupującego odstępuje od umowy i sprzedaje rzecz innej osobie, a jednak ma prawo domagać się odszkodowania.

Jeżeli rzecz ma cenę rynkową lub giełdową, wówczas zamiast różnicy pomiędzy ceną umówioną a sumą wyłożoną przy nabyciu innej rzeczy, względnie uzyskaną przy sprzedaży rzeczy innej osobie, należy się różnica między ceną umówioną a ceną rynkową lub giełdową dnia, w którym zobowiązanie wykonaniem być miało.

Przepisy powyższe nie wyłączają prawa do wynagrodzenia szkody według zasad ogólnych.

Korzyści i ciężary. Niebezpieczeństwo.

Art. 326.

Z chwilą wydania sprzedanego przedmiotu przechodzą na kupującego korzyści i ciężary oraz niebezpieczeństwo przypadkowego zaginięcia lub uszkodzenia.

Jeżeli prawo własności sprzedanej nieruchomości przechodzi na kupującego przed jej wydaniem, skutki te, w braku odmiennej umowy, powstają już z chwilą przejścia własności.

Jeżeli strony przyjęły inną chwilę rozliczenia się co do korzyści i ciężarów, wówczas, w razie wątpliwości, niebezpieczeństwo przypadkowego zaginięcia lub pogorszenia rzeczy przechodzi na kupującego również z tą inną chwilą.

Art. 327.

Jeśli umowę sprzedaży zawarto pod warunkiem zawieszającym, a rzecz została wydana, korzyści i ciężary oraz niebezpieczeństwo przypadkowego zaginięcia lub pogorszenia rzeczy przechodzą na kupującego dopiero z chwilą ziszczenia się warunku.

Jeżeli umowę sprzedaży zawarto pod warunkiem rozwiązującym, korzyści i ciężary oraz niebezpieczeństwo przypadkowego zaginięcia lub pogorszenia rzeczy przechodzą na kupującego, jak przy sprzedaży bezwarunkowej; jednakże w razie ziszczenia się warunku przechodzą one z powrotem na

sprzedawcę z chwilą, gdy rzecz została mu zwrócona, względnie — przy nieruchomościach — jeżeli sprzedawca odzyskał prawo własności rzeczy przed jej zwrotem, z chwilą, gdy sprzedawca odzyskał własność rzeczy.

Rękojnia za wady prawne.

Art. 328.

Sprzedawca obowiązany jest do rękojmi, jeżeli się okaże, iż sprzedane przezeń prawo służy w całości lub części osobie trzeciej, jest ograniczone lub obciążone, albo nie istnieje wcale.

Art. 329.

Sprzedawca nieruchomości nie jest obowiązany do rękojmi za obciążenia i ograniczenia, wynikające z tytułów publiczno-prawnych, chyba że istnienie ich w chwili sprzedaży podstępnie zataił.

Art. 330.

Kupujący może dochodzić roszczeń z tytułu rękojmi, chociażby osoba trzecia nie wystąpiła przeciw niemu sądownie z roszczeniem do sprzedanego prawa, jeżeli udowodni istnienie wady prawnej.

Art. 331.

Sprzedawca wierzytelności odpowiada za wypłacalność dłużnika w chwili przelewu tylko o tyle, o ile się do tego zobowiązał.

Przy sprzedaży papierów wartościowych sprzedawca odpowiada z tytułu rękojmi w razie umorzenia papieru, gdy ogłoszenie o wdrożeniu postępowania umarzającego nastąpiło przed zawarciem umowy.

Art. 332.

Sprzedawca jest zwolniony od obowiązku rękojmi, jeżeli kupujący wiedział o braku prawnym w czasie zawarcia umowy, a gdy chodzi o rzeczy oznaczone tylko co do gatunku, jeżeli kupujący wiedział o braku w czasie wydania.

Art. 333.

Strony mogą przez umowę odpowiedzialność z tytułu rękojmi rozszerzyć, ograniczyć lub wyłączyć. Jednakże wyłą-

czenie lub ograniczenie odpowiedzialności z tytułu rękojmi jest nieważne, jeżeli sprzedawca zataił podstępnie przed kupującym wadę prawną przedmiotu sprzedaży.

Art. 334.

Kupujący pozwany sądownie przez osobę trzecią, roszcządzającą sobie prawo do przedmiotu sprzedaży, obowiązany jest niezwłocznie zawiadomić o tym sprzedawcę i żądać jego udziału w procesie według przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Gdyby tego zaniechał, a osoba trzecia uzyskała wyrok dla siebie korzystny, sprzedawca zwolniony będzie od rękojmi, o ile będzie uznane, że jego udział w procesie przyczynił się do zapadnięcia wyroku pomyślnego dla kupującego.

Art. 335.

Jeżeli sprzedane prawo służy w całości osobie trzeciej, albo nie istnieje wcale, kupujący może od umowy odstąpić.

Jeżeli sprzedane prawo służy osobie trzeciej tylko częściowo, albo istnieje tylko w mniejszej rozciągłości, kupujący może żądać stosunkowego obniżenia ceny, a jeżeli z okoliczności wynika, że nie zawarłby umowy, gdyby był o tem wiedział, może od umowy odstąpić. Te same prawa służą kupującemu w przypadku, gdy przedmiot sprzedaży jest obciążony.

Art. 336.

Jeżeli kupujący odstępuje od umowy, obie strony winny sobie nawzajem zwrócić otrzymane świadczenia według zasad, odnoszących się do skutków umownego prawa odstąpienia.

Art. 337.

Umowne wyłączenie rękojmi za braki prawne przedmiotu sprzedaży nie zwalnia sprzedawcy od obowiązku zwrotu otrzymanej ceny kupującemu, pozbawionemu przedmiotu sprzedaży, chyba że kupujący wiedział, iż nabyte prawo jest sporne lub nabył je na własne ryzyko i niebezpieczeństwo.

Art. 338.

Obniżenie ceny sprzedaży ma nastąpić w takim stosunku, w jakim wartość przedmiotu sprzedaży, wolnego od braków

prawnych, pozostaje do wartości tego przedmiotu, obliczonej z uwzględnieniem istniejących braków.

Art. 339.

Kupujący, który odstępuje od umowy albo domaga się stosunkowego obniżenia ceny, może żądać od sprzedawcy wynagrodzenia szkody, jaką poniósł przez to, że zawarł był umowę, nie wiedząc o wadzie prawnej; w szczególności może żądać zwrotu nakładów, poczynionych na rzecz, o ile wskutek pozbawienia go rzeczy nie miał z nich korzyści, a nie otrzymał wynagrodzenia od osoby trzeciej, jak również zwrotu kosztów, spowodowanych procesem.

Sprzedawca obowiązany jest wynagrodzić kupującemu również wszelkie inne szkody, jeżeli nie udowodni, że nie ponosi żadnej winy.

Art. 340.

Kupujący może dochodzić sądownie rękojmi z powodu wad prawnych w ciągu lat trzech, jeżeli chodzi o nieruchomości, w innych zaś przypadkach w ciągu roku; w przeciwnym razie roszczenia jego gasną.

Czasokresy te biegną od chwili, kiedy kupujący dowiedział się o faktach, uzasadniających rękojmię, a w przypadku, gdy osoba trzecia wystąpiła ze swem roszczeniem sądownie po upływie tych czasokresów, biegną one od daty uprawomocnienia się wyroku.

W drodze zarzutu kupujący może żądać rekojmi także po upływie powyższych czasokresów, o ile przed ich upływem zawiadomił sprzedawcę o braku.

Sprzedawca nie może korzystać z upływu tych czasokresów, jeżeli wadę podstępnie zataił.

Rękojmia za wady fizyczne.

Art. 341.

Sprzedawca obowiązany jest do rękojmi, jeżeli rzecz sprzedana nie posiadała w chwili wydania właściwości, o której istnieniu zapewnił kupującego, jeżeli ma wady lub braki, przeciwne umowie, albo jeżeli wskutek braków lub wad okaże się znacznie mniejszą wartość rzeczy lub jej użyteczność ze względu na cel, w umowie oznaczony, albo z natury lub przeznaczenia rzeczy wynikający.

Art. 342.

Jeżeli sprzedawca nieruchomości zapewni kupującego, że ma ona oznaczony obszar, odpowiada za obszar tak, jak za pewną oznaczoną właściwość.

Przy sprzedaży według próbki lub wzoru należy przyjąć, że istnienie właściwości, posiadanych przez próbkę lub wzór, jest przez sprzedawcę zapewnione.

Art. 343.

Sprzedawca nie odpowiada z tytułu rękojmi za wady fizyczne, powstałe po przejściu niebezpieczeństwa na kupującego, chyba że wady wynikły z przyczyny, istniejącej już poprzednio w rzeczy sprzedanej.

Art. 344.

Sprzedawca nie odpowiada z tytułu rękojmi, jeżeli kupujący w chwili zawarcia umowy, albo, gdy chodzi o rzeczy oznaczone tylko co do gatunku, w chwili wydania, wiedział o wadach lub brakach rzeczy.

Jeżeli kupujący mógł być dowiedzieć się o wadach lub brakach rzeczy przy dołożeniu zwykłej staranności, ma on prawa z tytułu rękojmi tylko wtedy, gdy go sprzedawca zapewnił, że wady lub braki nie istnieją, albo gdy ich istnienie podstępnie zataił.

Art. 345.

Kupujący traci prawo do rękojmi:

1. jeżeli nie wysłał do sprzedawcy zawiadomienia w ciągu miesiąca po wykryciu wady lub braku;

2. jeżeli w przypadkach, w których zbadanie rzeczy jest wskazane, nie wysłał do sprzedawcy zawiadomienia o wadzie w ciągu miesiąca po upływie czasu, w którym przy należytej staranności mógł ją wykryć.

Utrata praw w tych przypadkach nie następuje, jeżeli sprzedawca wadę podstępnie zataił.

Art. 346.

W przypadku rękojmi z powodu wad fizycznych kupujący ma wybór między odstąpieniem od umowy, a żądaniem obniżenia ceny sprzedaży.

Jeżeli sprzedawca zobowiązał się dostarczyć pewną ilość rzeczy zamiennych, kupujący może również żądać dostarcze-

nia takiej samej ilości rzeczy wolnych od wad tego samego gatunku, wzamian za rzeczy dostarczone, oraz wynagrodzenia szkody, wynikłej z opóźnienia.

W przypadku takim również i sprzedawca może się zwolnić od wszelkich dalszych roszczeń kupującego przez natychmiastowe dostarczenie tej samej ilości rzeczy tego samego gatunku, wolnych od wad, oraz przez wynagrodzenie szkody, wynikłej z opóźnienia.

Art. 347.

Jeżeli kupujący zawiadomił sprzedawcę o wadzie fizycznej sprzedanej rzeczy, sprzedawca może mu wyznaczyć termin do oświadczenia się, czy pragnie od umowy odstąpić. Po upływie tego terminu odstąpienie jest niedopuszczalne.

Art. 348.

Kupujący nieruchomości może odstąpić od umowy z powodu braku zapewnionego obszaru tylko wtedy, gdy brak jest tak znaczny, że utrzymanie umowy w mocy nie przedstawia dlań interesu.

Art. 349.

Jeżeli kupujący odstępuje od umowy, obie strony winny sobie nawzajem zwrócić otrzymane świadczenia według zasad, odnoszących się do skutków umownego prawa odstąpienia.

W szczególności kupujący powinien zwrócić rzecz z wszystkimi uzyskanymi korzyściami, sprzedawca zaś winien zwrócić otrzymaną cenę z odsetkami ustawowymi oraz wynagrodzić kupującemu wartość poczynionych nakładów koniecznych i użytecznych.

Art. 350.

Jeżeli z powodu wad fizycznych rzeczy, nadesłanej z innej miejscowości, kupujący chce od umowy odstąpić, nie może odesłać rzeczy bez uprzedniego porozumienia się z sprzedawcą. Obowiązany jest postarać się o przechowanie rzeczy na koszt sprzedawcy aż do chwili, kiedy w normalnych warunkach sprzedawca będzie mógł nią rozporządzić.

Jeżeli zachodzi obawa, że rzecz ulegnie pogorszeniu, kupujący ma prawo, a nawet, gdy tego interes sprzedawcy wymaga, obowiązek sprzedać rzecz przy udziale właściwej władzy w miejscu, gdzie się rzecz znajduje. Powyższe prawo

służy kupującemu również wtedy, gdy sprzedawca zwleka z rozporządzeniem rzeczą lub gdy jej przechowanie wymaga znacznych kosztów.

O zamiarze sprzedaży kupujący powinien w miarę możliwości zawiadomić sprzedawcę, w każdym zaś razie po dokonaniu sprzedaży powinien niezwłocznie wysłać mu zawiadomienie.

Art. 351.

Gdy z pomiędzy rzeczy sprzedanych tylko niektóre są wadliwe i dadzą się odłączyć od wolnych od wad, bez szkody dla żadnej ze stron, kupujący może odstąpić od umowy jedynie co do rzeczy wadliwych.

Odstąpienie od umowy co do rzeczy głównej pociąga za sobą odstąpienie od umowy co do rzeczy dodatkowej, ale nie odwrotnie.

Art. 352.

Obniżenie ceny sprzedaży ma nastąpić w takim stosunku, w jakim wartość przedmiotu sprzedaży, wolnego od braków fizycznych, pozostaje do wartości tego przedmiotu, obliczonej z uwzględnieniem istniejących braków.

Art. 353.

Kupujący, który odstępuje od umowy albo domaga się stosunkowego obniżenia ceny lub dostarczenia rzeczy wolnych od wad, zamiast wadliwych, może żądać wynagrodzenia szkody, jakiej doznał przez to, że zawarł był umowę albo, gdy chodzi o rzeczy oznaczone tylko co do gatunku, przez to, że przyjął rzecz nie wiedząc o jej wadzie lub braku.

Sprzedawca winien wynagrodzić kupującemu również wszelkie inne szkody, jeżeli nie udowodni, iż nie ponosi żadnej winy.

Art. 354.

Strony mogą przez umowę, odpowiedzialność z tytułu rękojmi rozszerzyć, ograniczyć lub wyłączyć. Jednakże wyłączenie lub ograniczenie odpowiedzialności z tytułu rękojmi jest nieważne, jeżeli sprzedawca zataił podstępnie przed kupującym wadę fizyczną przedmiotu sprzedaży.

Art. 355.

Do sprzedaży zwierząt domowych, jako to: koni, osłów, bydła rogatego, owiec, kóz, trzody chlewnej oraz innych zwie-

rząt, które wymieni rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej, stosuje się przepisy o rękojmi sprzedawcy za wady fizyczne rzeczy w ogólności ze zmianami, wskazaniami w artykułach poniższych.

Art. 356.

Sprzedawca odpowiada tylko za wady główne i tylko o tyle, o ile wyjdą na jaw w ciągu oznaczonego okresu czasu.

Wady główne i okresy czasu ich ujawnienia się (terminy rękojmi) oznaczy rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej.

Za nieoznaczone w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej wady lub braki sprzedawca odpowiada wtedy, jeżeli taka odpowiedzialność wyraźnie na siebie przyjął.

Art. 357.

Jeżeli w ciągu oznaczonego okresu czasu wyjdzie na jaw wada lub brak, za które sprzedawca odpowiada, domniemywa się, że istniały one już w chwili wydania zwierzęcia.

Art. 358.

Kupujący traci prawa z tytułu rękojmi, jeżeli w ciągu tygodnia po wykryciu wady głównej nie wyśle zawiadomienia o niej do sprzedawcy. Utrata prawa nie następuje, jeżeli sprzedawca wadę podstępnie zataił lub jeżeli miejsce zamieszkania sprzedawcy nie jest kupującemu wiadome.

Art. 359.

Kupujący może dochodzić sądownie praw z tytułu rękojmi za wady fizyczne w ciągu roku, a jeżeli chodzi o wady zwierząt, w ciągu 6 tygodni, w przeciwnym razie roszczenia jego gasną.

Czasokresy te biegną od dnia wydania, a jeżeli chodzi o wady zwierząt, co do których ustalone zostały w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej odrębne terminy rękojmi, od dnia, w którym dany termin upłynął.

Kupujący może dochodzić obniżenia ceny w drodze zarzutu także po upływie czasokresu, w ustępie pierwszym określonego, jeżeli w ciągu tego czasokresu zawiadomił sprzedawcę o wadzie.

Sprzedawca nie może korzystać z upływu tego czasokresu, jeżeli wadę podstępnie zataił.

Art. 360.

Przepisy niniejszej ustawy o rękojmi za wady fizyczne nie mają zastosowania do przypadku sprzedaży przez licytację publiczną.

Obowiązki kupującego.

Art. 361.

Kupujący obowiązany jest odebrać rzecz i zapłacić umówioną cenę.

Jeżeli rzecz ma być przesłana z innej miejscowości, kupujący obowiązany jest zapłacić cenę dopiero po nadejściu rzeczy do miejsca przeznaczenia i po umożliwieniu mu jej zbadania.

Art. 362.

Kupujący obowiązany jest zapłacić odsetki ustawowe od umówionej ceny od chwili, w której uzyskał używanie nabytego prawa, chyba że według umowy cena ma być zapłacona w terminie późniejszym.

Sprzedaż na próbę.

Art. 363.

Sprzedaż na próbę lub z zastrzeżeniem obejrzenia uważa się w razie wątpliwości za zawartą pod warunkiem zawieszającym, że kupujący uzna przedmiot sprzedaży za dobry. W braku oznaczenia w umowie czasu próby lub obejrzenia, sprzedawca może wyznaczyć kupującemu termin do oświadczenia się.

Warunek uważa się za spełniony, jeżeli kupujący rzecz odebrał, a nie oświadczył się w ciągu czasu próby.

Prawo odkupu.

Art. 364.

Prawo odkupu może być zastrzeżone w umowie sprzedaży na czas, nie przekraczający lat pięciu, zastrzeżone zaś na czas dłuższy ulega skróceniu do lat pięciu. Prawo to wyko-

nywa się przez oświadczenie sprzedawcy, skierowane do kupującego.

Art. 365.

Z chwilą wykonania prawa odkupu kupujący obowiązany jest przenieść z powrotem na sprzedawcę nabyte prawo za zwrotem ceny i kosztów sprzedaży oraz wartości nakładów, jakie poczynił, celem odwrócenia grożącej szkody, jak również tych, które zwiększyły wartość rzeczy, a to do wysokości przyrostu wartości istniejącego w chwili odkupu w porównaniu z wartością rzeczy w chwili otrzymania jej przez kupującego.

Jeżeli strony określiły w umowie sprzedaży cenę odkupu, przekraczającą cenę i koszty sprzedaży, sprzedawca może żądać obniżenia ceny odkupu do wartości przedmiotu sprzedaży w chwili wykonywania prawa odkupu, jednak nie niżej kwoty, określonej w ustępie poprzednim. Zrzeczenie się tego prawa jest nieważne.

Art. 366.

Jeżeli kupujący, mimo zastrzeżenia odkupu przez sprzedawcę, zbył lub obciążył nabyte prawo, albo dokonał istotnych zmian rzeczy, obowiązany jest usunąć prawa osób trzecich, względnie dokonać zmiany, albo wynagrodzić szkodę.

To samo dotyczy przypadku przymusowej sprzedaży nabytego prawa.

Art. 367.

Prawo odkupu służy sprzedawcy przeciwko osobom trzecim, jeżeli przedmiot sprzedaży nabyły, wiedząc o zastrzeżonym prawie odkupu, albo jeżeli prawo to było ujawnione w księdze hipotecznej (gruntowej).

Art. 368.

Prawo odkupu jest niezbywalne, a w razie przejścia na dziedziców sprzedawcy może być wykonane tylko w całości. Jeżeli zgasło względem jednego z nich, albo jeżeli jeden z dziedziców go nie wykonywa, pozostali są uprawnieni do wykonania go w całości.

Prawo pierwokupu.

Art. 369.

Kto zastrzegł sobie prawo pierwokupu, może je wykonać przez oświadczenie, skierowane do zobowiązanego, gdy ten zawarł z osobą trzecią umowę sprzedaży prawa, do którego się odnosi zastrzeżenie pierwokupu.

Jeżeli prawo pierwokupu służy wspólnie kilku osobom, może być wykonane tylko w całości. Jeżeli zgłosił względem jednego z uprawnionych lub jeżeli jeden z uprawnionych go nie wykonywa, pozostali mogą je wykonać w całości.

Art. 370.

Zobowiązany może zawrzeć z osobą trzecią umowę sprzedaży prawa, do którego się odnosi zastrzeżenie pierwokupu, jedynie pod warunkiem zawieszającym, że uprawniony nie wykona prawa pierwokupu w terminie oznaczonym.

Zobowiązany powinien niezwłocznie zawiadomić uprawnionego do pierwokupu o treści umowy, zawartej z osobą trzecią.

Prawo pierwokupu co do gruntów można wykonać w ciągu miesiąca, co do innych rzeczy w ciągu tygodnia od otrzymania tego zawiadomienia, o ile nie ustanowiono innych terminów.

Art. 371.

Jeżeli zobowiązany sprzedał nabyte prawo osobie trzeciej bezwarunkowo, albo jeżeli nie zawiadomił uprawnionego do pierwokupu o sprzedaży lub nadał do jego wiadomości warunki sprzedaży, niezgodne z rzeczywistością, uprawniony może żądać od niego wynagrodzenia szkody, a w przypadku złej wiary osoby trzeciej wykonać prawo pierwokupu wobec tej osoby.

Jeżeli uprawniony wykonywa prawo pierwokupu wobec osoby trzeciej, termin miesięczny, względnie tygodniowy, będzie od dnia, w którym uprawniony dowiedział się o uchycieniu ze strony zobowiązanego.

Art. 372.

Przez wykonanie prawa pierwokupu przychodzi do skutku umowa sprzedaży między zobowiązanym a uprawnionym pod temi samemi warunkami, pod jakimi zobowiązany zawarł umowę z osobą trzecią. Jednakże zastrzeżenia umowy z oso-

bą trzecią, mające na celu udaremnienie prawa pierwokupu, są bezskuteczne względem uprawnionego.

Jeżeli umowa z osobą trzecią przewiduje świadczenia dodatkowe, których uprawniony do pierwokupu nie może wykonać, mocen on jest jednakowoż skorzystać z prawa pierwokupu, uiszczając wartość tych świadczeń, chyba że nie dają się ocenić w pieniądzach, a bez nich umowa z osobą trzecią nie byłaby doszła do skutku.

Art. 373.

Jeżeli przedmiotem umowy z osobą trzecią jest sprzedaż prawa, do którego się odnosi zastrzeżenie pierwokupu, łącznie z innymi prawami, nie związanymi z prawem pierwokupu, zobowiązany może żądać rozciągnięcia prawa pierwokupu na te prawa, o ile nie dają się one oddzielić bez uszczerbku dla niego. Żądanie takie winien połączyć z zawiadomieniem uprawnionego do pierwokupu o zamierzonej sprzedaży.

Jeżeli osoba trzecia na mocy umowy ma zapłacić cenę kupna w terminie późniejszym, uprawniony do pierwokupu może korzystać z tego terminu tylko wtedy, gdy zabezpieczyc zapłatę ceny.

Art. 374.

Prawo pierwokupu upada, jeżeli zawiadomienie uprawnionego o sprzedaży prawa, do którego się odnosi zastrzeżenie pierwokupu, jest niewykonalne z powodu okoliczności, za które zobowiązany nie odpowiada.

Art. 375.

Jeżeli prawo pierwokupu było ujawnione w księdze hipotecznej (gruntowej), wpis praw na podstawie umowy sprzedaży, zawartej przez zobowiązanego z osobą trzecią, może nastąpić dopiero po wykreśleniu prawa pierwokupu.

Art. 376.

W braku odmiennej umowy, prawo pierwokupu jest niezbywalne.

TYTUŁ DRUGI.

Z a m i a n a.

Art. 377.

Przez umowę zamiany każda ze stron zobowiązuje się przenieść na drugą stronę własność lub inne prawo majątkowe

wzajemnie za zobowiązanie się do przeniesienia własności lub innego prawa majątkowego.

Art. 378.

Do zamiany stosuje się odpowiednio przepisy o sprzedaży.

ROZDZIAŁ IX.

Darowizna.

Postanowienia ogólne.

Art. 379.

Przez umowę darowizny darczyńca zobowiązuje się dokonać kosztem swego majątku bezpłatnego przysporzenia majątkowego na rzecz osoby obdarowanej.

Darczyńca może obciążyć obdarowanego obowiązkiem spełnienia oznaczonego świadczenia (zlecenie).

Art. 380.

Przepisy o darowiznie nie mają zastosowania:

1. jeżeli kto bez wynagrodzenia zobowiązuje się do usług lub odstępuje drugiemu używanie rzeczy, chociażby zazwyczaj za te usługi lub odstąpienie używania pobierał wynagrodzenie;

2. jeżeli kto zrzeka się prawa, którego jeszcze nie nabył lub które nabył w takich warunkach, że w razie zrzeczenia się prawo uważa się za nienabyte;

3. o ile przyrzeczone lub dokonane przysporzenie odpowiada obowiązkowi moralnemu, względem przyzwoitości lub zwyczajom.

Art. 381.

Przedmiotem darowizny nie może być zbycie lub obciążenie użytkowaniem majątku przyszłego ani w całości, ani w części.

Art. 382.

Kto wolę uczynienia darowizny oświadczył w sposób inny niż między obecnymi lub bezpośrednio zapomocą telefonu lub innego środka porozumiewania się na odległość i nie oznaczył czasu, w którego ciągu ma nastąpić przyjęcie, związany jest

swem oświadczeniem aż do chwili przyjęcia lub odrzucenia darowizny przez drugą stronę; jednak może wezwać drugą stronę do oświadczenia się, wyznaczając jej w tym celu stosowny termin. W razie bezskutecznego upływu tego terminu należy uważać darowiznę za nieprzyjętą.

Art. 383.

Kto w zamiarze uczynienia darowizny rozporządzi rzeczą na korzyść drugiego przez oddanie rzeczy w ręce osoby trzeciej, może darowiznę cofnąć, dopóki drugi nie został o zamiarze uczynienia mu darowizny zawiadomiony.

Art. 384.

Jeżeli przysporzenie do majątku obdarowanego nie następuje przez samo zawarcie umowy lub równocześnie z nią, potrzeba do ważności darowizny, aby oświadczenie darowizny sporządzone było na piśmie chyba że ustawa wymaga innej formy.

Jednakże późniejsze dopełnienie darowizny uchyla skutki braku formy, przewidzianej w ustępie poprzednim.

Obowiązki darczyńcy.

Art. 385.

Do obowiązków darczyńcy stosuje się odpowiednio przepisy o obowiązkach sprzedawcy, z zachowaniem postanowień poniższych.

Art. 386.

Darczyńca odpowiada za szkodę, wynikłą z niespełnienia lub nienależytego spełnienia świadczenia, tylko w razie działania rozmyślnego lub ciężkiego niedbalstwa.

W przypadku zwłoki z zapłatą darowanej sumy pieniężnej, odsetki zwłoki należą się dopiero od dnia wniesienia pozwu.

Art. 387.

Darczyńca odpowiada za szkodę, wyrządzoną obdarowanemu przez to, że wiedząc o wadach prawnych lub fizycznych darowanej rzeczy nie zawiadomił go o nich najpóźniej w chwili wydania rzeczy.

Wykonanie zlecenia.

Art. 388.

Darczyńca może domagać się wykonania zlecenia, związanego z darowizną, jeżeli wykonał swe zobowiązania, wynikające z umowy darowizny, a zlecenie nie ma na celu wyłącznie korzyści obdarowanego.

Prawo to przechodzi na dziedziców darczyńcy.

Jeżeli zlecenie ma na celu interes publiczny, wykonania zlecenia może żądać po śmierci darczyńcy także właściwa władza.

Osoba trzecia, która odnosi korzyść ze zlecenia, może się domagać jego wykonania według przepisów o umowach na korzyść osób trzecich.

Art. 389.

Jeżeli obdarowany nie wykonywa zlecenia bez uzasadnionej przyczyny, darczyńca, względnie jego dziedzice, mogą żądać zwrotu przedmiotu darowizny według przepisów o bezpodstawnem wzbogaceniu o tyle, o ile ten przedmiot musiałby być użyty na spełnienie zlecenia.

Jeżeli przedmiotem darowizny nie jest suma pieniężna, zwrot uskutecznia się przez zapłatę odpowiedniej sumy pieniężnej; jednak obdarowany może zwolnić się od obowiązku zapłaty tej sumy, zwracając przedmiot darowizny w naturze, w stanie, w jakim się w chwili zwrotu znajduje.

Odwolanie darowizny.

Art. 390.

Darczyńca może odwołać darowiznę, jeżeli od chwili, kiedy ją był przyrzekł, jego stosunki majątkowe tak się zmieniły, że nie może dopełnić darowizny bez uszczerbku dla własnego utrzymania, odpowiadającego jego stanowisku społecznemu, oraz bez uszczerbku ciężących na nim ustawowych obowiązków alimentarnych.

Art. 391.

Jeżeli darczyńca wpadnie w niedostatek po wykonaniu darowizny, obdarowany, o ile jest jeszcze zubożony skutkiem darowizny, ma obowiązek dostarczać darczyńcy środków, których mu brakuje do utrzymania, odpowiadającego jego stano-

wisku społecznemu i do dopełnienia ciężących na nim ustawowych obowiązków alimentarnych. Sumy, które obdarowany obowiązany jest płacić z tego tytułu, nie mogą przekraczać wysokości ustawowych odsetek od wartości wzbogacenia w chwili płatności tych sum.

Art. 392.

Darczyńca może odwołać darowiznę, nawet już wykonaną, jeżeli obdarowany dopuści się względem niego ciężkiej niewdzięczności przez wykroczenie, nadające się do dochodzenia karno-sądowego, albo stanowiące naruszenie obowiązków familijno-prawnych.

Art. 393.

Odwołanie darowizny z powodu niewdzięczności może nastąpić tylko w ciągu roku od chwili, kiedy uprawniony do odwołania dowiedział się o niewdzięczności obdarowanego.

Odwołanie jest wyłączone, jeżeli darczyńca przebaczył obdarowanemu, jak również po śmierci obdarowanego.

Prawo odwołania darowizny z powodu niewdzięczności służy dziedzicom darczyńcy, jeżeli istniało jeszcze w chwili jego śmierci, albo gdy powstało skutkiem tego, że obdarowany rozmyślnie pozbawił darczyńcę życia.

Art. 394.

Odwołanie wykonywa się przez oświadczenie, skierowane do obdarowanego.

Zwrot przedmiotu darowizny następuje według przepisów o zwrocie nienależnego świadczenia.

Od chwili wykroczenia, uzasadniającego odwołanie, obdarowany odpowiada jak posiadacz w złej wierze.

Art. 395.

Zastępca ustawowy osoby ubezwłasnowolnionej lub uznanej za marnotrawcę może domagać się sądownie unieważnienia darowizny, dokonanej przez tę osobę przed jej ubezwłasnowolnieniem lub uznaniem za marnotrawcę, o ile darowizna, ze względu na wartość darowanego przedmiotu i brak poważnych pobudek moralnych, jest nadmierna.

Powództwo może być wytoczone w ciągu dwóch lat od chwili wykonania darowizny.

ROZDZIAŁ X.

Najem i dzierżawa.

TYTUŁ PIERWSZY.

N a j e m.

Postanowienia ogólne.

Art. 396.

Przez umowę najmu wypuszczający w najem zobowiązuje się zezwolić biorącemu w najem na używanie rzeczy przez czas oznaczony lub nieoznaczony za zapłatą umówionego czynszu.

Czynsz może być oznaczony w pieniądzach lub w świadczeniach innego rodzaju.

Art. 397.

Umowa najmu mieszkania na rok lub dłużej powinna być pismem stwierdzona. To samo obowiązuje co do umów, zawartych na czas życia wypuszczającego lub biorącego w najem.

W razie pominięcia tej formy, najem uważa się za zawarty na czas nieoznaczony.

Art. 398.

Najem nieruchomości, zawarty na czas dłuższy, niż lat 36, a najem mieszkania, zawarty na czas dłuższy, niż lat 10, uważa się po upływie lat 36, względnie lat 10 za zawarty na czas nieoznaczony.

Jeżeli czynsz w całości lub części jest oznaczony w pracy osobistej na rzecz wypuszczającego w najem, najem zawarty na czas dłuższy, niż lat pięć, uważa się po upływie lat pięciu za zawarty na czas nieoznaczony.

Obowiązki wypuszczającego w najem.

Art. 399.

Wypuszczający w najem powinien wydać biorącemu w najem przedmiot najmu w terminie umówionym, w stanie

do umówionego użytku zdatnym i utrzymywać go w takim stanie przez czas trwania najmu.

Drobne naprawy połączone z zwyczajnym użytkowaniem rzeczy oraz karmienie najętego zwierzęcia przez czas trwania najmu obciążają biorącego w najem.

Wypuszczający w najem nie jest obowiązany do odbudowy rzeczy najętej, zniszczonej wskutek wypadku.

Art. 400.

Gdyby przy wydaniu przedmiotu najmu okazała się potrzeba napraw, które obciążają wypuszczającego w najem, albo gdyby taka potrzeba powstała w czasie trwania najmu, a wypuszczający w najem, mimo otrzymania zawiadomienia, nie uskutecznił tych napraw w czasie odpowiednim, biorący w najem może je uskutecznić na koszt wypuszczającego w najem.

Po upływie 6 miesięcy od dnia zwrotu rzeczy najętej, biorący w najem nie może domagać się zwrotu wydatków na naprawy, obciążające wypuszczającego w najem, ani wydatków, poniesionych na ochronę rzeczy od zniszczenia lub uszkodzenia.

Art. 401.

Wypuszczający mieszkanie w najem obowiązany jest umożliwić biorącemu w najem dostęp do mieszkania oraz korzystanie z urządzeń, przeznaczonych do wspólnego użytku mieszkańców.

Art. 402.

Gdy w czasie wydania przedmiot najmu ma wady lub braki, niezgodne z umową lub zmniejszające jego użyteczność albo utrudniające jego używanie, albo gdy takie wady lub braki powstaną później z przyczyn, za które biorący w najem nie odpowiada, biorący w najem wolny jest przez czas trwania wady lub braku od obowiązku płacenia czynszu w takim stosunku, w jakim nastąpiło zmniejszenie użyteczności przedmiotu najmu.

Gdyby, mimo istnienia wady lub braku, czynsz został w całości zapłacony, biorący w najem może żądać zwrotu w odpowiednim stosunku.

Nie można wystąpić z roszczeniem o zwrot po upływie 6 miesięcy od chwili zapłaty, a gdyby zapłata nastąpiła przed ukazaniem się wady, od chwili ukazania się wady.

Art. 403.

Gdy przedmiot najmu ma wady lub braki, które czynią przewidziany w umowie użytek niemożliwym, biorący w najem może odstąpić od umowy, jeżeli wady te lub braki istniały już przy wydaniu, a gdy powstały później, jeżeli wypuszczający w najem nie usunął ich w odpowiednim czasie, mimo że został o nich zawiadomiony, albo jeżeli usunąć się nie dadzą.

Jeżeli wady lub braki najętego mieszkania są tego rodzaju, że zagrażają zdrowiu biorącego w najem lub jego domowników, biorący w najem może odstąpić od umowy, chociażby zgóry zrzekł się tego prawa.

Art. 404.

Postanowienia dwóch artykułów poprzedzających znajdują odpowiednie zastosowanie w przypadku, gdy ze względu na prawa osoby trzeciej przedmiot najmu zostanie odebrany w całości lub w części, jak również w przypadku, gdy ze względu na te prawa biorący w najem napotka przeszkody w określonym w umowie używaniu przedmiotu najmu.

Art. 405.

Gdy osoba trzecia dochodzi przeciwko biorącemu w najem praw do rzeczy najętej, któreby mu mogły przeszkodzić w wykonywaniu uprawnień, wynikających z umowy najmu, powinien on niezwłocznie zawiadomić o tem wypuszczającego w najem, stosownie do przepisów kodeksu postępowania cywilnego o wskazaniu poprzednika.

W przypadku takim wypuszczający w najem obowiązany jest wstąpić do sprawy na miejsce biorącego w najem, w sposób przewidziany w kodeksie postępowania cywilnego.

Gdy biorący w najem zaniecha zawiadomienia, w ustępie pierwszym przewidzianego, odpowiada względem wypuszczającego w najem za wynikłą stąd szkodę.

Art. 406.

W przypadku, gdy używanie rzeczy najętej przez biorącego w najem zostanie zakłócone lub utracone wskutek samowolnych czynów osób trzecich, nie roszcujących sobie żadnego prawa do tej rzeczy, biorący w najem mocen jest, bez obowiązku zawiadomienia o tem wypuszczającego w najem,

wystąpić w imieniu własnym przeciwko tym osobom ze skargą o ochronę zakłóconego lub o przywrócenie utraconego posiadania.

Art. 407.

W braku odmiennej umowy wypuszczający w najem ponosi ciężary, dotyczące przedmiotu najmu, a nie włożone przez ustawę na biorącego w najem.

Obowiązki biorącego w najem.

Art. 408.

Biorący w najem ma obowiązek przez czas trwania najmu używać rzeczy najętej ze starannością dobrego gospodarza i w sposób określony umową, a gdy umowa nie określa sposobu używania, w sposób odpowiadający przeznaczeniu rzeczy.

Jeżeli w czasie najmu okaże się potrzeba napraw, które obciążają wypuszczającego w najem, biorący w najem powinien zawiadomić go o tem niezwłocznie, w przeciwnym razie odpowiada za szkodę.

Biorący w najem mieszkanie powinien stosować się do porządku domowego, o ile ten nie jest sprzeczny z uprawnieniami, z umowy wynikającymi, nadto zaś powinien liczyć się o ile możliwości z potrzebami innych mieszkańców i sąsiadów.

Art. 409.

Bez pozwolenia wypuszczającego w najem nie wolno biorącemu czynić w rzeczy najętej zmian, któreby naruszały jej substancję.

Nie są uważane za zmiany substancji: zaprowadzenie w mieszkaniu wodociągu, oświetlenia elektrycznego, gazu, telefonu, radja i innych tego rodzaju urządzeń, o ile sposób ich urządzenia nie sprzeciwia się obowiązującym przepisom, chyba wypuszczający w najem wykazał, że w danych okolicznościach zmiany takie nie są wskazane ze względu na bezpieczeństwo nieruchomości. O ile do powyższych urządzeń potrzebne jest współdziałanie wypuszczającego w najem, biorący w najem może domagać się tego współdziałania za zwrotem wynikających stąd kosztów.

Art. 410.

Gdy biorący w najem używa rzeczy w sposób niezgodny z jej przeznaczeniem lub umową i mimo upomnienia nie przestaje jej używać w ten sposób, albo gdy zaniedbuje rzecz tak, że narażona zostaje na znaczne uszkodzenie, wreszcie gdy biorący w najem mieszkanie wykracza w sposób rażący lub uporczywy przeciwko obowiązującemu porządkowi domowemu, albo gdy przez nieprzyzwoite zachowanie się wywołuje zgorzenie u innych mieszkańców lub sąsiadów, wypuszczający w najem może odstąpić od umowy i żądać wynagrodzenia szkody.

Art. 411.

Jeżeli w ciągu trwania najmu mieszkania budynek wymaga napraw, których nie można odłożyć aż do ukończenia najmu, biorący w najem powinien znosić niedogodności, jakie mu naprawy sprawiają, jednakże ma prawo żądać obniżenia czynszu w stosunku do czasu i do części budynku, której używania był pozbawiony.

Jeżeli naprawy są tego rodzaju, że w czasie ich uskutecznienia mieszkanie jest niezdatne do użytku, zastrzeżonego w umowie, biorący w najem ma prawo od umowy odstąpić.

Art. 412.

Biorący w najem obowiązany jest uiszczać czynsz najmu w terminie umówionym, a gdy termin nie jest w umowie oznaczony, w terminie zwyczajowo przyjętym.

Jeżeli termin płatności nie jest oznaczony ani przez umowę, ani przez zwyczaj, czynsz winien być uiszczony z góry, a to: gdy najem ma trwać krócej niż miesiąc, za cały czas najmu, gdy ma trwać dłużej niż miesiąc lub gdy umowa była zawarta na czas nieoznaczony — miesięcznie.

Art. 413.

Gdy biorący w najem z własnej winy, albo z przyczyn, dotyczących jego osoby, nie może wcale używać rzeczy najętej lub może jej używać tylko w ograniczonym zakresie, obowiązany jest mimo to płacić czynsz, jeżeli wypuszczający w najem gotów być wydać mu, względnie pozostawić mu rzecz w stanie zdatnym do umówionego używania.

Biorący w najem mocen jest w tym przypadku potrącić to, co skutkiem zaniechania przez niego używania wypuszczający w najem oszczędził lub uzyskał przez inne użycie rzeczy.

Art. 414.

Celem zabezpieczenia czynszu za mieszkanie, zalegającego nie dłużej jak rok, służy wypuszczającemu w najem ustawowe prawo zastawu na wniesionych do mieszkania ruchomościach biorącego w najem i członków jego rodziny, z nim razem mieszkających, o ile ruchomości te nie są zwolnione od przymusowego zajęcia.

Art. 415.

Ustawowe prawo zastawu wypuszczającego w najem gładne, gdy rzeczy zostaną z mieszkania wyniesione.

Wypuszczający w najem może się sprzeciwić wyniesieniu rzeczy i zatrzymać je na własne niebezpieczeństwo, dopóki zaległy czynsz nie będzie zapłacony albo zabezpieczony.

Gdy rzeczy mają być wyniesione z mieszkania skutkiem zarządzenia władzy, wypuszczający w najem zachowuje swoje prawo zastawu, jeżeli w ciągu trzech dni zgłosi je u władzy, która wyniesienie zarządziła.

Zakończenie najmu.

Art. 416.

Najem kończy się z upływem czasu, na który był zawarty, o ile w umowie nie zastrzeżono, że, w razie zaniechania wypowiedzenia na pewien czas przed końcem najmu, najem przedłuży się na czas oznaczony lub nieoznaczony.

Gdy czas trwania najmu nie był oznaczony, wówczas zarówno wypuszczający, jak i biorący w najem mogą zakończyć stosunek najmu przez wypowiedzenie.

Jednakże umowa, zawarta na czas życia wypuszczającego lub biorącego w najem, nie może być wypowiedziana przez żadną ze stron.

Art. 417.

W braku umownego terminu wypowiedzenia, najem, zawarty na czas nieoznaczony, można wypowiedzieć, gdy

czynsz jest płatny rocznie — najpóźniej na 3 miesiące naprzód na koniec kwartału kalendarzowego, gdy czynsz jest płatny miesięcznie — na 14 dni naprzód na koniec miesiąca kalendarzowego; gdy czynsz jest płatny w krótszych odstępach czasu — na trzy dni naprzód, gdy najem jest dzienny — na jeden dzień naprzód.

Postanowienia powyższe obowiązują także w przypadkach, gdy prawo wypowiedzenia wynika z samej ustawy.

Art. 418.

Najem nie gaśnie ani przez śmierć wypuszczającego, ani przez śmierć biorącego w najem.

W razie śmierci biorącego w najem mieszkanie, jego wstępni, zstępni, małżonek i rodzeństwo, mieszkający z nim stale razem aż do chwili jego śmierci, wstępują w umowę najmu i odpowiadają solidarnie za wynikające stąd zobowiązania. Jednak osoby te mogą wypowiedzieć najem z zachowaniem ustawowych terminów wypowiedzenia.

W razie wypowiedzenia najmu przez niektóre z wymienionych osób, najem gaśnie względem tych, które wypowiedzenia dokonały.

Art. 419.

Osoby, pozostające na służbie państwowej, mogą w razie przeniesienia służbowego do innej miejscowości rozwiązać umowę najmu mieszkania, zawartą na czas oznaczony, z zachowaniem ustawowych terminów wypowiedzenia.

Art. 420.

Gdy po upływie czasu, określonego w umowie albo w wypowiedzeniu, biorący w najem używa nadal rzeczy za wyraźną lub milczącą zgodą wypuszczającego w najem, uważa się, że najem został przedłużony na czas nieoznaczony.

Art. 421.

Po zakończeniu najmu biorący w najem lub osoba, której biorący w najem oddał rzecz do używania lub w podnajem, obowiązani są zwrócić wypuszczającemu w najem lub tegoż następcy prawnemu przedmiot najmu w stanie niepogorszonym.

Domniemywa się, że przedmiot najmu został wydany biorącemu w najem w stanie dobrym, do użytku zdatnym.

Art. 422.

Biorący w najem nie odpowiada ani za zużycie, będące następstwem prawidłowego używania, ani za uszkodzenie lub zniszczenie wskutek wypadku.

Roszczenia o wynagrodzenie szkody z powodu, że rzecz została zwrócona w stanie gorszym, niż ten, w jakim była wydana biorącemu w najem, przedawniają się z upływem 6 miesięcy od dnia zwrotu.

Art. 423.

Jeżeli biorący w najem poczynił budowy, sadzenia lub inne ulepszenia, zwiększające wartość najętej nieruchomości, wypuszczający w najem, w braku odmiennej umowy, ma prawo je zatrzymać za zapłatą sumy, odpowiadającej ich wartości w chwili zwrotu, jednak może żądać, aby biorący w najem je usunął.

Odstąpienie używania przedmiotu najmu i podnajem.

Art. 424.

Biorący w najem może przedmiot najmu w całości lub części oddać osobie trzeciej do używania albo w podnajem, jeżeli mu tego w umowie nie wzbroniono.

Odpowiada za to, że osoba trzecia będzie używała przedmiotu najmu zgodnie z jego obowiązkami.

Umowa o używanie lub o podnajem gaśnie przez zakończenie stosunku najmu, jeżeli jej zgaśnięcie nie nastąpiło wcześniej z innych przyczyn.

Zbycie przedmiotu najmu.

Art. 425.

W razie zbycia przedmiotu najmu w czasie trwania najmu nabywca wstępuje z mocy samego prawa w stosunek najmu na miejsce zbywcy, może jednak wypowiedzieć najem z zachowaniem terminów ustawowych.

Powyższe prawo wypowiedzenia mu nie służy, jeżeli najem był ujawniony w księdze hipotecznej (gruntowej).

Art. 426.

Gdy najem nie był ujawniony w księdze hipotecznej (gruntowej), lecz w chwili nabycia rzecz była już wydana biorącemu w najem, albo nabywca wiedział o istnieniu najmu, nabywca może wypowiedzieć najem dopiero po upływie roku z zachowaniem ustawowego lub krótszego umownego terminu wypowiedzenia, chyba że z umowy służy mu prawo wcześniejszego wypowiedzenia, albo najem gaśnie wcześniej bez wypowiedzenia.

Art. 427.

Jeżeli wskutek wypowiedzenia przez nabywcę biorący w najem musi oddać przedmiot najmu wcześniej, niż byłby obowiązany stosownie do umowy najmu, może żądać od zbywcy wynagrodzenia szkody z powodu niewykonania umowy.

W przypadku takim biorący w najem powinien niezwłocznie zawiadomić zbywcę o przedwczesnym wypowiedzeniu, w przeciwnym razie zbywca może mu przeciwstawić wszelkie zarzuty, których podniesienie uczyniłoby wypowiedzenie ze strony nabywcy bezskutecznym, a których biorący w najem nie podniósł.

Art. 428.

Jeżeli czynsz został zapłacony do rąk zbywcy zgóry za więcej niż jeden okres płatności, biorący w najem może przeciwstawić nabywcy tę zapłatę tylko wtedy, gdy była ujawniona w księdze hipotecznej (gruntowej).

Art. 429.

Przepisy o wpływie zbycia rzeczy wynajętej na stosunek najmu mają odpowiednie zastosowanie w przypadku, gdy wypuszczający w najem ustanowi na rzeczy wynajętej prawo rzeczowe, którego wykonywanie pozostaje w sprzeczności z wykonywaniem prawa najmu.

TYTUŁ DRUGI.

D z i e r ż a w a.

Postanowienia ogólne.

Art. 430.

Przez umowę dzierżawy wydzierżawiający zobowiązuje się zezwolić dzierżawcy na używanie i użytkowanie rzeczy, w szczególności na wytwarzanie z niej i pobieranie owoców przez czas oznaczony lub nieoznaczony za zapłatą umówionego czynszu.

Czynsz może być oznaczony w pieniądzech lub w rzeczach zamiennych innego rodzaju albo w ułamkowej części owoców rzeczy.

Art. 431.

Przepisy o najmie mają odpowiednie zastosowanie do dzierżawy, ze zmianami wskazanymi w artykułach poniższych.

Art. 432.

Umowa dzierżawy na czas dłuższy, niż rok, powinna być pismem stwierdzona.

W razie pominięcia tej formy uważa się dzierżawę za zawartą na jeden rok.

Art. 433.

Dzierżawa zawarta na czas dłuższy niż lat 36, uważa się po upływie lat 36-ciu za zawartą na czas nieoznaczony.

Obowiązki stron.

Art. 434.

Przed rozpoczęciem dzierżawy nieruchomości, strony obowiązane są sporządzić i podpisać dokładny wykaz budynków i przynależności oraz opis ich stanu, a przy dzierżawie gruntów rolnych także opis stanu zagospodarowania w chwili rozpoczęcia dzierżawy, w szczególności zasiewów, jakie dzierżawca otrzymuje.

Art. 435.

Wydzierżawiający wtedy tylko obowiązany jest wydać dzierżawcy inwentarz żywy i martwy, znajdujący się na gruncie, gdy inwentarz ten został również wydzierżawiony.

W tym przypadku strony obowiązane są sporządzić przed rozpoczęciem dzierżawy spis sztuk inwentarza z podaniem ich jakości i stanu utrzymania.

Art. 436.

Jeżeli dzierżawca obejmuje inwentarz wydzierżawiającego, obowiązany jest utrzymywać poszczególne sztuki inwentarza żywego i zastępować sztuki ubywające w naturalnym toku rzeczy młodemi, uzyskanymi z inwentarza w granicach prawidłowej gospodarki.

Poza tym przypadkiem do zastąpienia sztuk, ubywających z przyczyn, za które dzierżawca nie odpowiada, obowiązany jest wydzierżawiający. Jeżeli nie uczyni tego niezwłocznie po otrzymaniu zawiadomienia o ubytku, albo gdy porozumienie się z nim spowodowałoby zwłokę niepożądaną ze względu na prawidłowy tok gospodarki, dzierżawca może uzupełnić braki na rachunek wydzierżawiającego i potrącić ten wydatek z najbliższej raty dzierżawnej.

Art. 437.

Naprawy, połączone ze zwyczajnym użytkowaniem przedmiotu dzierżawy, w szczególności przy dzierżawie gruntów rolnych naprawy dróg, mostów, ogrodzeń, studzien, budynków mieszkalnych i gospodarczych, obciążają dzierżawcę.

Do napraw, obciążających wydzierżawiającego, należy w szczególności odbudowa wydzierżawionych budynków, zniszczonych wskutek wypadku, jeżeli dzierżawca nie może bez nich prowadzić prawidłowej gospodarki.

Art. 438.

Dzierżawca ma obowiązek korzystać z przedmiotu dzierżawy według zasad prawidłowej gospodarki. W szczególności przy dzierżawie gruntów rolnych obowiązany jest utrzymywać odpowiedni inwentarz żywy i martwy, uprawiać i użyźniać ziemię.

Bez zezwolenia wydzierżawiającego dzierżawca nie może przedsięwziąć takich zmian w zagospodarowaniu przedmiotu dzierżawy, które byłyby niezgodne z jego dotychczasowym przeznaczeniem.

Art. 439.

Jeżeli terminy płatności czynszu nie są określone ani przez umowę, ani przez zwyczaj, należy płacić czynsz corocznie zdołu, po upływie każdego roku dzierżawy.

Art. 440.

Jeżeli wskutek niezwykłych wypadków, zwłaszcza klęsk żywiołowych, zwyczajny przychód z przedmiotu dzierżawy uległ znacznemu zmniejszeniu, sędzia może przy dzierżawie, zawartej na krótki okres czasu, obniżyć odpowiednio czynsz, przypadający za odnośny okres gospodarczy.

Wszelka umowa, przez którą dzierżawca zrzeka się z góry prawa żądania takiego obniżenia, jest nieważna bez względu na czas, kiedy była zawarta.

Art. 441.

Do ruchomości, objętych ustawowem prawem zastawu wydzierżawiającego należą także, pod warunkami ustalonymi przez odpowiednie przepisy o najmie, znajdujące się w przedmiocie dzierżawy rzeczy, służące do prowadzenia gospodarstwa lub przemysłu, a w szczególności przy dzierżawie gruntów płody oraz inwentarz żywy i martwy.

Prawo zastawu wydzierżawiającego rozciąga się nawet na przedmioty, będące własnością osób trzecich, chyba że w chwili wniesienia tych przedmiotów wydzierżawiający wiedział o tem, że są własnością osoby trzeciej.

Zakończenie dzierżawy.

Art. 442.

W braku umownego terminu wypowiedzenia, można wypowiedzieć dzierżawę, o ile wypowiedzenie jest dopuszczalne, na sześć miesięcy naprzód przed upływem roku dzierżawnego.

Art. 443.

Po zakończeniu dzierżawy, dzierżawca powinien, w braku odmiennej umowy, zwrócić rzecz w takim stanie zagospodarowania, jaki odpowiada prawidłowej gospodarce.

Art. 444.

Przy dzierżawie gruntów rolnych dzierżawca może żądać zwrotu wydatków na zasiewy, dokonane i oddane zgodnie z poprzednim artykułem wydzierżawiającemu przy zakończeniu dzierżawy, o ile wbrew zasadom prawidłowej gospodarki nie otrzymał takich zasiewów przy rozpoczęciu dzierżawy, albo gdy dzierżawa kończy się przed upływem roku dzierżawnego, w którym plony z tych zasiewów miały być zebrane.

Art. 445.

Jeżeli dzierżawa kończy się przed upływem roku dzierżawnego, dzierżawca obowiązany jest zapłacić czynsz w takim stosunku, w jakim użytki, które pobrał lub mógł pobrać w czasie trwania dzierżawy w tym roku, pozostają do użytków z całego roku dzierżawnego.

Odstąpienie używania przedmiotu dzierżawy i poddzierżawa.

Art. 446.

Bez zgody wydzierżawiającego dzierżawca nie ma prawa oddawać przedmiotu dzierżawy w całości osobie trzeciej do używania i użytkowania, ani go poddzierżawiać.

ROZDZIAŁ XI.

Użyczenie.

Postanowienia ogólne.

Art. 447.

Przez wydanie rzeczy użyczonej, użyczający zobowiązuje się zezwolić biorącemu na bezpłatne jej używanie przez czas oznaczony lub nieoznaczony.

Art. 448.

Przedmiotem użyczenia mogą być wszelkie rzeczy, których można używać bez zużycia.

Obowiązki stron.

Art. 449.

Gdy rzecz użyczona ma takie wady, że może wyrządzić szkodę temu, kto jej używa, użyczający obowiązany jest względem biorącego do wynagrodzenia wynikłej stąd szkody, jeżeli znając wady nie ostrzegł go o nich.

Art. 450.

Jeżeli w umowie nie określono sposobu używania, biorący może używać rzeczy w sposób odpowiadający jej naturze i przeznaczeniu.

Nie wolno mu bez zezwolenia użyczającego oddawać jej do używania osobie trzeciej.

Art. 451.

Biorący do używania obowiązany jest czuwać starannie nad zachowaniem rzeczy w stanie, w jakim ją otrzymał.

Nie może oddawać rzeczy na przechowanie innej osobie, chyba że jest do tego zmuszony okolicznościami albo upoważniony przez umowę.

Jeżeli służy mu prawo do oddania rzeczy na przechowanie innej osobie, obowiązany jest zawiadomić natychmiast użyczającego, u kogo rzecz złożył i odpowiada wtedy tylko za winę popełnioną przy wyborze tej osoby. W razie zaniechania zawiadomienia odpowiada za winę wybranej przez siebie osoby, jak za swą własną winę.

Art. 452.

Biorący do używania odpowiada za przypadkowe zagnięcie lub uszkodzenie rzeczy, jeżeli używa jej w sposób niezgodny z umową lub przeznaczeniem, albo gdy, nie będąc do tego upoważniony przez umowę ani zmuszony przez okoliczności, odda rzecz innej osobie, a rzecz nie byłaby uległa wypadkowi, gdyby jej używał w sposób właściwy, albo gdyby ja był u siebie zatrzymał.

Art. 453.

Biorący do używania ponosi zwyczajne koszty utrzymania rzeczy, w szczególności koszty karmienia użyczonych

zwierząt, ma natomiast prawo żądać od użyczającego zwrotu innych nakładów, stosownie do przepisów o sprawowaniu cudzych interesów bez zlecenia.

Art. 454.

Gdy dwie lub więcej osób wspólnie wzięło rzecz do używania, odpowiadają solidarnie.

Zakończenie użyczenia.

Art. 455.

Jeżeli umowę użyczenia zawarto na czas nieoznaczony, użyczenie kończy się, gdy biorący uczynił z rzeczy użytek, odpowiadający umowie, albo gdy upłynął czas, w którym ten użytek mógł być uczynić.

Użyczający może żądać wcześniejszego zwrotu, gdy biorący używa rzeczy niezgodnie z umową albo z naturą lub przeznaczeniem rzeczy, gdy ją zaniedbuje, gdy odda ją innej osobie, nie będąc do tego upoważniony przez umowę ani zmuszony okolicznościami, wreszcie gdy rzecz stanie się potrzebna samemu używającemu z powodów, nie przewidzianych w chwili zawarcia umowy.

Użyczenie kończy się ze śmiercią biorącego, jeżeli umowa inaczej nie postanawia.

Art. 456.

Po zakończeniu użyczenia biorący do używania, jak również osoba, której biorący rzecz oddał, obowiązani są zwrócić rzecz użyczającemu lub jego następcy prawnemu w stanie nie pogorszonym.

Art. 457.

Roszczenia biorącego do używania o zwrot wydatków i nakładów oraz o odszkodowanie, jak również roszczenia użyczającego o wynagrodzenie szkody, zrzędzonej pogorszeniem rzeczy użyczonej, przedawniają się z upływem sześciu miesięcy, licząc od dnia zwrotu rzeczy użyczonej użyczającemu.

ROZDZIAŁ XII.

Pożyczka.

Postanowienia ogólne.

Art. 458.

Przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego przedmiot pożyczki, a biorący zobowiązuje się zwrócić przedmiot pożyczki w rzeczach tego samego rodzaju i takiej samej jakości.

Przedmiotem pożyczki mogą być pieniądze lub inne rzeczy zamienne.

Art. 459.

Zobowiązanie udzielenia pożyczki pieniężnej ponad tysiąc złotych winno być pismem stwierdzone.

Obowiązki stron.

Art. 460.

Dający pożyczkę może odstąpić od umowy i odmówić wypłaty kapitału pożyczkowego, jeżeli zwrot tego kapitału jest wątpliwy z powodu złego stanu majątkowego drugiej strony.

Prawo to nie służy osobie, która w czasie zawarcia umowy o złym stanie majątkowym drugiej strony wiedziała lub z łatwością mogła się była dowiedzieć.

Art. 461.

Jeżeli rzecz, dana tytułem pożyczki, ma takie wady, że może wyrządzić szkodę biorącemu, mocen on jest odstąpić od umowy i zwrócić otrzymane rzeczy w naturze, a dający pożyczkę obowiązany jest wynagrodzić mu wynikłą stąd szkodę, jeżeli wiedział o wadach i nie ostrzegł go o nich.

Art. 462.

Roszczenie biorącego pożyczkę o wydanie przedmiotu pożyczki przedawnia się z upływem 6 miesięcy od chwili, gdy dający pożyczkę dopuścił się zwłoki.

Art. 463.

W braku odmiennej umowy biorący pożyczkę oprocentowaną obowiązany jest do podjęcia kapitału pożyczkowego.

Obowiązek ten przedawnia się z upływem 6 miesięcy od chwili, gdy biorący pożyczkę uzyskał możliwość żądania wypłaty pożyczki.

Art. 464.

Jeżeli kapitał pożyczkowy składa się z pieniędzy, biorący pożyczkę powinien zwrócić sumę pieniężną równą tej, jaką otrzymał.

Art. 465.

Gdyby wskutek niezwykłych przewrotów gospodarczych siła nabywczą pieniądza, w którym ma nastąpić zwrot pożyczki, spadła tak znacznie po wypłacie kapitału, a przed jego zwrotem, że zwolnienie się z długu przez zapłatę sumy otrzymanej pociągałoby za sobą nieprzewidziany w umowie zysk dłużnika, a stratę wierzyciela, wówczas sąd, uwzględniając wszystkie okoliczności, oznaczy według własnego uznania sumę, jaką dłużnik zwrócić powinien.

Art. 466.

Jeżeli według umowy zwrot pożyczki ma nastąpić w oznaczonym rodzaju pieniądza krajowego lub zagranicznego, zmiany wartości tego rodzaju pieniądza nie wchodzi w rachubę.

Jeżeli w przypadku powyższym wypłata kapitału pożyczkowego nastąpiła w innym rodzaju pieniądza, należy sumę wypłaconą przerachować na pieniądze tego rodzaju, w którym ma nastąpić zwrot, według kursu z czasu i miejsca wypłaty kapitału pożyczkowego.

Art. 467.

Jeżeli biorący pożyczkę zobowiązał się ją zwrócić według równowartości szlachetnego kruszcu lub waluty obcej, powinien przerachować sumę, jaką otrzymał, na kruszec lub walutę obcą według kursu z czasu i miejsca wypłaty kapitału pożyczkowego i zwrócić wierzycielowi sumę, wynikającą z tego przerachowania w pieniądzech, mających prawny obieg w kraju, według kursu z czasu i miejsca zwrotu pożyczki.

Art. 468.

Jeżeli kapitał pożyczkowy składa się z rzeczy zamien-nych innych, niż pieniądze, biorący pożyczkę obowiązany jest zwrócić taką samą ilość rzeczy tej samej jakości, jaką otrzymał.

Jeżeli przedmiotem pożyczki są papiery na okaziciela, a w terminie wymagalności zwrotu pożyczki papierów tych nie ma już w obiegu, biorący pożyczkę obowiązany jest zapłacić ich wartość w chwili zwrotu, a w razie wycofania ich z obiegu, ich wartość według ceny umorzenia.

Art. 469.

Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, biorący pożyczkę może ją zwrócić w każdej chwili, bez względu na to, czy termin oddania był oznaczony, czy nieoznaczony. Jeżeli pożyczka była oprocentowana, dłużnik nie może, w braku odmiennej umowy, zwracać kapitału przed nadejściem oznaczonego terminu.

Art. 470.

Gdy osoba trzecia wystąpi z roszczeniem do rzeczy od-danych jako przedmiot pożyczki, biorący pożyczkę powinien niezwłocznie zawiadomić o tem dającego. Gdy to uczyni, będzie zwolniony od długu do wysokości tego, co był zmu-szony wydać osobie trzeciej. Jeżeli zaniedbał zawiadomie-nia, dający pożyczkę będzie mógł żądać zwrotu pożyczki o tyle, o ile pozbawienie biorącego rzeczy nastąpiło skutkiem niepodniesienia zarzutów, jakie służyły dającemu pożyczkę.

Art. 471.

Jeżeli od pożyczki zastrzeżono odsetki, należy je uiszczać, w braku odmiennej umowy, po upływie każdego roku od dnia podjęcia kapitału pożyczkowego, a jeżeli pożyczka ma być zwrócona przed upływem roku, przy jej zwrocie.

Art. 472.

Zaległe odsetki wolno doliczyć do kapitału i oprocento-wać, jeżeli zalegają dłużej niż rok i jeżeli biorący pożyczkę został bezskutecznie wezwany o ich zapłatę.

ROZDZIAŁ XIII.

Umowy o świadczenie usług.

TYTUŁ PIERWSZY.

Umowa o pracę.

Postanowienia ogólne.

Art. 473.

Przez umowę o pracę pracownik zobowiązuje się do pełnienia dla pracodawcy pracy za wynagrodzeniem przez czas oznaczony lub nieoznaczony.

Art. 474.

Uważa się, że praca ma być pełniona za wynagrodzeniem, chyba że wynikało z treści umowy albo z okoliczności, że pracownik zobowiązał się pełnić ją bez wynagrodzenia.

Jeżeli umowa nie określa rodzaju i rozmiaru pracy albo wysokości i rodzaju wynagrodzenia, należy w tym względzie stosować obowiązującą w miejscu pełnienia pracy taryfę lub przyjęte zwyczaje. W ich braku można żądać pracy i wynagrodzenia, jakie w danych okolicznościach uchodzą za odpowiednie.

Art. 475.

Umowa o pracę, zawarta na czas życia pracodawcy lub pracownika, powinna być pismem stwierdzona.

Art. 476.

Układ zawarty co do warunków pracy między pracodawcą albo prawnie istniejącym związkiem pracodawców z jednej strony, a pracownikami albo prawnie istniejącym związkiem pracowników z drugiej strony (umowa taryfowa, układ zbiorowy), obowiązuje, w braku szczególnego postanowienia ustawy, tylko osoby, które układ zawarły, lub które należą do związku, uprawnionego do zawierania takich układów.

Postanowienia umów o pracę sprzeczne z postanowieniami układu zbiorowego, są nieważne. Zamiast nich mają moc względem obu stron odpowiednie postanowienia układu

zbiorowego. Jeżeli w układzie zbiorowym nie oznaczono czasu jego mocy obowiązującej, układ może być wypowiedziany każdego czasu na sześć miesięcy naprzód.

Układ zbiorowy powinien być, pod nieważnością, pismem stwierdzony.

Obowiązki pracownika.

Art. 477.

W razie wątpliwości pracownik obowiązany jest pełnić pracę osobiście.

Art. 478.

Pracownik obowiązany jest do pełnienia pracy nawet ponad umówioną lub zwyczajem wskazaną miarę, jak również do pełnienia pracy innej niż ta, do której się zobowiązał, jeżeli z powodów nieprzewidzianych okaże się to przejściowo potrzebne.

W szczególności pracodawca może żądać takiej pracy nadobowiązkowej, gdy tego wymaga interes przedsiębiorstwa lub ogółu.

W przypadkach pełnienia pracy nadobowiązkowej należy się pracownikowi wynagrodzenie dodatkowe z uwzględnieniem szczególnych okoliczności, w których tę pracę pełnił.

Art. 479.

Pracownik powinien pełnić pracę wiernie, dokładając staranności, jakiej wymaga rodzaj pracy albo zwyczaj, i w tych granicach stosować się do poleceń pracodawcy.

O ile natura stosunku na to pozwala, pracodawca może poruczyć nadzór innej osobie.

Art. 480.

Jeżeli pracownik z winy swej spowoduje uszkodzenie narzędzi, maszyn lub materiałów, pracodawca powinien pozwolić, by pracownik szkodę sam naprawił, o ile jest do tego zdolny, a nie wywoła to znacznej przeszkody w ruchu zakładu

Obowiązki pracodawcy.

Art. 481.

Pracodawca powinien przyzwoicie obchodzić się z pracownikiem i szanować jego godność osobistą.

Art. 482.

Pracodawca powinien dokonywać wypłaty wynagrodzenia pieniężnego gotówką.

Art. 483.

W braku odmiennej umowy lub zwyczaju pracodawca obowiązany jest zapłacić wynagrodzenie po wykonaniu pracy.

Jeżeli w umowie oznaczono wynagrodzenie miesięcznie lub według krótszych okresów czasu, należy je wypłacać z końcem każdego okresu; jeżeli było oznaczone według dłuższych okresów — z końcem każdego miesiąca kalendarzowego.

Wynagrodzenia obliczone na godziny albo od sztuki (umowa akordowa) jest płatne, w braku odmiennej umowy, z końcem każdego tygodnia.

W każdym przypadku wynagrodzenie jest płatne najpóźniej z chwilą zakończenia stosunku.

Art. 484.

Jeżeli według umowy oprócz stałego wynagrodzenia, albo niezależnie od niego, należy się pracownikowi udział w zysku pracodawcy (umowa tantjemowa), prowizja albo procenty od obrotu, produkcji lub oszczędności i t. p., pracodawca powinien dać mu piśmienne wyliczenie należności.

Pracownikowi, albo zamiast niego mężowi zaufania, którego w braku zgody między stronami wyznacza sąd, służy prawo przejrzania ksiąg celem sprawdzenia wyliczenia.

Jeżeli strony nie mogą pogodzić się co do tego, czy księgi ma przeglądać pracownik, czy mąż zaufania, rozstrzyga sąd.

Art. 485.

Jeżeli według umowy lub zwyczaju należy się pracownikowi oprócz stałego wynagrodzenia gratyfikacja (świętecz-

ne, bilansowe, i t. p.), a wynagrodzenie przypada mu tylko za pewną część roku, należy mu się również stosunkowa część gratyfikacji. To samo ma zastosowanie przy umowie tantjemowej.

Art. 486.

Obliczenie należności i wypłata wynagrodzenia z tytułów, określonych w dwóch artykułach poprzednich wyjąwszy prowizję, winny być dokonywane za każdy rok obrachunkowy, — a o ile chodzi o prowizję — w odstępach kwartalnych; w przypadku zaś, gdy stosunek pracy kończy się przed upływem danego roku obrachunkowego względnie kwartału, — przy zakończeniu stosunku.

Art. 487.

Pracownikowi należy się wynagrodzenie także za pracę niespełnioną, jeżeli był gotów do jej pełnienia, a doznał szkody z przyczyn, dotyczących pracodawcy.

W przypadku takim można potrącić pracownikowi to, co oszczędził skutkiem niepełnienia pracy, albo co zarobił wykonywając inną pracę oraz to, czego umyślnie zarobić zaniedbał.

Art. 488.

Pracownik, który zobowiązał się pełnić pracę przez pewien czas za wynagrodzeniem od sztuki, może domagać się, aby pracodawca dostarczył mu pracy odpowiedniej co do rodzaju i rozmiarów.

Pracodawca może, gdy zabraknie pracy akordowej, zastąpić ją odpowiednią pracą czasową.

W razie niedopełnienia tych obowiązków przez pracodawcę, pracownik może żądać stosownego wynagrodzenia za czas, w którym był gotów do pracy.

Art. 489.

Pracodawca może potrącać z wynagrodzenia pracownika zaliczki, udzielone na poczet wynagrodzenia, jedynie w granicach przewidzianych co do przymusowego ściągnięcia wierzytelności.

Art. 490.

Prawo pracownika do wynagrodzenia nie może być ustąpione ani zastawione.

Umowa przeciwna jest nieważna.

Art. 491.

Gdy stosunek pracy trwał przynajmniej pół roku, pracownik, dla którego umówiona praca stanowi wyłączone lub główne źródło utrzymania, zachowuje prawo do wynagrodzenia w ciągu najwyżej czterech tygodni, chociażby w pełnieniu pracy doznał bez swej winy przeszkody skutkiem choroby nieprzewidzianej przy zawiązaniu stosunku, albo skutkiem wypadku, jak również wskutek powołania go na ćwiczenia wojskowe oraz z innych ważnych, a od niego niezależnych przyczyn.

Wynagrodzenie to należy się pracownikowi, chociażby stosunek pracy skończył się przed upływem powyższego terminu, chyba że zakończenie stosunku nastąpiło wskutek upływu czasu, na jaki był zawarty, albo skutkiem wypowiedzenia, dokonanego przed powstaniem przeszkody, lub wskutek przedwczesnego rozwiązania umowy przez pracodawcę z ważnych powodów innych, niż określone w ustępie poprzednim.

Zrzeczenie się z góry wynagrodzenia, przewidzianego w tym artykule, jest nieważne.

Pracodawca może potrącić od przypadającego za czas przeszkody wynagrodzenia sumy, które pracownik otrzymał za ten czas na podstawie ubezpieczenia publiczno-prawnego.

Art. 492.

Pracodawca powinien co do pomieszczeń i narzędzi, jakich ma dostarczyć lub jakich dostarcza, poczynić w miarę możliwości odpowiednie zarządzenia celem zabezpieczenia życia i zdrowia pracownika.

Jeżeli się zobowiązał dostarczać pracownikowi mieszkania, noclegu, żywności, przy świadczeniach tych należy mieć na względzie zdrowie i przyzwoitość.

Umowa nie może zmienić ani ograniczyć obowiązków pracodawcy, przewidzianych w niniejszym artykule.

Art. 493.

Gdy w stosunku pracy, stanowiącym główne źródło zarobkowania pracownika, pracownik przyjęty jest przez pracodawcę do wspólności domowej, to w razie choroby pracownika, nie spowodowanej przezeń rozmyślnie, pracodawca

obowiązany jest zapewnić mu potrzebne utrzymanie i opiekę lekarską oraz konieczne środki lecznicze w ciągu dni 14, jeżeli stosunek pracy trwał już dni czternaście, a w ciągu miesiąca, jeżeli stosunek pracy trwał już pół roku.

Zrzeczenie się tych praw z góry jest nieważne.

Pracodawca może potrącić wydatki na opiekę lekarską i środki lecznicze z wynagrodzenia pieniężnego, należącego się pracownikowi za czas choroby.

Pracodawca nie ma powyższych obowiązków, jeżeli stosunek pracy zawiązany był jedynie na czas przemijającej potrzeby i nie trwał jeszcze miesiąca.

Obowiązki te odpadają również w przypadku, gdy pracownik ma prawo do świadczeń z tytułu ubezpieczenia publiczno-prawnego na przypadek choroby.

Artż 494.

Utrzymanie i opieka lekarska oraz środki lecznicze przez czas choroby należą się pracownikowi, chociażby stosunek pracy skończył się przed upływem dni czternastu względnie miesiąca od początku choroby.

Jednak obowiązki te ustają wcześniej wraz z zakończeniem stosunku pracy, jeżeli nastąpiło ono wskutek upływu czasu, na jaki stosunek zawarto, albo skutkiem wypowiedzenia dokonanego przed chorobą pracownika, lub skutkiem przedwczesnego rozwiązania umowy przez pracodawcę z ważnych powodów, wyjąwszy chorobę.

Art. 495.

Pracownikowi, przyjętemu do wspólności domowej, pracodawca obowiązany jest udzielić odpowiedniego czasu do wypoczynku i praktyk religijnych.

Ustanie stosunku pracy.

Art. 496.

Stosunek pracy kończy się z upływem czasu, na który był zawarty, albo ze śmiercią pracownika.

Jeżeli po upływie oznaczonego w umowie czasu pracownik świadczy nadal swą pracę bez sprzeciwu ze strony pracodawcy, należy uważać umowę za przedłużoną na czas nieoznaczony.

Art. 497.

Stosunek zawarty na próbę może być w pierwszym miesiącu rozwiązany przez każdą ze stron każdego czasu za trzydniowem wypowiedzeniem.

Stosunek, zawarty na czas życia pewnej osoby albo na czas dłuższy niż lat pięć, może być po upływie lat pięciu rozwiązany przez pracownika za sześciomiesięcznem wypowiedzeniem.

Art. 498.

Gdy czas trwania stosunku pracy nie jest w umowie oznaczony ani nie wynika z rodzaju lub celu pracy, każda ze stron może go rozwiązać przez wypowiedzenie.

Okres i termin wypowiedzenia mogą być oznaczone w umowie, lecz okres wypowiedzenia przez pracownika nie może być dłuższy od okresu wypowiedzenia przez pracodawcę.

Art. 499.

Jeżeli w umowie nie oznaczono terminu wypowiedzenia, wypowiedzenie umowy może nastąpić:

- 1) przy wynagrodzeniu dziennem — każdego dnia na dzień następny,
- 2) przy wynagrodzeniu tygodniowem — najpóźniej na trzy dni naprzód na koniec tygodnia kalendarzowego,
- 3) przy wynagrodzeniu miesięcznem — najpóźniej na 14 dni naprzód na koniec miesiąca kalendarzowego,
- 4) przy wynagrodzeniu oznaczonem według dłuższych okresów czasu — najpóźniej na 6 tygodni naprzód na koniec kwartału kalendarzowego.

Jeżeli stosunek pracy, polegający na pełnieniu usług wyższych, stanowi główne źródło utrzymania pracownika i trwa już lat pięć, pracodawca może go wypowiedzieć przynajmniej na 6 tygodni naprzód na koniec kwartału kalendarzowego.

Stosunek pracy, który trwa już lat 20, może być wypowiedziany przez pracodawcę przynajmniej na 6 miesięcy naprzód na koniec kwartału kalendarzowego.

Art. 500.

Z ważnych powodów każda ze stron może rozwiązać umowę o pracę przed upływem umówionego czasu i bez zachowania terminu wypowiedzenia.

Rozwiązanie umowy następuje przez zawiadomienie drugiej strony.

Art. 501.

Ważnymi powodami przedwczesnego rozwiązania umowy przez pracodawcę są okoliczności, które sprawiają, że nie można wymagać od pracodawcy, ażeby pracownika nadal zatrudniał.

W szczególności powodami takimi są okoliczności następujące:

1) że pracownik przy zawarciu umowy świadomie przedstawił pracodawcy świadectwa lub inne dokumenty podrobione, albo że przy pomocy fałszywych informacji wprowadził go w błąd co do powodu rozwiązania swego poprzedniego stosunku pracy;

2) że się okazało, iż pracownik jest rażąco niezdolny do pełnienia pracy, której się podjął;

3) że pracownik mimo upomnień oddaje się pijaństwu albo innemu nałogowi, wywołującemu zgorzenie;

4) że pracownik dopuścił się kradzieży, sprzeniewierzenia, oszustwa lub innego przestępstwa, które uczyniło go niegodnym zaufania pracodawcy;

5) że pracownik dopuścił się względem pracodawcy, swych przełożonych lub względem członków rodziny pracodawcy lub przełożonych czynnych zniewag, ciężkich obraz, gwałtu lub niebezpiecznych pogroźek;

6) że pracownik skłonił lub usiłował skłonić pracodawcę, członków jego rodziny lub domowników albo współpracowników do czynów bezprawnych albo przeciwnych dobrym obyczajom;

7) że pracownik uporczywie odmawia zastosowania się do uzasadnionych wymagań pracodawcy lub osób, przez niego do nadzoru upoważnionych.

Art. 502.

Ważnymi powodami przedwczesnego rozwiązania umowy przez pracownika są okoliczności, które sprawiają, że nie można od niego wymagać, ażeby nadal pozostawał w stosunku pracy.

W szczególności takimi powodami są okoliczności następujące:

1) że pracodawca, jego podwładni lub członkowie rodziny dopuścili się czynnej zniewagi, ciężkich obraz, gwałtu lub

niebezpiecznych pogroźek względem pracownika, członków jego rodziny lub domowników;

2) że pracodawca skłonił lub usiłował skłonić pracownika lub członków jego rodziny albo domowników do czynów bezprawnych lub przeciwnych dobrem obyczajom;

3) że pracodawca nie dotrzymuje istotnych warunków umowy;

4) że praca może spowodować niebezpieczeństwo dla życia, zdrowia, obyczajności lub dobrej sławy pracownika, a niebezpieczeństwo to nie wynika z samej natury pracy, do której się pracownik zobowiązał;

5) że zastępca ustawowy pracownika cofnął lub ograniczył udzielone mu upoważnienie do podejmowania się pracy;

6) że skutkiem choroby albo z innych powodów pracownik utracił zdolność pełnienia umówionej pracy.

Art. 503.

Gdy pracownik rozwiązał przedwcześnie umowę bez ważnego powodu, pracodawca może żądać tylko wynagrodzenia szkody, spowodowanej niewykonaniem umowy. Takiego samego odszkodowania pracodawca może żądać w przypadku, gdy sam przedwcześnie rozwiązał umowę z winy pracownika. Jednak pracownikowi należy się stosunkowe wynagrodzenie za pracę już wykonaną.

Gdy pracodawca rozwiązał przedwcześnie umowę bez ważnego powodu, albo gdy z winy swej dał ważny powód do rozwiązania umowy, pracownik zachowuje prawo do pieniężnego wynagrodzenia przez czas, jakiby upłynął aż do zakończenia stosunku przez upływ umówionego terminu lub przez należyte wypowiedzenie ze strony pracodawcy, co nie wyłącza prawa do wyższego odszkodowania. Jednak pracodawca może potrącić to, co pracownik uzyskał skutkiem rozwiązania umowy, albo czego umyślnie zarobić zaniedbał.

Art. 504.

Jeżeli obie strony ponoszą winę w przedwczesnym rozwiązaniu stosunku pracy, sąd oceni, czy, komu i w jakiej wysokości odszkodowanie się należy.

Art. 505.

Wszelkie wzajemne roszczenia pracodawców i pracowników, o ile nie uległy wcześniejszemu przedawnieniu, przeda-

wniają się z upływem 6 miesięcy, licząc od dnia ustania stosunku pracy.

Art. 506.

Pracodawca obowiązany jest na żądanie pracownika wydać mu piśmienne świadectwo o czasie i rodzaju pracy oraz zwrócić mu świadectwa i inne dokumenty, jakie ma w swem przechowaniu.

W świadectwie nie wolno zamieszczać uwag i wpisów, które mogłyby utrudnić pracownikowi otrzymanie innego zatrudnienia.

Art. 507.

Jeżeli rodzaj zajęcia przeszkadza pracownikowi w poszukiwaniu innej pracy, pracodawca obowiązany jest po wypowiedzeniu, na żądanie pracownika, pozostawić mu odpowiedni po temu czas, nie uszczuplając wynagrodzenia.

Przejęcie przedsiębiorstwa.

Art. 508.

W razie przejścia przedsiębiorstwa na inną osobę, prawa i obowiązki pracodawcy, wynikłe z umów o pracę w tem przedsiębiorstwie, przechodzą na nabywcę.

W razie przejścia przedsiębiorstwa na mocy umowy, dawny pracodawca odpowiada solidarnie z nabywcą za dopełnienie tych obowiązków aż do najbliższego terminu, w którym pracownik może wypowiedzieć umowę nowemu pracodawcy.

W razie przejścia przedsiębiorstwa na inną osobę pracownik może w ciągu miesiąca od dnia, w którym się o tem dowiedział, rozwiązać umowę z zachowaniem ustawowego terminu wypowiedzenia, chociażby była zawarta na czas oznaczony.

Umowa o naukę.

Art. 509.

Przepisy niniejszego tytułu mają odpowiednie zastosowanie do umowy, przez którą pracodawca zobowiązuje się przygotować ucznia do praktycznego wykonywania zawodu wzamian za wykonywaną przez tegoż pracę.

Pracodawca obowiązany jest zatrudniać ucznia w sposób odpowiadający jego przeszłemu zawodowi oraz powinien pozostawić mu odpowiedni czas wolny od pracy do uzupełnienia wykształcenia zawodowego w szkole oraz do wypoczynku i wykonywania praktyk religijnych.

Nie wolno używać ucznia do posług, nie mających związku z przygotowaniem do zawodu.

TYTUŁ DRUGI.

Umowa o dzieło.

Postanowienia ogólne.

Art. 510.

Przez umowę o dzieło przyjmujący zamówienie zobowiązuje się do wykonania i oddania zamówionego dzieła, zamawiający zaś do zapłaty wynagrodzenia.

Art. 511.

Wynagrodzenie uważa się za umówione, jeśli z umowy albo z okoliczności nie wynika, że przyjmujący zamówienie zobowiązał się wykonać dzieło bez wynagrodzenia.

Gdy nie umówiono się o wysokość wynagrodzenia, a nie ma powszechnie obowiązującego cennika, sąd oznaczy wynagrodzenie stosownie do wartości pracy i wkładów przyjmującego zamówienie.

Obowiązki przyjmującego zamówienie.

Art. 512.

Jeżeli obowiązek osobistego wykonania lub kierowania wykonaniem dzieła nie wynika z umowy ani z natury świadczenia, przyjmujący zamówienie może poruczyć wykonanie innej osobie pod własną odpowiedzialnością.

Art. 513.

Jeżeli nic innego nie wynika z umowy lub ze zwyczaju, przyjmujący zamówienie winien dostarczyć potrzebnego do wykonania dzieła materiału, narzędzi i środków pomocniczych.

Art. 514.

Jeżeli materiału dostarcza zamawiający, przyjmujący zamówienie winien użyć materiału odpowiednio i zdać sprawę z zużycia zamawiającemu oraz zwrócić mu nieużyty resztę.

Art. 515.

Gdy materiał dostarczony przez zamawiającego nie nadaje się do prawidłowego wykonania dzieła, albo gdy istnieją lub zajdą okoliczności, które mogą przeszkodzić należytemu wykonaniu, przyjmujący zamówienie winien o tem niezwłocznie zawiadomić zamawiającego, w przeciwnym razie odpowiada za szkodę.

Art. 516.

Jeżeli przyjmujący zamówienie zwleka z rozpoczęciem albo wykończeniem dzieła tak, iż można przewidywać, że nie zdoła ukończyć go w czasie umówionym, zamawiający może od umowy odstąpić.

Art. 517.

Gdy w ciągu wykonywania dzieła okaże się, że przyjmujący zamówienie wykonywa je w sposób wadliwy albo przeciwny umowie, zamawiający może go wezwać o zmianę sposobu wykonywania i w miarę potrzeby wyznaczyć mu w tym celu odpowiedni okres czasu, a w razie bezskutecznego upływu tego okresu odstąpić od umowy albo powierzyć dalsze wykonanie innej osobie na koszt i niebezpieczeństwo przyjmującego zamówienie.

Art. 518.

W razie odstąpienia od umowy lub powierzenia wykonania innej osobie skutkiem wadliwego wykonywania dzieła, zamawiający może, jeśli sam dostarcza materiału, żądać wydania materiału, względnie rozpoczętego dzieła.

†

Rękojnia za wady dzieła.

Art. 519.

Gdy dzieło wykonane ma wady lub braki, które czynią je niezdatnem do zwyczajnego lub umówionego użytku, albo które sprzeciwiają się wyraźnej umowie, zamawiający ma prawo odstąpić od umowy.

Jeżeli wady lub braki dzieła nie czynią go niezdatnem do zwyczajnego lub umówionego użytku, ani nie sprzeciwiają się

wyraźnej umowie, zamawiający może żądać stosunkowego obniżenia wynagrodzenia.

Jeżeli wady lub braki dadzą się usunąć, zamawiający może żądać, zamiast odstąpienia od umowy lub obniżenia wynagrodzenia, ich usunięcia i w tym celu może wyznaczyć przyjmującemu zamówienie odpowiedni okres czasu z zagrożeniem, że po upływie tego czasu nie przyjmie naprawy.

Przyjmujący zamówienie może odmówić naprawy, gdyby była połączona z nadmiernymi kosztami.

Art. 520.

Prawa wymienione w poprzednim artykule nie służą zamawiającemu, jeżeli wskazówkami swymi wbrew przestrogom przyjmującego zamówienie albo w inny sposób sam spowodował wadliwość dzieła.

Art. 521.

O ile z poprzednich artykułów nie wynika nic innego, do rękojmi za wady fizyczne i prawne dzieła stosuje się odpowiednio przepisy o rękojmi przy umowie sprzedaży z tą zmianą, że za wady budynku przyjmujący zamówienie odpowiada przez 5 lat od chwili oddania.

Obowiązki zamawiającego.

Art. 522

W braku odmiennej umowy przyjmującemu zamówienie należy się wynagrodzenie w chwili oddania dzieła.

Jeśli dzieło miało być oddawane częściami, a wynagrodzenie obliczono za każdą część z osobna, wynagrodzenie należy się w chwili oddania każdej części.

Art. 523.

Gdy strony zawarły umowę o ryczałtowe wynagrodzenie, przyjmujący zamówienie nie może żądać podwyższenia wynagrodzenia, chociażby w czasie zawarcia umowy nie można było przewidzieć rozmiarów lub kosztu robót.

Art. 524

Gdy umowa zawarta była na podstawie kosztorysu, a przekroczenie kosztorysu okaże się w toku wykonania nieu-

niknionem z powodu robót w nim nieprzewidzianych, zamawiający może od umowy odstąpić, jednak powinien zapłacić przyjmującemu zamówienie godziwe odszkodowanie.

Przyjmujący zamówienie powinien natychmiast zawiadomić zamawiającego o konieczności przekroczenia kosztorysu i przedstawić mu kosztorys dodatkowy, w przeciwnym razie traci wszelkie roszczenia z powodu nadwyżki robót.

Art. 525.

Gdy wykonanie dzieła nie dojdzie do skutku, zamawiający nie może odmówić wynagrodzenia, jeśli przyjmujący zamówienie był gotów do wykonania umowy, a doznał przeszkody z przyczyn dotyczących zamawiającego, chociażby bez jego winy. Jednak w tym przypadku zamawiający może potrącić to, co przyjmujący zamówienie oszczędził z powodu zaniechania dzieła.

Art. 526.

Gdy dzieło przed oddaniem ulegnie zniszczeniu skutkiem wypadku, przyjmujący zamówienie nie może żądać wynagrodzenia, chyba że zamawiający był w zwłóce co do odebrania.

Zamawiający może żądać wynagrodzenia za dostarczony przez siebie materiał, jeżeli przyjmujący zamówienie był w zwłóce.

Jeżeli dzieło uległo zniszczeniu skutkiem wadliwości materiału dostarczonego przez zamawiającego, przyjmujący zamówienie, jeśli zwrócił uwagę zamawiającego na wadliwość materiału, ma prawo żądać wynagrodzenia za wykonaną pracę i za wydatki, tem wynagrodzeniem nieobjęte.

Art. 527.

Jeżeli wykonanie dzieła wymaga spółdziałania zamawiającego, przyjmujący może, gdy to spółdziałanie nie następuje, wyznaczyć w tym celu zamawiającemu stosowny termin z zagrożeniem odstąpienia, a po jego bezskutecznym upływie od umowy odstąpić.

Art. 528.

Zamawiający obowiązany jest odebrać dzieło, które przyjmujący zamówienie mu oddaje zgodnie ze swem zobowiązaniem.

Rozwiązanie umowy.

Art. 529.

Dopóki dzieło nie jest skończone, zamawiający może w każdej chwili odstąpić od umowy za zapłatą wynagrodzenia za pracę już dokonaną i za pełnem odszkodowaniem przyjmującego zamówienie.

Art. 530.

Umowa o dzieło, którego wykonanie polega na osobistych przymiotach przyjmującego zamówienie, rozwiązuje się skutkiem jego śmierci lub niezdolności do pracy. Przyjmujący zamówienie, względnie jego dziedzice mogą żądać zwrotu ceny przygotowanego materiału i części wynagrodzenia odpowiadającej wartości dokonanej roboty, o ile jedno i drugie ma wartość dla zamawiającego.

Jeśli umrze zamawiający, dziedzice jego są nadal umową związani.

TYTUŁ TRZECI.

U m o w a z l e c e n i a .

Postanowienia ogólne.

Art. 531.

Przez umowę zlecenia przyjmujący zlecenie zobowiązuje się do dokonania określonej czynności prawnej na rachunek dającego zlecenie.

W każdym zleceniu mieści się, w braku odmiennej umowy, umocowanie (pełnomocnictwo) do wykonania zleconej czynności prawnej w imieniu dającego zlecenie.

Art. 532.

Wynagrodzenie uważa się za umówione, jeżeli z umowy lub z okoliczności nie wynika, że przyjmujący zlecenie zobowiązał się spełnić je bez wynagrodzenia.

Gdy w umowie nie określono wysokości i rodzaju wynagrodzenia, należy się wynagrodzenie oznaczone przez powszechnie obowiązującą w danej miejscowości taryfę, jeżeli zaś takiej taryfy nie ma, wysokość wynagrodzenia oznaczy

sąd, mając wzgląd na zwyczaje miejscowe albo na zasady słuszności.

Art. 533.

Kto jest ustanowiony przez władzę do spełniania czynności prawnych dla drugich, albo kto zawodowo tem się trudni, powinien, jeżeli nie chce przyjąć zlecenia, zawiadomić o tem niezwłocznie dającego zlecenie.

W razie zaniechania takiego zawiadomienia odpowiada za wynikłą stąd szkodę.

Taki sam obowiązek ciąży na osobie, która dającemu zlecenie oświadczyła gotowość załatwiania czynności prawnych pewnego rodzaju.

Obowiązki stron.

Art. 534.

Przyjmujący zlecenie powinien je wykonać starannie i wiernie.

Może bez uprzedniej zgody dającego zlecenie odstąpić od wskazanego sposobu wykonania zlecenia, gdy nie ma możliwości uzyskania tej zgody, a zachodzi uzasadniony powód do przypuszczenia, że dający zlecenie zgodziłby się na zmianę, gdyby wiedział o istniejącym stanie rzeczy.

Art. 535.

Przyjmujący zlecenie ma prawo powierzyć wykonanie zlecenia osobie trzeciej tylko wtedy, gdy wynika to z umowy lub z zwyczaju, albo gdy go do tego zmuszają okoliczności.

W przypadkach takich obowiązany jest donieść natychmiast dającemu zlecenie o osobie i miejscu zamieszkania swego zastępcy i wówczas odpowiada tylko za brak staranności przy jego wyborze. W razie zaniechania tego zawiadomienia odpowiada za czynności zastępcy, jak za swoje własne czynności.

Zastępca odpowiedzialny jest za swe czynności również wobec dającego zlecenie.

Art. 536.

Kto zobowiązał się spełnić zlecenie bez wynagrodzenia, odpowiada tylko za szkodę, spowodowaną rozmyślnie lub

wskutek braku staranności, jakiej zwykł dokładać w własnych sprawach.

Art. 537.

Przyjmujący zlecenie powinien na żądanie dającego zlecenie udzielać mu potrzebnych wiadomości o przebiegu sprawy, a po wykonaniu zlecenia lub po wcześniejszem rozwiązaniu umowy złożyć mu rachunek.

Powinien mu wydać wszystko, co przy wykonaniu zlecenia dla niego uzyskał, choćby działając w imieniu własnem, w szczególności powinien przelać na niego wierzytelności, jakie nabył we własnem imieniu na jego rachunek. Względem przyjmującego zlecenie i jego wierzycieli wierzytelności takie uważać należy za wierzytelności dającego zlecenie.

Art. 538.

Przyjmującemu zlecenie nie wolno używać rzeczy i kapitałów dającego zlecenie. Od kapitałów, zatrzymanych ponad potrzebę, powinien płacić dającemu zlecenie odsetki ustawowe.

Art. 539.

Dający zlecenie powinien zwrócić przyjmującemu zlecenie wydatki i nakłady, poczynione przez niego celem należytego wykonania zlecenia, wraz z odsetkami ustawowemi od chwili, kiedy wydatki i nakłady były uczynione oraz zwolnić go od zobowiązań, które przyjmujący zlecenie w powyższym celu zaciągnął w imieniu własnem.

Art. 540.

Jeżeli wykonanie zlecenia wymaga wydatków i nakładów, dający zlecenie winien na żądanie przyjmującego udzielić mu odpowiedniej zaliczki.

Art. 541.

W przypadku płatnego zlecenia wynagrodzenie należy się, w braku odmiennej umowy, po wykonaniu zlecenia.

Art. 542.

Jeżeli dwie lub więcej osób dało lub przyjęło zlecenie wspólnie, odpowiadają względem drugiej strony solidarnie.

Zgaśnięcie zlecenia.

Art. 543.

Dający zlecenie mocen jest odwołać je w każdym czasie, jednak powinien w takim przypadku zwrócić przyjmującemu zlecenie wydatki i nakłady, jakie ten poczynił celem należytego wykonania zlecenia, a w przypadku płatnego zlecenia zapłacić mu część wynagrodzenia, odpowiadającą jego dotychczasowym czynnościom.

Także i przyjmującemu zlecenie wolno w każdym czasie przez wypowiedzenie uchylić się od dalszego wykonywania zlecenia.

Zrzeczenie się z góry prawa odwołania lub wypowiedzenia nie ma skutku prawnego.

Art. 544.

W braku odmiennej umowy zlecenie nie gaśnie ani wskutek śmierci dającego zlecenie, ani skutkiem okoliczności, że dający zlecenie stał się niezdolny do działań prawnych; chociażby jednak zlecenie zgaśło, przyjmujący zlecenie powinien, o ile z przerwania powierzonych mu czynności mogłaby wyniknąć szkoda, prowadzić te czynności nadal, dopóki spadkobiercy albo zastępca ustawowy dającego zlecenie nie będą mogli zarządzić inaczej.

Art. 545.

W braku odmiennej umowy zlecenie gaśnie wskutek śmierci przyjmującego zlecenie. Jego spadkobiercy powinni niezwłocznie donieść o jego śmierci dającemu zlecenie i, o ile z przerwania powierzonych przyjmującemu zlecenie czynności mogłaby wyniknąć szkoda, prowadzić te czynności dalej, dopóki dający zlecenie nie będzie mógł zarządzić inaczej.

Art. 546.

Jeżeli zlecenie zgaśło, uważa się je mimo to za istniejące na korzyść przyjmującego zlecenie, aż do chwili, kiedy dowiedział się o zgaśnięciu zlecenia lub z łatwością mógł się być dowiedzieć.

Art. 547.

Po zgaśnięciu zlecenia, przyjmujący zlecenie obowiązany jest zwrócić dającemu zlecenie dokument pełnomocnictwa,

jednak może żądać zaświadczenia o treści posiadanego pełnomocnictwa.

Art. 548.

Jeżeli odwołanie lub wypowiedzenie zlecenia nastąpiło w nieodpowiednim czasie, strona odwołująca lub wypowiadająca obowiązana jest wynagrodzić drugiej stronie wynikłą stąd szkodę.

TYTUŁ CZWARTY.

Umowa pośrednictwa.

Art. 549.

Kto przyrzeka drugiemu wynagrodzenie za następczenie sposobności do zawarcia umowy z osobą trzecią albo za pośredniczenie przy zawarciu takiej umowy, obowiązany jest zapłacić wynagrodzenie (stręczne) tylko wtedy, gdy umowa zostanie zawarta z osobą, wskazaną przez pośrednika albo wskutek jego zabiegów.

Art. 550.

Jeżeli strony nie oznaczyły wysokości stręcznego, uważa się za umówione wynagrodzenie, określone przez powszechnie obowiązującą w danej miejscowości taryfę, a w jej braku przez zwyczaj.

Art. 551.

Jeżeli za następczenie sposobności do zawarcia umowy o pracę lub o najem mieszkania albo za pośrednictwo przy zawarciu takich umów umówiono się o stręczne niestosunkowo wysokie, sąd, na wniosek dłużnika, może je obniżyć do odpowiedniej sumy.

Po zapłacie stręcznego obniżenie jest niedopuszczalne.

Art. 552.

Przy interesach, dotyczących nabycia, zbycia, obciążenia, najmu i dzierżawy nieruchomości, przyrzeczenie stręcznego powinno być pismem stwierdzone.

Art. 553.

Pośrednik ma prawo żądać zwrotu poniesionych wydatków i nakładów tylko wtedy, gdy prawo takie wynika z umowy.

Art. 554.

Pośrednik traci prawo do stręcznego oraz do zwrotu wydatków i nakładów, jeżeli pośredniczył także na korzyść drugiej strony mimo zakazu, zawartego w umowie, albo w sposób przeciwny wymaganiom dobrej wiary i zwyczajom uczciwego obrotu.

Art. 555.

Postanowienia niniejszego tytułu nie uchybiają odmiennym przepisom o prawach i obowiązkach pośredników i agentów handlowych i giełdowych oraz zawodowych pośredników pracy.

TYTUŁ PIĄTY.

U m o w a p r z e c h o w a n i a .

Postanowienia ogólne.

Art. 556.

Przez umowę przechowania, przechowujący zobowiązuje się czuwać przez czas oznaczony lub nieoznaczony nad zachowaniem rzeczy ruchomej w stanie niepogorszonym.

Wynagrodzenie za przechowanie uważa się za umówione, jeżeli z umowy ani z okoliczności nie wynika, że przechowujący zobowiązał się przechować rzecz bez wynagrodzenia.

Art. 557.

W przypadkach płatnego przechowania, jeżeli w umowie nie określono wysokości wynagrodzenia, należy się wynagrodzenie oznaczone przez powszechnie obowiązującą w danej miejscowości taryfę. W braku taryfy, wysokość wynagrodzenia oznaczy sąd z uwzględnieniem zwyczajów miejscowych albo zasad słuszności.

Obowiązki stron.

Art. 558.

Przechowujący powinien czuwać nad rzeczą w sposób, do jakiego się zobowiązał, a w braku umowy w tym względzie, w sposób, jaki wynika z przyjętego zwyczaju lub z natury przechowywanej rzeczy.

Ma prawo i obowiązek zmienić miejsce i sposób przechowania rzeczy, w umowie określone, gdy okaże się to konieczne celem ochrony rzeczy od utraty, zniszczenia lub uszkodzenia. Jeżeli uprzednie uzyskanie zgody składającego jest możliwe, przechowujący powinien postarać się o jej uzyskanie przed dokonaniem zmiany.

Art. 559.

O ile używanie rzeczy nie jest konieczne do zachowania jej w stanie niepogorszonym, nie wolno przechowującemu używać jej ani użytkować bez pozwolenia składającego.

Art. 560.

W braku odmiennej umowy przechowujący nie ma prawa oddawać rzeczy na przechowanie innej osobie, chyba że go do tego zmuszają okoliczności.

W przypadkach, gdy mu prawo takie służy, obowiązany jest donieść niezwłocznie składającemu, gdzie i u kogo rzecz złożył i odpowiada wówczas tylko za winę przy wyborze tej osoby. Gdyby tego zaniechał, odpowiada za winę wybranego przez siebie zastępcy w przechowaniu, jak za swą własną winę.

Zastępca w przechowaniu odpowiedzialny jest za swe czynności również względem składającego.

Art. 561.

Jeżeli przechowujący przyjął rzecz na przechowanie bez wynagrodzenia, odpowiada tylko za szkodę, wyrządzoną rozmyślnie, lub wskutek braku staranności, jakiej zwykły dokładać przy przechowaniu rzeczy własnych.

Art. 562.

Jeżeli przechowujący zmieni bezprawnie miejsce lub sposób przechowania rzeczy albo bez pozwolenia składającego

i bez potrzeby używa rzeczy złożonej lub ją użytkuje albo odda na przechowanie komu innemu, odpowiada także za przypadkowe zniszczenie lub uszkodzenie rzeczy, które w przeciwnym razie nie byłoby nastąpiło.

Art. 563.

Składający powinien zwrócić przechowującemu wydatki i nakłady, połączone z należytem przechowaniem rzeczy, wraz z odsetkami ustawowemi od chwili ich uskutecznienia, zwolnić przechowującego od zobowiązań, które ten zaciągnął w imieniu własnym i udzielić mu na żądanie odpowiedniej zaliczki.

Art. 564.

Składający powinien wynagrodzić szkodę, jakiej przechowujący doznał skutkiem właściwości rzeczy przechowanej, chyba że przechowujący w chwili przyjęcia rzeczy na przechowanie wiedział lub z łatwością mógł się być dowiedzieć o jej niebezpiecznych właściwościach.

Art. 565.

W przypadkach płatnego przechowania składający powinien, w braku odmiennej umowy, zapłacić przechowującemu wynagrodzenie najpóźniej przy odbiorze rzeczy złożonej. Jeżeli odbiór nastąpił przed upływem umówionego terminu, przechowującemu należy się tylko odpowiednia część wynagrodzenia.

Art. 566.

Gdy dwie lub więcej osób wspólnie przyjęło lub oddało rzecz na przechowanie, odpowiadają względem drugiej strony solidarnie.

Zakończenie przechowania.

Art. 567.

Składający ma prawo żądać w każdym czasie zwrotu rzeczy z wszelkiem przybyciem, chociażby oznaczono dłuższy czas przechowania.

Przechowujący może żądać odebrania rzeczy przed upływem czasu, oznaczonego w umowie, jeżeli zachodzą wa-

żne ku temu powody. Jeżeli czas przechowania nie był oznaczony, albo jeżeli rzecz była przyjęta na przechowanie bez wynagrodzenia, przechowujący może żądać odebrania rzeczy w każdym czasie, byleby jej zwrot nie nastąpił w chwili nieodpowiedniej dla składającego.

Art. 568.

Zwrot rzeczy ma nastąpić w miejscu, gdzie miała być przechowana.

Art. 569.

Przechowujący powinien zwrócić rzecz składającemu, chociażby osoba trzecia rościła sobie do niej prawo.

Jeżeli przechowujący otrzyma sądowy zakaz zwrotu rzeczy składającemu, powinien niezwłocznie zawiadomić go o tem.

Art. 570.

Pozostają w mocy odmienne przepisy, dotyczące przechowania sądowego i przechowania u innych władz publicznych oraz przepisy prawa o domach składowych.

TYTUŁ SZÓSTY.

Odpowiedzialność i prawo zastawu
utrzymujących gospody, hotele i t. p.
zakłady.

Art. 571.

Osoby, prowadzące zarobkowo gospody, hotele i t. p. zakłady odpowiadają za szkody, poniesione przez gości wskutek zaginięcia lub uszkodzenia rzeczy przez nich wniesionych, chyba że udowodnią, iż szkodę spowodował gość sam lub osoba, mu towarzysząca albo go odwiedzająca, albo że szkoda wynikła z właściwości samej rzeczy lub skutkiem nieprzewidzianego wypadku, któremu nie można było zapobiec nawet przy dołożeniu najwyższego stopnia staranności.

Wyłączenie lub ograniczenie tej odpowiedzialności przez ogłoszenie nie ma skutku prawnego.

Art. 572.

Za wniesione uważa się rzeczy, które oddano utrzymującemu zakład lub jego służbie, albo umieszczono w miejscu przez nich wskazanem lub na ten cel przeznaczonem.

Art. 573.

Prawo do wynagrodzenia szkody, wynikłej z zaginięcia lub uszkodzenia rzeczy wniesionych do zakładu gaśnie, jeżeli uszkodzony, po otrzymaniu wiadomości o szkodzie, nie zawiadomi niezwłocznie utrzymującego zakład, chybaby udowodnił, iż szkoda nastąpiła wskutek złego zamiaru lub ciężkiego niedbalstwa utrzymującego zakład lub jego służby.

Powództwo może być wytoczone w ciągu sześciu miesięcy od daty otrzymania wiadomości o szkodzie.

Postanowienia niniejszego artykułu nie mają zastosowania, gdy utrzymujący zakład przyjął rzeczy na przechowanie.

Art. 574.

Jeżeli ani utrzymującemu zakład, ani jego służbie nie można poczytać złego zamiaru lub ciężkiego niedbalstwa, wynagrodzenie szkody polega na zapłacie zwyczajnej wartości rzeczy zaginionej, a w przypadku uszkodzenia na zapłacie sumy pieniężnej, potrzebnej do przywrócenia rzeczy do poprzedniego stanu i nie może przekraczać sumy 1000 złotych dla każdego z uszkodzanych gości.

Granica ta może być podwyższona lub obniżona na mocy rozporządzenia Rady Ministrów.

Art. 575.

W razie zaginięcia lub uszkodzenia kosztowności, pieniędzy, papierów wartościowych lub przedmiotów sztuki, utrzymujący zakład odpowiada za pełną szkodę tylko wtedy, gdy, wiedząc o ich szczególnej wartości, przyjął je na przechowanie, albo gdy można mu poczytać zły zamiar lub ciężkie niedbalstwo.

Art. 576.

Narówni z utrzymującymi gospody, hotele i t. p. zakłady odpowiadają przedsiębiorcy zakładów kąpielowych i wagonów sypialnych za rzeczy, które goście zazwyczaj z sobą przynoszą.

Art. 577.

Celem zabezpieczenia roszczeń, wynikających z goszczenia i żywienia oraz wydatków, poczynionych na gości, służy utrzymującemu gospody, hotele i t. p. zakłady, narówni z wypuszczającym w najem, ustawowe prawo zastawu na rzeczach, wniesionych przez gości.

TYTUŁ SIÓDMY.

Depozyt bankierski.

Art. 578.

Gdy osoba, trudniąca się zawodowo interesami bankierskimi, przyjmie powierzoną jej na przechowanie sumę pieniężną albo papiery wartościowe z zastrzeżeniem, że wolno jej będzie nimi rozporządzać, obowiązana jest zwrócić składającemu taką samą sumę, albo takie same papiery wartościowe na każde żądanie, o ile nie było umówione wypowiedzenie.

Do takiej umowy mają odpowiednie zastosowanie przepisy o pożyczce.

Jeżeli oddano na przechowanie papiery wartościowe, zastrzeżenie, określone w ustępie pierwszym, powinno wyrażnie z umowy wynikać.

Art. 579.

Przyjmujący depozyt bankierski obowiązany jest, w braku odmiennej umowy, płacić składającemu ustawowe odsetki od złożonych sum pieniężnych.

ROZDZIAŁ XIV.

Spółka.

Postanowienia ogólne.

Art. 580.

Przez umowę spółki spółnicy zobowiązują się współdziałać w osiągnięciu wspólnego celu w sposób oznaczony, w szczególności przez wniesienie wkładów.

Art. 581.

Wkład spółnika może polegać na wniesieniu do spółki własności lub innych praw, na dozwoleniu używania rzeczy zmysłowych lub niezmysłowych lub na wykonywaniu pracy.

Domniemywa się, że rzeczy zmysłowe, które spółnik zobowiązał się wnieść do spółki, mają się stać własnością spółki.

W braku odmiennej umowy wkłady winny być równe.

Art. 582.

Rzeczy wniesione tytułem wkładu, a także nabyte lub uzyskane w jakibądź sposób w czasie istnienia spółki, stanowią majątek spółki.

Nieruchomości, mające urządzone księgi hipoteczne (gruntowe), stają się własnością spółki dopiero z chwilą ujawnienia stosunku spółki w księdze gruntowej.

Art. 583.

Zawarcie umowy spółki powinno być pismem stwierdzone

Art. 584.

Zmiana istotnych postanowień umowy spółki wymaga zgody wszystkich spółników, bez względu na odmienne postanowienia umowy spółki.

Prowadzenie spraw spółki.

Art. 585.

W braku odmiennej umowy każdy spółnik ma prawo i obowiązek prowadzenia spraw spółki.

Każdy spółnik może prowadzić bez uprzedniej uchwały spółki sprawę, nie przekraczającą zakresu zwykłych czynności spółki.

Jednak jeżeli przed zakończeniem takiej sprawy choćby jeden z pozostałych spółników sprzeciwi się jej przeprowadzeniu, albo jeżeli sprawa wykracza poza zakres zwykłych czynności spółki, potrzeba uprzedniej uchwały spółki.

Uchwały spółki zapadają, w braku odmiennej umowy, większością głosów według liczby spółników.

Art. 586.

Spółnik może bez wyjednania uchwały spółki wykonać czynność nagłą, której zaniechanie mogłoby wyrządzić spółce straty, nie dające się naprawić.

Art. 587.

Prowadzenie spraw spółki może być powierzone jednemu lub kilku spółnikom, a to bądź na mocy umowy spółki, bądź na podstawie późniejszej uchwały. W tym razie pozostali spółnicy są wyłączeni od prowadzenia spraw spółki.

Jeżeli prowadzenie spraw spółki powierzono kilku spółnikom z wyłączeniem pozostałych, stosuje się co do sposobu prowadzenia spraw, w braku odmiennej umowy, przepisy o prowadzeniu spraw przez wszystkich spółników z tą różnicą, że uchwały spółki zastępuje uchwała spółników, którym powierzono zarząd.

Spółnicy, wyłączeni od prowadzenia spraw spółki, mogą osobiście zasięgać wiadomości o stanie majątku oraz o biegu interesów spółki, a także przeglądać księgi i dokumenty spółki. Wszelkie przeciwne postanowienia w umowie lub w uchwale spółki są nieważne.

Art. 588.

Jeżeli umowa spółki lub niniejsza ustawa nie stanowią inaczej, prawa i obowiązki spółników prowadzących sprawy spółki, w stosunku do spółki, ocenia się według przepisów o zleceniu, a w przypadkach, gdy spółnik działa imieniem spółki, nie posiadając prawa prowadzenia jej spraw, albo gdy spółnik, uprawniony do prowadzenia spraw spółki przekracza swą władzę, według przepisów o sprawowaniu cudzych interesów bez zlecenia.

Art. 589.

Jeżeli spółka trwa dłużej niż rok, spółnicy prowadzący jej sprawy powinni, w braku odmiennej umowy, składać rachunki coroczne.

Spółnik, prowadzący sprawy spółki, nie ma prawa do wynagrodzenia za pracę osobistą, o ile inaczej nie zastrzeżono.

Spółka obowiązana jest wynagrodzić spółnikowi szkody przezeń poniesione, a będące bezpośrednim następstwem prowadzenia przez niego spraw spółki.

Art. 590.

Prowadzenie spraw spółki może być powierzone na mocy umowy lub uchwały spółki osobom trzecim z wyłączeniem spółników.

Art. 591.

Jeżeli prowadzenie spraw spółki powierzono już w samej umowie spółki jednemu lub niektórym z spółników z wyłączeniem pozostałych, wówczas odwołanie tego upoważnienia lub jego ograniczenie może nastąpić tylko z ważnych powodów na podstawie uchwały spółki. Ważnym powodem jest w szczególności dopuszczenie się przez prowadzących sprawę spółki ciężkiego naruszenia obowiązków, albo utrata zdolności do dobrego prowadzenia spraw.

Spółnik może wypowiedzieć powierzone sobie w umowie spółki prowadzenie jej spraw tylko z ważnych powodów. Do wypowiedzenia stosuje się odpowiednio przepisy o wypowiedzeniu zlecenia.

Prawa i obowiązki spółników.

Art. 592.

Spółnik, który dopuścił się zwłoki z zapłatą wkładu, obowiązany jest, niezależnie od obowiązku zapłaty odsetek zwłoki, o ile się należą, do wynagrodzenia wszelkich szkód wyrządzonych spółce wskutek zwłoki i nie może bronić się zarzutem, że doznał przeszkody, za którą nie ponosi odpowiedzialności.

To samo stosuje się do sum, podniesionych przez niego z kasy spółki lub od osób trzecich na rachunek spółki.

Art. 593.

W przypadku, gdy spółnik zobowiązał się wnieść do spółki rzeczy inne, niż pieniądze, na własność lub do używania, do jego obowiązku świadczenia, odpowiedzialności z tytułu rękojmi i ponoszenia niebezpieczeństwa stosuje się odpowiednio przepisy o sprzedaży, względnie o najmie.

Art. 594.

Spółnik nie jest obowiązany do podwyższenia umówionego wkładu, ani do uzupełnienia wkładu, zmniejszonego wskutek strat, jeżeli tego nie przewidziano w umowie spółki.

Art. 595.

Spółnik nie może potracić ze szkoda, za którą odpowiada względem spółki, korzyści, jakich przysporzył spółce w innych sprawach.

Art. 596.

Spółnik obowiązany jest powstrzymać się od wszelkiej działalności, sprzecznej z interesami spółki.

Art. 597.

Każdy spółnik ma prawo do równego udziału w zysku i uczestniczy w stratach w tym samym stosunku, bez względu na rodzaj i wartość wkładu.

W umowie spółki można inaczej ustalić stosunek udziałów spółników w zysku i stratach, a nawet zwolnić jednego lub kilku spółników w zupełności od udziału w stratach.

Spółnik, który wniósł tytułem wkładu swą pracę, nie uczestniczy w stratach, jeżeli umowa spółki nie stanowi inaczej.

Domniemywa się, że ustalony w umowie stosunek udziału spółników w zyskach odnosi się także do udziału w stratach.

Art. 598.

Jeżeli spółka ma istnieć dłużej niż rok i przynosić roczne dochody, wówczas w braku odmiennej umowy spółnicy mogą żądać rozdziału i wypłaty całego zysku z końcem roku obrachunkowego.

W innych przypadkach można żądać rozdziału i wypłaty zysku dopiero po rozwiązaniu spółki.

Art. 599.

W braku odmiennej umowy za zysk uważa się nadwyżkę majątku czystego ponad przewidziane w umowie spółki wkłady rzeczowe.

Art. 600.

W braku odmiennej umowy prawa, służące spółnikowi z tytułu należenia do spółki, są w stosunku do niej niezbywalne i nie mogą być obciążane ani zajmowane z wyjątkiem praw

do świadczeń w pieniądzu lub innych rzeczach zmysłowych, przypadających spółnikowi w czasie trwania spółki z tytułu zysków, zwrotu wydatków, wynagrodzenia za prowadzenie spraw, albo z tytułu rozdziału majątku po ustąpieniu spółnika lub rozwiązaniu spółki.

Jeżeli spółnik przyjmie podspólnika lub ustąpi osobie trzeciej swój udział w całości lub w części, to ani podspólnik, ani ta osoba trzecia nie zyskują charakteru spółnika, a w szczególności nie mogą zasięgać wiadomości o stanie interesów spółki.

Przez czas trwania spółki żaden ze spółników nie może domagać się podziału majątku spółki.

Stosunek do osób trzecich.

Art. 601.

Domniemywa się, że spółnik, który ma prawo prowadzenia spraw spółki, jest w tych granicach umocowany do zastępowania spółki wobec osób trzecich.

Art. 602.

Za zobowiązania spółki względem osób trzecich spółnicy odpowiadają majątkiem spółki bez ograniczenia, osobistym zaś majątkiem każdy w równej części, choćby ich udziały w spółce nie były równe. Umowa z wierzycielem może zastrzec inne granice odpowiedzialności, jednakże bez swej zgody spółnicy nie mogą być zobowiązani do odpowiedzialności dalej idącej, niż to przewiduje umowa spółki.

Art. 603.

Spółnik może odmówić zaspokojenia wierzyciela spółki, dopóki wierzyciel spółki może się zaspokoić przez potrącenie swojej wierzytelności z wierzytelnością, jaka służy spółce przeciwko niemu.

Art. 604.

W czasie trwania spółki spółnik nie może żądać od dłużnika spółki zapłaty przypadającego nań udziału w wierzytelności spółki ani w razie zapozwania go przez wierzyciela osobistego przedstawiać mu do potrącenia wierzytelności spółki.

Dłużnik spółki nie może przedstawiać spółce do potrącenia wierzytelności, jaka mu służy przeciwko jednemu ze spółników.

Ustąpienie spółników ze spółki.

Art. 605.

Przestaje się być spółnikiem przez:

1-o śmierć;

2-o upadłość;

3-o pozbawienie lub ograniczenie zdolności do działań prawnych;

4-o wypowiedzenie udziału lub wystąpienie ze spółki z ważnych powodów;

5-o wykluczenie;

6-o wypowiedzenie udziału przez osobistego wierzyciela spółnika.

Art. 606.

Jeżeli w umowie spółki postanowiono, że w razie śmierci spółnika spółka ma istnieć nadal z jego dziedzicami, wówczas wchodzi oni do spółki mocą samego prawa; służą im wszystkim wspólnie te prawa, jakie miał zmarły spółnik.

Art. 607.

Jeżeli spółkę zawarto na czas nieoznaczony, spółnik może wypowiedzieć swój udział na sześć miesięcy przed końcem roku obrachunkowego.

Z ważnych powodów spółnik może wystąpić ze spółki przed upływem terminu, oznaczonego w umowie spółki i bez wypowiedzenia.

Wypowiedzenie lub oświadczenie o wystąpieniu uskutecznia się przez zawiadomienie pozostałych spółników.

Art. 608.

Na mocy jednomyślnej uchwały pozostałych spółników można wykluczyć spółnika z ważnych powodów, w szczególności jeżeli dopuści się naruszenia istotnych obowiązków, wynikających z umowy, albo czynów, uzasadniających utratę zaufania ze strony innych spółników.

Art. 609.

Wierzyciel osobisty spółnika może na podstawie prawomocnego orzeczenia sądowego, uzyskanego przeciwko spółnikowi, wypowiedzieć jego udział w spółce na sześć miesięcy przed końcem roku obrachunkowego, jeżeli wykaże niewypłacalność spółnika.

Art. 610.

Ze spółnikiem, ustępującym ze spółki, względnie z jego dziedzicami, należy dokonać rozliczenia. W tym celu należy oszacować majątek spółki według jego rzeczywistej wartości w chwili ustąpienia spółnika i przypadający spółnikowi udział wypłacić w pieniądzu. Przy ustaleniu wysokości udziału należy stosować analogicznie przepisy o likwidacji spółki.

Przedmioty, oddane spółce przez spółnika tylko do używania, zwraca się w naturze.

Jeżeli przy rozliczeniu udział spółnika ustępującego okaże się biernym, spółnik jest obowiązany zapłacić spółce przypadającą nań część niedoboru.

Spółnik ustępujący, względnie jego dziedzice, uczestniczą w zyskach i stratach ze spraw jeszcze nie zakończonych, nie mają jednak wpływu na ich prowadzenie, a mogą tylko żądać wyjaśnień, rachunków i rozdziału zysków i strat z końcem każdego roku obrachunkowego.

Postanowienia powyższe stosuje się również w przypadku, gdy wskutek ustąpienia wszystkich spółników z wyjątkiem jednego spółka ulega rozwiązaniu.

Rozwiązanie spółki.

Art. 611.

Spółka rozwiązuje się:

- 1-o z powodów, przewidzianych w umowie;
- 2-o jeżeli jej cel został osiągnięty lub stał się niemożliwy do osiągnięcia;
- 3-o jeżeli pozostał w niej tylko jeden spółnik wskutek ustąpienia innych;
- 4-o wskutek jednomyślnej uchwały spółników;
- 5-o wskutek wyroku sądowego, orzekającego jej rozwiązanie.

Art. 612.

Spółkę uważa się za przedłużoną milcząco na czas nieoznaczony, jeżeli mimo nastąpienia przyczyn rozwiązania, przewidzianych w umowie, prowadzi ona nadal swe czynności za zgodą wszystkich spółników.

Art. 613.

Każdy spółnik może żądać z ważnych powodów rozwiązania spółki przez sąd.

Wszelkie przeciwne zastrzeżenie jest nieważne.

Likwidacja spółki.

Art. 614.

W razie nastąpienia przyczyny rozwiązania spółki, odbywa się jej likwidacja w sposób, przewidziany w umowie spółki.

Ani umowa spółki, ani uchwała spółników nie mogą przewidzieć spłaty udziałów poszczególnych spółników poniżej rzeczywistej wartości w chwili ostatecznego ustalenia udziałów.

W braku umowy co do likwidacji, likwidacja odbywa się w sposób wskazany w artykułach poniższych.

Art. 615.

Aż do ukończenia likwidacji majątku rozwiązanej spółki, uważa się spółkę za istniejącą, o ile cel likwidacji tego wymaga, zarówno w stosunku między spółnikami, jak i wobec osób trzecich.

Art. 616.

Prawo prowadzenia spraw spółki, służące spółnikowi z mocy umowy spółki lub późniejszej uchwały, gaśnie z chwilą rozwiązania spółki, jednak uważa się za istniejące na korzyść spółnika, aż do chwili, w której się o rozwiązaniu spółki dowiedział lub z łatwością mógł się być dowiedzieć.

Art. 617.

Likwidację przeprowadzają wszyscy spółnicy łącznie. Dziedzice spółnika, zmarłego przed ukończeniem likwidacji, wybierają do przeprowadzenia likwidacji w ich imieniu

jednego zastępcę. Do czasu skutecznienia takiego wyboru czynności, dokonane przez pozostałych spółników, są dla dzieciów zmarłego spółnika obowiązujące.

Na miejsce spółnika upadłego wchodzi zarządca masy upadłościowej.

Art. 618.

Spólnicy mogą jednomyślną uchwałą wyznaczyć do przeprowadzenia likwidacji jednego lub kilku likwidatorów w liczbie nieparzystej z pośród siebie lub z poza swego grona.

W braku zgody spółników co do osoby likwidatora lub z innych ważnych powodów, sąd na wniosek spółnika lub innej osoby interesowanej może ustanowić jednego lub kilku likwidatorów.

Art. 619.

Likwidatorowie, ustanowieni przez spółników, mogą być odwołani na mocy jednomyślnej ich uchwały, albo z ważnych powodów przez sąd na wniosek spółnika lub innej osoby interesowanej.

Art. 620.

Likwidacja ma na celu ukończenie spraw bieżących, wykonanie zobowiązań oraz ściągnięcie wierzytelności i wogóle zrealizowanie masy czynnej. Likwidatorowie mogą prowadzić nowe sprawy tylko o tyle, o ile jest to konieczne w celu zakończenia dawnych. Sumy, potrzebne do spłaty długów niewymagalnych lub spornych, składa się do depozytu sądowego. Cały majątek spółki ulega sprzedaży, przyczem nieruchomości, w braku zgody wszystkich spółników, sprzedaje się przez licytację publiczną. Zgoda wszystkich spółników na sprzedaż nieruchomości z wolnej ręki konieczna jest również w przypadku, gdy likwidację przeprowadza jeden lub kilku spółników z wyłączeniem pozostałych, albo osoba trzecia.

Likwidatorowie załatwiają sprawy, wchodzące w zakres likwidacji, większością głosów.

Art. 621.

Domniemywa się, że likwidatorowie są umocowani do zastępowania spółki w granicach, w których są upoważnieni do prowadzenia jej spraw.

Art. 622.

Z pozostałości po zapłaceniu długów spółki i zachowaniu sum, potrzebnych do spłaty należności niezaspokojonych, zwraca się spółnikom przedewszystkiem wkłady, przyczem za wkłady niepieniężne płaci się ich cenę oznaczoną w umowie spółki, a w braku takiego oznaczenia, zwraca się wartość, jaką wkłady miały w chwili wniesienia. Wartość wkładu pracy osobistej, użytkowania lub używania rzeczy nie podlega zwrotowi.

Rzeczy, oddane spółce przez spółników tylko do używania, zwraca się w naturze według zasad o zwrocie przedmiotu najmu.

Art. 623.

Przewyżka, pozostała po pokryciu wszystkich długów oraz zwrocie wkładów, dzieli się między spółników według stosunku, w jakim uczestniczą w zyskach.

Art. 624.

Gdyby majątek spółki nie wystarczał na spłatę długów i zwrot wkładów, niedobór dzieli się między spółników w stosunku, w jakim uczestniczą w stratach. W przypadku niewypłacalności jednego z spółników przypadająca nań część niedoboru dzieli się między pozostałych spółników w tym samym stosunku.

Przedawnienie roszczeń przeciwko spółnikom.

Art. 625.

Roszczenia przeciwko spółnikom z tytułu zobowiązań spółki przedawniają się z upływem lat pięciu, licząc od daty wymagalności wierzytelności, chyba że dochodzona wierzytelność ulega krótszemu przedawnieniu.

Przedawnienie, określone w ustępie poprzednim, nie stosuje się do roszczeń spółników między sobą.

ROZDZIAŁ XV.

Renta i dożywocie (wymowa).

TYTUŁ PIERWSZY.

U m o w a r e n t y.

Art. 626.

Przez umowę renty jedna ze stron zobowiązuje się do oznaczonych świadczeń okresowych w pieniądzech lub innych rzeczach zamiennych na rzecz drugiej strony lub osoby trzeciej.

Art. 627.

Jeżeli nie oznaczono inaczej czasu płatności renty, rentę pieniężną należy uiszczać miesięcznie zgóry, renta zaś polegająca na świadczeniach innych rzeczy zamiennych jest płatna w terminach, wskazanych przez jej właściwość i cel.

Art. 628.

Jeżeli uprawniony dożył dnia płatności renty płatnej zgóry, należy mu się cała renta, przypadająca za dany okres. Jeżeli renta jest płatna zdołu, powinna być zapłacona za okres czasu do dnia, w którym obowiązek ustał.

Art. 629.

Jeżeli z umowy lub z natury rzeczy nic innego nie wynika, należy uiszczać rentę aż do śmierci osoby, na której rzecz ustanowiona została (renta dożywotnia).

Jeżeli rentę dożywotnią ustanowiono na rzecz kilku osób, a obowiązek płacenia renty ustał względem niektórych z nich, renta ulega stosunkowemu zmniejszeniu.

Art. 630.

Do renty ustanowionej za wynagrodzeniem mają odpowiednie zastosowanie przepisy o sprzedaży.

Do renty ustanowionej bez wynagrodzenia stosuje się odpowiednio przepisy o darowiznie.

Art. 631.

Postanowienia niniejszego tytułu mają, w razie wątpliwości, zastosowanie także do wszelkich rent, powstałych z tytułów innych, niż umownych.

Art. 632.

Postanowienia niniejszego tytułu nie uchybiają przepisom, dotyczącym ubezpieczenia na życie w zakładach ubezpieczeń.

TYTUŁ DRUGI.

U m o w a o d o ż y w o c i e (w y m o w a).

Art. 633.

Kto wzamian za przeniesienie własności nieruchomości zobowiąże się do dożywotniego utrzymania zbywcy (dożywocie, wymowa), powinien w braku odmiennej umowy przyjąć go do wspólności domowej i dostarczać mu mieszkania, ubrania i żywności, odpowiadających stanowi i dotychczasowej stopie życiowej uprawionego, a także zapewnić mu pomoc i pielęgnowanie w chorobie oraz postarać się własnym kosztem o pogrzeb, odpowiadający zwyczajom miejscowym.

Dożywocie można ustanowić także na rzecz małżonka osoby, która odstępuje nieruchomość.

Art. 634.

Umowa o dożywocie powinna być, pod nieważnością, zawarta w formie aktu urzędowego.

Art. 635.

Wpis prawa własności nieruchomości na rzecz zobowiązanego z tytułu dożywocia może nastąpić tylko równocześnie z wpisem praw, z umowy o dożywocie wynikających.

Art. 636.

Jeżeli nieruchomość oddano w posiadanie zobowiązanego z tytułu umowy o dożywocie przed wpisaniem go jako właściciela, obowiązek utrzymywania dożywotnika rozpoczyna

się dopiero od dnia wpisu, w przeciwnym zaś razie od objęcia nieruchomości w posiadanie.

Art. 637.

Jeżeli dożywocie ustanowiono na rzecz obu małżonków, w przypadku śmierci jednego z nich obowiązki, z umowy o dożywocie wynikające, ulegają odpowiedniemu zmniejszeniu.

Art. 638.

Zobowiązany z tytułu dożywocia może żądać usług w gospodarstwie od dożywotnika lub dożywotników tylko wtedy, gdy to było wyraźnie zastrzeżone w umowie i tylko w miarę sił i zdolności dożywotnika.

Art. 639.

Umowa o dożywocie może być zaskarżona przez osoby, którym służy z ustawy prawo do utrzymania od dożywotnika, o ile wskutek odstąpienia nieruchomości dożywotnik pozbawiony został możliwości dopełnienia tych obowiązków.

Art. 640.

Umowa o dożywocie może być przedwześnie rozwiązana, zarówno na żądanie uprawnionego, jak i zobowiązanego, jeżeli wskutek niedopełnienia obowiązków ze strony zobowiązanego albo z innych przyczyn wytworzą się między uprawnionym a zobowiązanym takie stosunki, że nie można wymagać od strony żądającej rozwiązania, aby w tym stosunku nadal pozostawała.

Jednakże zamiast rozwiązania umowy o dożywocie sąd może, na żądanie jednej ze stron, orzec zniesienie wspólności domowej i przyznać wzamian uprawnionemu odpowiednią rentę dożywotnią.

Art. 641.

Dożywotnik nie może przenieść na inną osobę praw, z umowy o dożywocie wynikających.

Art. 642.

W przypadku, gdy zobowiązany zbył nieruchomość, otrzymana z tytułu umowy o dożywocie, dożywotnik może

żądać zamiast świadczeń z umowy wynikających dożywotniej renty, odpowiadającej wartości jego praw.

Za zobowiązania, wynikające z umowy o dożywocie, odpowiada zbywca jako dłużnik osobisty, a nabywca z nieruchomości.

Art. 643.

Postanowienia niniejszego tytułu nie mają zastosowania do umów z zakładami ubezpieczeń.

ROZDZIAŁ XVI.

Gra i zakład.

Art. 644.

Niedopuszczalne jest sądowe dochodzenie wierzytelności, pochodzących z gry lub zakładu.

Wierzytelności te nie mogą również być przedmiotem ugody, uznania ani odnowienia.

Art. 645.

Za grę uważa się również umowę o dostawę towarów lub papierów wartościowych, jeżeli według wyraźnej lub domniemanej woli stron rzeczywiste spełnienie wzajemnych świadczeń jest wyłączone, a tylko jedna lub druga ze stron zobowiązana jest zapłacić różnicę między umówioną ceną sprzedaży, a ceną rynkowa w czasie wykonania umowy.

Art. 646.

Przepisy powyższe nie mają zastosowania do gier i losowań, zarzadzonych lub zatwierdzonych przez Państwo.

ROZDZIAŁ XVII.

Przekaz.

Art. 647.

Kto przekazuje drugiemu (odbiorcy przekazu) świadczenie osoby trzeciej (przekazanego), upoważnia tem samem od-

biorcę przekazu do przyjęcia, a przekazanego do spełnienia świadczenia na rachunek przekazującego.

Art. 648.

Jeżeli przekazany oświadczy odbiorcy, że przekaz przyjmuje, obowiązany jest względem odbiorcy do spełnienia przekazanego świadczenia i może przeciwstawić odbiorcy tylko te zarzuty, które wynikają z treści przekazu, albo służą mu osobiście przeciwko odbiorcy.

Postanowienia powyższe stosuje się również w przypadku, gdy odbiorcy wydano przekaz piśmienny, na którym znajduje się już oświadczenie przekazanego, że przekaz przyjmuje.

Art. 649.

Prawa odbiorcy przeciwko przekazanemu, wynikające z przyjęcia przekazu przedawniają się z upływem roku.

Art. 650.

Jeżeli przekazany odmawia przyjęcia przekazu lub spełnienia świadczenia, albo jeżeli odbiorca nie chce lub nie może uczynić użytku z przekazu, odbiorca winien niezwłocznie zawiadomić o tem przekazującego.

Art. 651.

Przekazujący może przekaz odwołać, dopóki przekazany nie przyjął go wobec odbiorcy, albo nie spełnił świadczenia.

Odwołanie staje się skuteczne z chwilą, gdy doszło do przekazanego.

Przekaz uważa się za odwołany, jeżeli w czasie, w którym odwołanie go jest możliwe, ogłoszono upadłość przekazującego.

Art. 652.

Przepisy niniejszego rozdziału mają zastosowanie również w przypadku, gdy wystawiono przekaz piśmienny na okaziciela jako odbiorcę. W przypadku takim przekazany może spełnić świadczenie na rachunek przekazującego tylko za zwrotem przekazu.

Art. 653.

O ile przekazany jest już dłużnikiem przekazującego co do przekazanego świadczenia, jest on obowiązany względem przekazującego do zadośćuczynienia przekazowi.

Art. 654.

Jeżeli zapomocą przekazu ma zostać umorzony dług przekazującego względem odbiorcy, który przyjął przekaz, odbiorca obowiązany jest wezwać przekazanego do spełnienia świadczenia.

Umorzenie długu dokonywa się dopiero przez spełnienie świadczenia, jeżeli nie umówiono się inaczej.

ROZDZIAŁ XVIII.

Ugoda.

Art. 655.

Przez ugodę strony określają wzajemne ustępstwa co do istniejącego między nimi stosunku prawnego w tym celu, aby uchylić spór istniejący lub powstać mogący lub niepewność co do roszczeń, wynikających z stosunku prawnego, albo by zapewnić realizację tych roszczeń.

Art. 656.

Z powodu błędu można uchylić się od skutków prawnych ugody tylko wtedy, gdy błąd dotyczy stanu faktycznego, który według treści ugody obie strony uważały za niewątpliwy, a spór albo niepewność nie byłyby powstały, gdyby w czasie zawarcia ugody strony wiedziały o prawdziwym stanie rzeczy.

To samo dotyczy błędu co do ważności aktu prawnego.

Art. 657.

Odnalezienie dowodów prawdziwego stanu rzeczy nie może pozbawić mocy prawnej ugody, w dobrej wierze zawartej.

Art. 658.

Jeżeli w ugodzie strony zobowiązały się do przeniesienia prawa, stosuje się postanowienia o rękojmi przy sprzedaży.

ROZDZIAŁ XIX.

Poreczenie.

Postanowienic ogólne.

Art. 659.

Przez umowę poręczenia poręczyciel zobowiązuje się względem wierzyciela osoby trzeciej do wykonania zobowiązania dłużnika w przypadku, gdyby to ostatnie w terminie płatności nie było wykonane.

Art. 660.

Kto poręczy za dług nieważny z powodu braku zdolności dłużnika do zobowiązywania się, powinien wykonać zobowiązanie, za które ręczył, jako dłużnik główny, jeżeli w chwili poręczenia wiedział lub z łatwością mógł się dowiedzieć o braku zdolności dłużnika.

Art. 661.

Można poręczyć również za dług dopiero powstać mający do wysokości, z góry oznaczonej, albo za dług warunkowy.

Art. 662.

Bezterminowe poręczenie za dług dopiero powstać mający może być przed powstaniem długu odwołane w każdym czasie.

Art. 663.

Jeżeli kto dał drugiemu zlecenie udzielenia kredytu osobie trzeciej, nawet bez zaznaczenia, że udzielenie kredytu ma nastąpić w imieniu lub na rachunek zlecającego, to zlecenie takie znaczy tyle, co poręczenie przyszłego długu. Skoro zlecenie takie dane i przyjęte zostało, nie można go odwołać ani wypowiedzieć bez zgody obu stron.

Art. 664.

W przypadku, w artykule poprzednim przewidzianym, poręczyciel zostaje zwolniony, jeżeli w chwili powstania zobowiązania, za które poręczył, wierzyciel wiedział lub z łatwością mógł się być dowiedzieć, że położenie dłużnika, za

którego poręczono, uległo znacznemu pogorszeniu, a nie otrzymał potwierdzenia zlecenia ze strony poręczyciela.

Art. 665.

Poręczenie powinno być pismem stwierdzone.

Obowiązki poręczyciela.

Art. 666.

O rozciągłości zobowiązania poręczyciela rozstrzyga każdorazowy stan zobowiązania dłużnika.

Czynność prawna, zdziałana przez dłużnika z wierzycielem po udzieleniu poręczenia, nie może zwiększyć zobowiązania poręczyciela.

Art. 667.

Jeżeli dłużnik dopuszcza się zwłoki co do zapłaty długu, wierzyciel powinien zawiadomić o tem niezwłocznie poręczyciela.

Jeżeli nie umówiono się inaczej, poręczyciel obowiązany jest wykonać zobowiązanie, za które ręczył, w ciągu ośmiu dni od chwili, gdy wierzyciel zawiadomił go o zwłoce dłużnika.

W przypadku spóźnionego zawiadomienia poręczyciel może żądać od wierzyciela wynagrodzenia szkody, jaką poniósł wskutek tego opóźnienia.

Art. 668.

Jeżeli termin płatności długu nie jest oznaczony, albo gdy płatność długu zależy od wypowiedzenia, poręczyciel może żądać po upływie sześciu miesięcy od daty poręczenia, aby wierzyciel wezwał dłużnika o zapłatę, względnie w najbliższym terminie wypowiedzenia dokonał.

Jeżeli wierzyciel nie uczyni zadość temu żądaniu, poręczyciel zostaje zwolniony od poręczenia.

Art. 669.

Poręczycielowi służy przeciwko wierzycielowi wszystkie zarzuty, jakie mógł podnieść dłużnik.

Poręczyciel nie traci prawa podniesienia zarzutów, chociażby dłużnik zrzekł się był tego prawa wobec wierzyciela, albo roszczenia wierzyciela uznał.

W razie śmierci dłużnika poręczyciel nie może powoływać się na to, że spadkobierca odpowiada za dług tylko do wysokości spuścizny.

Art. 670.

Gdy dwie lub więcej osób udzieliło poręczenia, odpowiadają zarówno względem wierzyciela, jak i między sobą według przepisów o solidarności.

Przepisy o solidarności mają również zastosowanie w przypadku, gdy poręczyciel zobowiązał się odpowiadać solidarnie z dłużnikiem, albo gdy udzielił poręczenia za wynagrodzeniem.

Art. 671.

Zobowiązanie poręczyciela przedawnia się z upływem roku od dnia płatności długu, za który poręczył. Przepis ten nie dotyczy poręczyciela, który odpowiada solidarnie z dłużnikiem.

Regres.

Art. 672.

O ile poręczyciel zaspokoi wierzyciela, wierzytelność przechodzi na poręczyciela.

Dłużnik może przeciwstawić poręczycielowi także takie zarzuty, jakie mu służą przeciwko niemu osobiście.

Art. 673.

Poręczyciel pozwany przez wierzyciela może żądać od dłużnika, aby wziął udział w procesie po jego stronie, stosownie do przepisów kodeksu postępowania cywilnego.

Jeżeli dłużnik tego nie uczyni, traci prawo podnoszenia przeciwko poręczycielowi zarzutów, które mu służyły przeciwko wierzycielowi, a których poręczyciel nie podniósł z tego powodu, że o nich nie wiedział.

Art. 674.

Spłacając dług, za który ręczył, poręczyciel powinien niezwłocznie zawiadomić o tem dłużnika.

Gdyby tego nie uczynił, traci prawo żądania od dłużnika zwrotu tego, co zapłacił wierzycielowi, jeżeli dłużnik wykonał tymczasem zobowiązanie.

Art. 675.

Jeżeli poręczenia udzielono z wiedzą dłużnika, dłużnik, wykonywając zobowiązanie, powinien niezwłocznie zawiadomić o tem poręczyciela.

Gdyby tego nie uczynił, poręczyciel, który tymczasem zaspokoił wierzyciela, ma prawo żądania od dłużnika zwrotu tego, co zapłacił wierzycielowi.

Obowiązki wierzyciela.

Art. 676.

Jeżeli wierzyciel wyzbył się zabezpieczenia wierzytelności albo środków dowodowych, odpowiada za szkodę, jaką poręczyciel przez to ponosi.

Przepis powyższy stosuje się również w przypadku, gdy zabezpieczenie lub środki dowodowe, których się wierzyciel wyzbył, powstały dopiero po udzieleniu poręczenia.

Art. 677.

Jeżeli dłużnikowi ogłoszono upadłość, wierzyciel jest obowiązany zgłosić do masy upadłościowej swą wierzytelność. Gdyby tego nie uczynił odpowiada za szkodę, jaką poręczyciel przez to ponosi.

	Str.
Tytuł pierwszy. Umowa o pracę	114
Postanowienia ogólne	114
Obowiązki pracownika	115
Obowiązki pracodawcy	116
Ustanie stosunku pracy	119
Przejęcie przedsiębiorstwa	123
Tytuł drugi. Umowa o dzieło	124
Postanowienia ogólne	124
Obowiązki przyjmującego zamówienie	124
Rękojmia za wady dzieła	125
Obowiązki zamawiającego	126
Rozwiązanie umowy	128
Tytuł trzeci. Umowa zlecenia	128
Postanowienia ogólne	128
Obowiązki stron	129
Zgaśnięcie zlecenia	131
Tytuł czwarty. Umowa pośrednictwa	132
Tytuł piąty. Umowa przechowania	133
Postanowienia ogólne	133
Obowiązki stron	134
Zakończenie przechowania	135
Tytuł szósty. Odpowiedzialność i prawo zastawu utrzymujących gospody, hotele i t. p. zakłady	136
Tytuł siódmy. Depozyt bankierski	138
ROZDZIAŁ XIV. Spółka	138
Postanowienia ogólne	138
Prowadzenie spraw spółki	139
Prawa i obowiązki spółników	141
Stosunek do osób trzecich	143
Ustąpienie spółników ze spółki	144
Rozwiązanie spółki	145
Likwidacja spółki	146
Przedawnienie roszczeń przeciwko spółnikom	148
ROZDZIAŁ XV. Renta i dożywocie (wymowa)	149
Tytuł pierwszy. Umowa renty	149
Tytuł drugi. Umowa o dożywocie (wymowa)	150
ROZDZIAŁ XVI. Gra i zakład	152
ROZDZIAŁ XVII. Przekaz	152
ROZDZIAŁ XVIII. Ugoda	154
ROZDZIAŁ XIX. Poręczenie	155
Postanowienia ogólne	155
Obowiązki poręczyciela	156
Regres	157
Obowiązki wierzyciela	158

Handwritten signature
53

SPIS RZECZY.

	Str.
ROZDZIAŁ I. O źródłach i istocie stosunków zobowiązaniowych w ogólności	7
ROZDZIAŁ II. O rozmaitych rodzajach zobowiązań	7
Tytuł pierwszy. O zobowiązaniach przemiennych	7
Tytuł drugi. O zobowiązaniach podzielnych	9
Tytuł trzeci. O zobowiązaniach niepodzielnych	9
Tytuł czwarty. O zobowiązaniach solidarnych	10
Dział I. Postanowienia ogólne	10
Dział II. O solidarności po stronie dłużników	11
Dział III. O solidarności między wierzycielami	13
Tytuł piąty. O zobowiązaniach warunkowych	14
ROZDZIAŁ III. O sposobach powstania stosunków zobowiązaniowych	15
Tytuł pierwszy. O oświadczeniach woli	15
Dział I. O oświadczeniu woli w ogólności	15
Dział II. O wadach oświadczenia woli	16
Dział III. O jednostronnych czynnościach prawnych	19
Dział IV. O umowach w ogólności	20
Dział V. O umowach dodatkowych	24
Dział VI. O umowach w stosunku do osób trzecich	28
Dział VII. O zawieraniu umów przez zastępcę	29
Dział VIII. O tłumaczeniu oświadczeń woli i umów	31
Dział IX. O formie oświadczeń woli i umów w ogólności	31
Tytuł drugi. O innych sposobach powstania zobowiązań	33
Dział I. O sprawowaniu cudzych interesów bez zlecenia	33
Dział II. O bezpodstawnem wzbogaceniu się	35
Dział III. O nienależnej zapłacie	36
Dział IV. O czynach niedozwolonych	37
Poddział 1. O odpowiedzialności za własne czyny	37
Poddział 2. O wyłączeniu odpowiedzialności za własne czyny	38
Poddział 3. O odpowiedzialności za cudze czyny	40
Poddział 4. O odpowiedzialności za szkody, wyrządzone przez zwierzęta i rzeczy	41
Poddział 5. O odpowiedzialności za szkody, wyrządzone w związku z użyciem sił przyrody	42
Poddział 6. O odszkodowaniu w ogólności	43

	Str.
Poddział 7. O odszkodowaniu za zabranie rzeczy	44
Poddział 8. O odszkodowaniu za uszkodzenie ciała lub zdrowia, za pozbawienie życia, pozbawienie wolności i obra- żę czci	44
Poddział 9. O odszkodowaniu za skłonienie do zerwania umowy	46
ROZDZIAŁ IV. O przejściu praw i obowiązków ze stosunków zobowią- zaniowych	47
Tytuł pierwszy. O zmianie wierzyciela	47
Dział I. O przelewie wierzytelności	47
Dział II. O wstąpieniu osoby trzeciej w prawa zaspo- kowanego wierzyciela	48
Tytuł drugi. O zmianie dłużnika	49
ROZDZIAŁ V. O sposobach ustania stosunków zobowiązaniowych	52
Tytuł pierwszy. O wykonaniu zobowiązań	52
Dział I. Postanowienia ogólne o sposobie, miejscu i czasie wykonania	52
Dział II. O osobach uczestniczących w wykonaniu	55
Dział III. O przedmiocie wykonania	56
Dział IV. O zarachowaniu wypłat	57
Dział V. O wykonaniu zobowiązań wzajemnych	58
Dział VI. O prawie zatrzymania	59
Dział VII. O polwitowaniach i dowodach wykonania zobowiązań	59
Dział VIII. O dokumentach na okaziciela i znakach legi- tymacyjnych	61
Dział IX. O zwłoce wierzyciela i złożeniu na skład sądowy	62
Tytuł drugi. O skutkach niewykonania zobowiązań i zwłocy dłużnika	63
Tytuł trzeci. O skutkach niewykonania zobowiązań wza- jemnych	66
Tytuł czwarty. O potrąceniu wzajemnych długów	67
Tytuł piąty. O odnowieniu zobowiązań	69
Tytuł szósty. O zgaśnięciu zobowiązań skutkiem niemożli- wości świadczenia	70
Tytuł siódmy. O dobrowolnem zwolnieniu z długu i rozwią- zaniu umowy	70
Tytuł ósmy. O przedawnieniu	70
Dział I. Postanowienia ogólne	70
Dział II. O biegu przedawnienia	72
Dział III. O terminach przedawnienia	73
ROZDZIAŁ VI. O prawie wierzycieli do wykonywania praw dłużnika	75

	Str
ROZDZIAŁ VII. O zaskarżeniu czynności dłużnika, działanych ze szkodą wierzycieli	75
ROZDZIAŁ VIII. Sprzedaż i zamiana	77
Tytuł pierwszy. Sprzedaż	77
Postanowienia ogólne	77
Obowiązki sprzedawcy	78
Korzyści i ciężary. Niebezpieczeństwo	80
Rękojmia za wady prawne	81
Rękojmia za wady fizyczne	83
Obowiązki kupującego	88
Sprzedaż na próbę	88
Prawo odkupu	83
Prawo pierwokupu	90
Tytuł drugi. Zamiana	91
ROZDZIAŁ IX. Darowizna	92
Postanowienia ogólne	92
Obowiązki darczyńcy	93
Wykonanie zlecenia	94
Odwołanie darowizny	94
ROZDZIAŁ X. Najem i dzierżawa	96
Tytuł pierwszy. Najem	96
Postanowienia ogólne	96
Obowiązki wypuszczającego w najem	96
Obowiązki biorącego w najem	99
Zakończenie najmu	101
Odstąpienie używania przedmiotu najmu i podnajem	103
Zbycie przedmiotu najmu	103
Tytuł drugi. Dzierżawa	105
Postanowienia ogólne	105
Obowiązki stron	105
Zakończenie dzierżawy	107
Odstąpienie używania przedmiotu dzierżawy i poddzierżawa	108
ROZDZIAŁ XI. Użyczenie	108
Postanowienia ogólne	108
Obowiązki stron	109
Zakończenie użyczenia	110
ROZDZIAŁ XII. Pożyczka	111
Postanowienia ogólne	111
Obowiązki stron	111
ROZDZIAŁ XIII. Umowy o świadczenie usług	114

